

PERSFOCUS

DERDE JAARGANG NUMMER 10 -- OKTOBER 1987

knipselkrant van vereniging martijn
over kinderen, volwassenen en seksualiteit

In dit nummer:

Rechtvaardigheid ?	pag. 2
Recht op jong sterven	pag. 8
Nog meer zwembroekjes	pag. 10
Mik-punt van belangstelling	pag. 13
Naar aanleiding van	pag. 15
Wat is nou wat, mensen ?	pag. 17
Ontucht van de maand	pag. 18
Falende hulp na incest	pag. 20
Homo's treden naar voren	pag. 25
Achtergrond	pag. 27
Documentatie-lijst	pag. 35

PERSFOCUS, derde jaargang, nummer 10, okt. 1987

Knipsels uit:

Het Parool	Par
De Volkskrant	Vk
Algemeen Dagblad	AD
NRC Handelsblad	NRC
De Waarheid	Wh
De Telegraaf	Tel
Utrechts Nieuwsblad	UN
Nieuwsblad vh.Noorden	NvhN
Nieuwsblad vh.Zuiden	NvhZ
Binnenhof	Bh
Tubantia	Tub
Den Helders Dagblad	DHd
Hengelo's Dagblad	HeD
Zutphens Dagblad	ZD
Vrij Nederland	VN
SEK	SEK
Sekstant	Skst
Gay Krant	GK
Vakwerk	VW
VPRO-gids	VPRO
HUMO	HUMO
Libération	Lib
Financial Times	FT
International Herald Tribune	IHT

Abonnementen op Persfocus kosten f 55,- per jaar.
Losse nummers f 6,50.
Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 5478, 1007 AL Amsterdam.

IN DE MARGE

NRC 16 **Vuile handen**

Het strekt idealisten tot eer als ze er op uit zijn zichzelf overbodig te maken. Kom er maar eens om, om een politieke partij bijvoorbeeld die zichzelf opheft omdat ze haar doel heeft bereikt. Neen, al dat soort opportunistische organisaties zouden een voorbeeld moeten nemen aan het idealisme van de Vereniging voor sociale advocatuur in Amsterdam.

De vereniging heeft haar leden, de progressieve advocaten in de hoofdstad die, anders dan hun confraters in drielandgrijs, hun toga alleen voor verdachten met een inkomen beneden de 'toevoegingsgrens' willen aantrekken, aangeraden voortaan geen verkrachters meer te verdedigen. Sterker, aan alle mannen die verdacht

worden van seksueel geweld zou rechtsbijstand moeten worden onthouden.

Een interessante stap, maar niet drastisch genoeg. Het is slechts een eerste fase op weg naar de opheffing van het vak. Want op de keper beschouwd, is de aanbeveling van de vereniging eigenlijk erg gematigd. Als de sociale advocaten in Amsterdam echt revolutionair waren geweest, hadden ze besloten om alleen nog maar onschuldige verdachten te verdedigen. De rechtsstaat zou er niet echt door bedreigd worden. Er is immers altijd wel ergens een advocaat te vinden die geen bezwaar ziet in een paar vuile handen (de vereniging zegt het zelf). Dan kan de sociale advocaat altijd mooi weer spelen.

HS

'Verkrachter niet meer verdedigen'

Door onze redacteur **NRC 16**
RAYMOND
VAN DEN BOOGAARD

AMSTERDAM, 16 okt. — De Vereniging sociale advocatuur Amsterdam (VSAA) raadt haar leden af voortaan nog verdachten in strafzaken over seksueel geweld tegen vrouwen of meisjes te verdedigen. Dat heeft de vereniging, een organisatie van 145 overwegend links georiënteerde advocaten, gisteren bekendgemaakt.

De aanbeveling heeft betrekking op verdachten in zaken van verkrachting, maar ook van andere delicten waarbij seksueel geweld tegen vrouwen of meisjes wordt toegepast, zoals aanranding of bepaalde gevallen van incest.

Het is voor zover bekend de eerste maal dat een Nederlandse organisatie van advocaten categorisch een groep van verdachten in strafprocessen van verdediging door haar leden wil uitsluiten. Iedere advocaat kent het verschoningsrecht, indien hij voor een bepaalde verdachte niet wil optreden. De VSAA, die opkomt voor de rechten van de maatschappelijke

zwakkeren, vindt overigens dat verdachten zoals verkrachters wel adequaat moeten worden verdedigd.

Het advies van de vereniging is de vrucht van enkele jaren krachtige discussie binnen de Amsterdamse sociale advocatuur. In de overwegingen bij het advies stelt de vereniging dat het, gezien de sociaal-politieke stellingname van de sociale advocatuur niet aangaat „de vrouwenbeweging, die vecht voor de erkenning dat verkrachting een ernstig maatschappelijk verschijnsel is (...) voor de voeten te lopen”.

De discussie in de vereniging ontstond naar aanleiding van een zaak, twee jaar geleden, tegen iemand die werd verdacht van verkrachting van een prostituee. De verdedigers in die zaak, overigens geen leden van de VSAA, voerden het feit dat het slachtoffer prostituee was daarbij als verzach-

tende omstandigheid aan.

Binnen de vereniging gingen daarna stemmen op om stelling te nemen tegen deze, vanuit het politieke standpunt van de sociale advocatuur „bedenklijke verdediging”. Omdat de advocaat in een strafzaak is gehouden alle argumenten waarvoor een rechter ontvankelijk kan zijn naar voren te brengen, kan een sociaal advocaat niet zonder verlies van geloofwaardigheid een verdachte in een dergelijke zaak bijstaan, aldus de redenering.

Een stroming binnen de vereniging die een verbod voorstond, heeft haar zin niet gekregen. De thans gekozen vorm van een aanbeveling sluit niet uit dat eventuele inbreuken op die aanbeveling binnen de vereniging besproken en beoordeeld worden, aldus mr. E. Unger, een der bestuursleden.

Pag. 2: Vervolg
Pag. 9: In de marge

Sociale advocaten oneens over seksuele misdrijven

par 17

door VIOLET COTTERELL

Verkrachters en plegers van incest, ontucht en andere seksuele misdrijven kunnen, als het aan de Vereniging Sociale Advocatuur Amsterdam (VSAA) ligt, voortaan niet meer terecht bij sociale advocaten. De VSAA heeft deze week haar ruim 140 leden geadviseerd geen rechtsbijstand meer te verlenen aan deze groep.

Maar lang niet alle sociale advocaten in Amsterdam zijn daar gelukkig mee. Sommigen voelen zich zelfs buitengewoon ongelukkig met dit 'dictaat' van de club waar zij van nature thuishoren, en overwegen eruit te stappen. Er zijn ook dissidenten die de aanbevelingen van de VSAA gewoon naast zich neerleggen. Elke advocaat die een bepaalde zaak, om welke reden dan ook, niet aanstaat, mag die weigeren en veel sociale advocaten vinden dat zij individueel die keuze moeten kunnen blijven maken.

De keuze van de VSAA om zich solidair op te stellen met de vrouwenbeweging, wordt gerechtvaardigd met het argument dat de sociale advocatuur principieel heeft gekozen voor mensen in een zwakke positie. Die lijn wil de VSAA nu consequent doortrekken; de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen, die 'haar culminatie vindt' in het lichamelijke misbruik dat van vrouwen wordt gemaakt, rechtvaardigt de politieke keuze voor de vrouw als zwakste partij.

De VSAA wil de vrouwenbeweging niet 'voor de voeten zou lopen'. De gedachte is dat het bijna niet mogelijk is een verkrachter goed te verdedigen zonder de daad goed te praten. Al snel komen er dan argumenten als: de vrouw heeft het uitgelokt. En op die manier werk je niet mee aan de erkenning waar de vrouwenbeweging voor vecht, namelijk dat verkrachting een ernstig maatschappelijk verschijnsel is en dat de positie van slachtoffers daarvan versterkt moet worden.

Dat de sociale advocatuur keuzen maakt voor wiens belangen zij wel

en niet wil opkomen, is op zichzelf uiteraard niet nieuw. De beweging is ontstaan in het begin van de jaren zeventig toen bleek dat de minder draagkrachtige, kansarme mensen verstoken bleven van goede rechtspraak. Het ging daarbij voornamelijk om civiele zaken zoals huur- en arbeidsconflicten, waarbij de sociale advocatuur in principe de kant koos voor huurders en werknemers. Verhuurders en werkgevers konden altijd wel een goede advocaat betalen, was de redenering. Intussen worden wel degelijk kleinere verhuurders en werkgevers bijgestaan door sociale advocaten. Niet iedere verhuurder is immers een uitbuitter en niet elke werkgever heeft het machtige formaat van een multinational.

In strafzaken behoort in beginsel elke verdachte, als potentieel zwakkere jegens het machtige openbaar ministerie, tot de doelgroep van de sociale advocatuur. Die ziet erop toe dat justitie, met haar vergaande bevoegdheden, zich aan de regels houdt. Nieuw is nu dat de VSAA een keuze maakt tussen twee als zwak gedefiniëerde groepen: verdachten en vrouwen. Die keuze valt in het voordeel van de vrouwen uit.

Voordeel? Niet iedereen in de sociale advocatuur denkt er zo over. Want, zo wordt gezegd, een sociaal advocaat die een verkrachter verdedigt, zal genuanceerder en behoedzamer optreden en gevoeliger zijn voor de belangen van het slachtoffer. Van die advocaat zal men niet zo licht voor het slachtoffer hoogst kwetsende seksistische opmerkingen horen. Als sociale advocaten echter geen verkrachters meer verdedigen, lopen vrouwen de kans veel agressiever advocaten tegenover zich te vinden. Dat betekent extra zout in de wonde en zo worden juist de vrouwen slachtoffer van die uitsluiting. Een ander reëel bezwaar tegen het advies van de VSAA is dat (sociale) advocaten die wel bereid zijn verkrachters te verdedigen, met scheve ogen bekeken zullen worden. Dat zijn de dissidente deugnieten die de door de VSAA publiekelijk in de ban gedane slechterikken durven bijstaan. Hun zal worden aangewreven

dat zij niet de dader maar de daad verdedigen. Dat zij zich met hun klanten identificeren en hen verdedigen tegen het slachtoffer. Er zijn zelfs sociale advocaten die vrezten op die manier zelf in de ban te worden gedaan en zij spreken van een mogelijke hekstenjacht.

Nu zal dat wel meevallen want de meerderheid binnen de VSAA, die op de beslissende vergadering de uitsluiting heeft gesteund, lijkt nogal krap te zijn. Volgens sommigen was die zelfs een puur toevallig. Daar komt bij dat momenteel druk wordt gewerkt aan het opheffen van de VSAA althans aan het oprichten van een landelijke vereniging van de sociale advocatuur. Daar zou wel eens korte metten gemaakt kunnen worden met de radicale, feministische stroming die nu even haar dictaat rijkt te kunnen opleggen, zo wordt gezegd.

De VSAA stelt zich op het standpunt dat haar keuze in elk geval niet uitsluit dat verkrachters de adequate en geloofwaardige verdediging waar zij recht op hebben, kunnen krijgen. Dat is juist maar ook een beetje dubbelhartig. Er zit iets in van: dat vuile werkje kunnen we rustig doorschuiven naar andere advocaten omdat we zeker weten dat die er toch wel zijn, als wij onze handen maar schoon kunnen houden. Scherper uitgedrukt: laten onze collega's de vrouwenbeweging maar voor de voeten lopen.

De Raad van Toezicht van de Amsterdamse orde van advocaten ziet in het advies geen aanleiding iets te ondernemen. Woordvoerder mr. G. Kemper noemt het wel een ongelukkig advies omdat advocaten die geen kwaad zien in het verdedigen van een verkrachter erdoor worden gestigmatiseerd. Als beroepsgroep zou de advocatuur zich dergelijke uitsluitingen niet kunnen permitteren. Het zou onhoudbaar zijn als bijvoorbeeld oorlogsmisdadigers geen verdiger zouden kunnen vinden. Maar Kemper vindt dat de zaak niet moet worden opgeblazen. Meer dan 'een kleine bezorgheid' is het niet waard.

Advocaten oneens over verdediging in strafzaken

NRC 16

Vervolg van pagina 1

Naar in kringen van de Amsterdamse sociale advocatuur verluidt, hebben de tegenstanders van de aanbeveling niet langer verdachten zoals verkrachters te verdedigen, onder andere aangevoerd dat verdachten in dit soort zaken per definitie de zwakkeren zijn, omdat zij het machtige openbaar ministerie tegenover zich vinden. Aangezien de vereniging wil opkomen voor de rechten van politiek-maatschappelijk zwakkeren in de samenleving moeten deze verdachten door een sociaal advocaat verdedigd kunnen worden, aldus deze stroming.

Ook heeft in de discussie een rol gespeeld dat verkrachters in gevangnissen vaak in zeer laag aanzien staan bij de andere gedetineerden, en dat niet zou zijn aangetoond dat een aanbeveling als die van de VSAA bijdraagt tot vermindering van het aantal seksuele misdrijven tegen vrouwen.

Volgens de voorstanders van verbod of aanbeveling is de werkelijke tegenpartij in deze strafzaken niet het OM, maar het slachtoffer, de vrouw.

Het is de eerste maal dat de vereniging, waarbij zo'n tiende deel van de Amsterdamse advocaten is aangesloten, zich uitsprekt over de verdediging in strafzaken. Wel leeft binnen de VSAA een discussie over de verdediging van „grote” drugshandelaren.

Mr. Leo Spigt, lid van de Algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten, acht de wijze waarop de Amsterdamse sociale advocatuur haar standpunt naar buiten heeft gebracht „zwak”. Op deze wijze, aldus Spigt, „wordt het in de publieke opinie al bestaande vooroordeel bevestigd dat een advocaat de daad verdedigt, in plaats van de dader”. „Men had behoren te overwegen welk effect de bekendmaking zou hebben in de publieke opinie ten aanzien van de toch al kwetsbare positie van een advocaat in strafzaken”, meent Spigt.

De stap van de VSAA acht hij desgevraagd „oude wijn in nieuwe zakken”, omdat al eerder duidelijk was dat de sociale advocatuur sommige zaken uit ideologische overwegingen mijdt.

Help!

DE VERENIGING Sociale Advocatuur Amsterdam ontraadt haar leden ooit nog klanten te bedienen die worden verdacht van seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes; een potentieel schijnt er mee door te kunnen.

Ik vind het wel een mooi sentiment. Als het een *principe* wordt staan we bovendien aan het begin van een interessante ontwikkeling in de criminologie. Heeft een verkrachter überhaupt recht op een proces en een verdediging, of kunnen we hem beter maar terstond standrechtelijk laten castreren?

Nee, dat ook weer niet, verzekeren de sociale advocaten, en bepleiten het karwei over te laten aan een asociale collega: ze hebben ook meer iets van een vegetariër die lankmoedig de blik afwendt als ik de reerug aansnijdt.

Mogen ze overigens een cliënt weigeren?

Natuurlijk mag dat.

Schrijvers mogen weigeren in Elsevier te schrijven, tennissers mogen weigeren in Zuid-Afrika te tennissen, gelovigen mogen weigeren in Gijsen te geloven — ik meen dat alleen dokters geen keus hebben als een ongewenst iemand

om hulp bij ze aanbelt, maar die hebben dan ook zo'n slangetje van Aesclepius op de voorruit van hun BMW, tenzij ze sociaalarts zijn, want dan rijden ze op een fiets.

Verchoningsrecht. Ook een mooi beginsel. Dat ik meneer Duys mag terugschrijven: nee meneer Duys, het is nu al de sevenentachtigste keer dat u het me vraagt, en ik weet dat de Volkskrant er vereerd en dolgelukkig mee zou zijn, maar ik wil niet in uw programma.

Nou is het verschil natuurlijk dat ik een vak heb gekozen waar niks hoeft en alles kan: je staat als journalist terecht ook lager op de ladder van maatschappelijk aanzien dan als jurist. In het meer specifieke geval van de advocatuur moet ik ook altijd weer even diep nadenken om me te herinneren dat degene die straks bloemrijk vrijspraak vraagt voor de ontvoerders van Heijn niet per se sympathiseert met de ontvoerdersfilosofie, en als ezelsbruggetje helpt me dan vaak het accent in de pleitrede op de belabberde omstandigheden (vader dronken, moeder verkracht, zusje incest, broertje dood, zelf bang voor Aids)

waarin verdachte moest opgroeien. zo; dat ik denk: wat een sociale raadsman.

Persoonlijk zou ik overigens — stel al dat ik de hovens had gehad om de studie af te maken — als lid van de sociale advocatuur smeten zijn teruggevallen op de wortels van mijn vegetarisme waaraan, in dezelfde zestiger jaren, ook het struikgewas van hulpverlening is ontsprongen. In die sector immers leren we evenmin hoe je een probleem oplost, we leren hoe je ermee moet „omgaan”, — en waarschijnlijk twintig procent van de leerlingen van de Sociale Academie hebben dat indertijd, mekaar's proefwerk corrigerend, steeds verkeerd begrepen, en al die tijd, leden van de jury, gedacht dat ze met slachtoffers van seksuele misdrijven onmiddellijk omgang moesten zien te krijgen. En nu in heel Amsterdam geen sociale advocaat meer, te vinden om ze tegen de aanklacht van vrouwen en meisjes te verdedigen.

Voor de VSAA zou ik het dus goed gemaakt weten: ze gaan om, en vangen voortaan op. Als ik ooit nog eens iets crimineels doe zou ik, via een handige advocaat die de eis van levenslang tot een half jaar heeft weten te reduceren, hun sociale hulphanden graag op de koop toe nemen.

JAN BLOKKER

Sociale advocaat moet verdachte van seksuele delicten verdedigen

De aanbeveling van de Vereniging Sociale Advocatuur Amsterdam (VSAA) aan haar leden geen verdachten meer te verdedigen die wegens verkrachting of andere vormen van seksueel geweld worden vervolgd, moet als een ernstige misser worden beschouwd.

Deze oproep, die veel publiciteit kreeg (zie de Volkskrant van vrijdag 16 oktober) heeft terecht kritiek ontmoet. Onder andere in het stuk van mr Dienand Christe in de Volkskrant van zaterdag 17 oktober. Vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie en de Orde van Advocaten reageerden afwijzend.

Ik ben sociaal advocaat te Amsterdam en lid van de VSAA. Mijn kantoorgenoten en ik, allen in het strafrecht gespecialiseerd, hebben besloten de aanbeveling naast ons neer te leggen.

Strijdig

● Een van de belangrijkste argumenten daarvoor is dat de aanbeveling strijdig is met de principes van de sociale rechtshulpbeweging en de VSAA zelf.

De keuze voor machtelozen en kansarmen in de samenleving, die door de sociale rechtshulpverleners wordt gemaakt, impliceert dat verdachten in het strafproces onder de doelgroep vallen. De verdachte in het strafproces krijgt bij wijze van spreken de massieve wals der gerechtigheid over zich heen; hij wordt geconfronteerd met een van de meest ingrijpende uitingen van de staatsmacht en gereduceerd tot een machteloos object van symbolische genoegdoening voor de samenleving.

Een kwalitatief hoogstaande en geëngageerde verdediging in strafzaken is onontbeerlijk om de strafrechtelijke repressie zoveel mogelijk te reguleren en de rechtsstaat intact te houden. De strafrechtelijke advocatuur vormt een nood-

zakelijke tegenwicht tegen een voortdurend dreigende uitholling van de rechten van de individuele burger. Ondanks de hausse in de vervolging van „grote fraudes” (ABP, Slavenburg enzovoort) is de strafrechtelijke en penitentiaire werkelijkheid nog steeds bepaald door een sterke oververtegenwoordiging van kansarmen en randgroepen. Afgezien daarvan: het strafrecht werkt moraliserend en individualiserend; het creëert zondebokken. Wie min of meer toevallig wordt gegrepen, moet opdraaien voor de feiten in maatschappelijke structuren en mentaliteiten.

Redenen genoeg dus om de verdediging in strafzaken als een belangrijk element van de sociale advocatuur op te vatten.

Onbegrip
● Het getuigt van onbegrip van de taak van de strafrecht-advocaat wanneer wordt gesteld dat het voeren van een

goede verdediging in zedenzaken noodzakelijkerwijs betekent het denigreren van het slachtoffer, het goedpraten van seksisme, het bevestigen van onderdrukkende man-vrouw-verhoudingen.

Openbaar Ministerie en rechter hebben de laatste tien jaar veel van de vrouwenbeweging geleerd. Een verdediging in de zin van „ze wilde zelf zo graag want ze had een korte rok aan” is domweg niet professioneel en niet effectief.

Overigens liggen de zaken op dit gebied niet anders dan bij de verdediging in moordzaken of inzake vermogensdelicten. Het gaat niet om de ergeheid van de telastegelegde feiten, maar om een juiste en rechtvaardige toepassing van de wet, waarbij de advocaat per definitie geheel vanuit de belangen van de cliënt moet opereren.

Slachtoffer

● Ik kan mij niet voorstellen dat de vrouwenbeweging, en vooral de organisaties en instellingen die zich bezighouden met hulpverlening aan slachtoffers van seksueel geweld, blij zullen zijn met de door de VSAA bepleite boycot. Het slachtoffer schiet er geen lor mee op wanneer gemotiveerde en gespecialiseerde strafrecht-advocaten zich van dit terrein terugtrekken. Dat slachtoffer heeft niets aan moralisme, maar moet het hebben van effectieve ondersteuning in en buiten rechte.

Het strafrecht is een heel beperkt en problematisch middel om dat doel na te streven. De VSAA zou er beter aan doen haar steentje bij te dragen aan de bevordering van niet-strafrechtelijke remedies voor de slachtoffers van seksueel geweld, in plaats van — zoals zij nu heeft gedaan — een deel van haar doelgroep in de kou te laten staan.

THEO DE ROOS

VN VRIJDAG 2 OKTOBER 1987

Verdachten moeten niet gestraft worden voor fouten van justitie

Korthals Altes wil wet eenzijdig wijzigen

De verdachte van een dubbele moordzaak in Rotterdam wordt uit voorlopige hechtenis ontslagen: door het Gerechtshof is in een proces-verbaal een fout gemaakt.

door
dr. p.j. baauw

beëtdoent strafrecht aan de
rijksuniversiteit Utrecht

— Een verdachte van ontucht met minderjarigen kan in Alkmaar niet worden berecht: de Officier van Justitie heeft in het vooronderzoek een termijn laten verlopen.

— Twaalf verdachten van ondermeer diefstal, valsheid in geschrifte en verkrachting moeten in hoger beroep door het Haagse Gerechtshof worden vrijgesproken: de dossiers zijn zoekgeraakt.

— Een verdachte van cocaïne-smokkel wordt in Rotterdam op vrije voeten gesteld: de dagvaarding is te laat uitgebracht.

— In Utrecht worden in een verkrachtingszaak de buitenlandse verdachten vrijgelaten: bij het verhoor door de Rechter-Commissaris is geen toek beschikbaar.

Dit is de oogst van één maand publiciteit rond strafzaken waarmee iets mis ging. „Blunders” noemt de buitenwacht dit

soort gebeurtenissen. Toch vormen ze slechts een topje van de ijsberg. Voor insiders zijn het „verzuimen” die voornamelijk berusting, hoogstens nog enige kritiek, doch zeker geen verbaal meer oproepen. Het komt immers regelmatig voor dat strafzaken niet door kunnen gaan of verdachten vrijgelaten dan wel vrijgesproken moeten worden omdat er ergens in de strafprocedure fouten zijn gemaakt.

Het publiek kan daar weinig begrip voor opbrengen. Bij strafrecht denk je toch aan het berechten van criminelen die (meestal bewust) in de fout zijn gegaan. Waarom zouden die mogen profiteren van eventuele fouten die de justitie daarbij (meestal per ongeluk) maakt? Niet zelden wordt hier echter met twee maten gemeten. Want zodra iemand zelf met justitie in aanraking komt (bijvoorbeeld voor parkeerovertradingen, rijden onder invloed, steunfraude of belastingontduiking) blijkt ook hij maar al te graag gebruik te willen maken van eventuele fouten om alsnog de dans te kunnen ontpringen (iedere advocaat kent het cliënten-misverstand dat een kennelijke typefout in de dagvaarding tot vrij-spraak zou leiden).

Dat meten we met twee maten is wat we in onze rechtsorde juist niet verwachten van politie en justitie. Immers, voor het recht is iedereen gelijk en dat geldt ook voor de toepassing van het strafrecht. Ons Wetboek van Strafvordering is er in de

eerste plaats om schuldigen te kunnen bestraffen. Vandaar dat politie en justitie de nodige wettelijke bevoegdheden hebben (bijvoorbeeld arrestatie, voorlopige hechtenis, inbeslagname, huiszoeking).

Maar het Wetboek is er ook om te garanderen dat onschuldigen zoveel mogelijk ongemeerd worden gelaten en niet ten onrechte worden veroordeeld. Vandaar dat de verdachte ook de nodige wettelijke rechten heeft (bijvoorbeeld op rechtsbijstand van een advocaat, inzage van processtukken, instellen van hoger beroep).

Juist omdat het in het strafproces gaat om verdachten, dat wil zeggen om burgers waarvan nog door de rechter moet worden uitgemaakt of ze schuldig dan wel onschuldig zijn, is willekeur hier uit den boze. Vandaar dat de wet veiligheids garanties heeft ingebouwd: met allerlei vormvoorschriften en termijnen worden eisen en grenzen gesteld aan het optreden van politie en justitie. Maken die daarbij fouten, dan is het uiteraard de advocaat die daarop moet wijzen; maar in wezen vraagt hij de rechter niets anders dan de wet alsnog op de juiste wijze toe te passen.

Overzicht

In dat licht is het merkwaardig dat Minister Korthals Altes (Justitie) thans voorstelt om de wet zo te wijzigen, dat verdachten voortaan geen voordeel meer

kunnen trekken uit door justitie gemaakte fouten. Dit wekt de indruk dat straks toch met twee maten zal worden gemeten: in de procedure die is bedoeld om de burger voor wetsovertrading te bestraffen mag de overheid zelf wel straffeloos de wet overtreden. Daar moeten door de bewindsman dan toch wel bijzondere klemmende redenen voor worden aangevoerd.

Volgens de minister stammen de wettelijke garanties uit een tijd dat politie en justitie vanuit hun vrijwel onaantastbaar gezag nog een duidelijk overwicht hadden op de verdachten. Inmiddels zou dat anders liggen: met name door toename van georganiseerde misdaad en door de verbeterde rechtsbijstand van advocaten zouden de partijen in het strafproces wel aan elkaar gewaagd zijn. Voor een minister van Justitie — voorheen zelf advocaat — is dit een opmerkelijke argumentatie. Van de jaarlijks af te handelen strafzaken (zo'n één miljoen misdrijven en drie miljoen overtredingen) vormt de zogenaamde georganiseerde misdaad (gelukkig) slechts een fractie; daarnaast bieden bijzondere strafwetten als Opiumwet of Wet Economische Delicten extra ruime bevoegdheden om hiertegen op te kunnen treden. En een beroep op de verbeterde rechtsbijstand klinkt weinig geloofwaardig uit de mond van een bewindsman die zich nog steeds verzet tegen toelating van raadslieden bij politieverhooren en die forse bezui-

nigingen op de rechtshulp gaat doorvoeren. Bovendien wordt de verbeterde rechtshulp hier gebedigd als argument voor vermindering van rechten: alsof rechtshulp niet primair afhankelijk is juist van het hebben van rechten.

Slordige autoriteiten

De conclusie is duidelijk. Wanneer justitie fouten maakt — die meestal zullen neerkomen of het verkorten van de rechten van de verdachte — gaat het niet aan de om de verdachte daarvoor te straffen. Wat dat betreft zouden nieuwe straf- of tuchtbepalingen tegen slordige justitie-autoriteiten meer voor de hand hebben gelegen. Maar ook dat zou geen reële oplossing bieden, omdat het probleem nu eenmaal veel complexer ligt. Ook de minister erkent dit, door voorop te stellen dat de vele door justitie gemaakte fouten voornamelijk voortvloeien uit overbelasting van het apparaat. Dat klopt, maar die overbelasting heeft vele oorzaken, waar de nu voorgestelde oplossing in het geheel niets mee te maken heeft. Het gaat immers om uiteenlopende factoren als:

— sterk gegroeide aantallen strafbepalingen, leidend tot meer wetsovertradingen en resulterend in meer strafzaken;

— massale kleine (thans „veel voorkomende” genoemde) criminaliteit en toename van de zware, georganiseerde misdaad;

— personele onderbezetting binnen het justitie-apparaat, mede veroorzaakt door relatief lage honorering en een weinig stimulerend personeelsbeleid;

— slechte materiële voorzieningen, zoals onvoldoende werkruimte en cellen, financiële chaos op het departement, niet functionerende automatiseringssystemen (eertijds bij het gevangeniswezen, nu bij het landelijk opsporingsregister van de politie).

Dese lijst is lang niet compleet, maar toont wel aan dat het niet gaat om problemen die met een simpele wetswijziging zijn te ondervangen.

Evenwichtiger

Wellicht het belangrijkste bezwaar tegen het recente voorstel van de Minister ligt in de notoire eenzijdigheid ervan: waarom zou het openbaar ministerie gemaakte fouten achteraf wel mogen herstellen, maar de verdediging niet?

Heel wat evenwichtiger zou een regeling zijn waarbij vormverzuim in het strafproces niet meer leidt tot nietigheid indien noch de vervolging noch de verdediging in hun belangen zijn geschaad, of indien de schade toch niet meer ongedaan kan worden gemaakt. Gelukkig is zo'n regeling — die overigens aansluit bij een reeds in de rechtspraak ontwikkelde praktijk — vorig voorjaar al bij het parlement als wetsvoorstel ingediend... door minister Korthals Altes. Wellicht in alle drukte vergeten?

Juristen kritiseren strafrechtvoorstel

Korthals Altes

Van onze verslaggever

LEIDEN — Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) heeft grote bezwaren tegen de door minister Korthals Altes van Justitie voorgestelde versoepeling van het strafprocesrecht. De minister suggereerde deze week een aanpassing van het Wetboek van Strafvordering om in geval van ernstige delicten procedurefouten van het Openbaar Ministerie te kunnen herstellen.

Het NJCM noemt het voorstel een voorbeeld van symptoombestrijding, omdat de zo nu en dan voorkomende fouten niet veroorzaakt worden door het bestaande stelsel van strafverdeling, maar door overbelasting van het Openbaar Ministerie.

Merkwaardig noemt het NJCM het argument van de minister dat de rechtspositie van de verdachte in de loop der tijden gelijkwaardig is geworden aan de positie van het OM, waardoor het OM te weinig overwicht zou hebben.

In internationale mensenrechtenverdragen is het beginsel van „equality of arms” neergelegd, hetgeen betekent dat vervolgende instanties en de verdachte in het strafproces over gelijke strijdmiddelen moeten beschikken. In grote lijnen voldoet het Nederlandse strafprocesrecht aan deze eis. Als aan het OM een procedureel overwicht zou worden gegeven, kan Nederland in strijd met zijn verdragsbepalingen komen te handelen.

Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg heeft al meermalen uitgesproken dat overbelasting van de rechterlijke macht geen rechtvaardiging kan zijn voor inbreuken op het recht op een eerlijke berechting.

Werkgroep bepleit centrale registratie van straffonnissen

(Van onze correspondent)
ARNHEM — Er moet een databank komen van vonnissen. Die centrale registratie van straffen wordt voorgesteld door een werkgroep onder leiding van vice-president mr. J. C. Gerbrandy van het gerechtshof in Arnhem.

Ook wil de werkgroep de opgelegde straffen en de motivering daarvan periodiek publiceren. Die aanbevelingen moeten te grote verschillen in bestraffing van misdaden in de toekomst tegengaan.

Volgende maand zal de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, de beroepsorganisatie van de rechterlijke macht, zich buigen over de suggesties van de werkgroep om te bezien in hoeverre rechters bij het opleggen van straffen op één lijn kunnen komen.

Mr. Gerbrandy: „Gebrek aan communicatie tussen de negentien rechtbanken, maar ook tussen rechters binnen dezelfde rechtbank, is een belangrijke oorzaak van ongelijkheid in de strafoormeting. Rechters weten nauwelijks van elkaar welke straffen zij opleggen en hoe de zwaarte van die straffen wordt gemotiveerd”.

Binnen de rechterlijke macht worden al sinds jaar en dag pogingen in het werk gesteld om rechters min of meer één lijn in de strafoormeting te laten trekken.

Justitieel snelbuffet

NRC 5

DE CRIMINELE POLITIEK zal, na de aandacht die de Troonrede besteedde aan de rechtshandhaving, deze week ongetwijfeld aan bod komen in de algemene beschouwingen. Het tegen elkaar opbieden is in elk geval al begonnen. Het pronkgedrag van de politici belooft weinig goeds voor de inhoudelijke discussie over de strafrechtspleging die, in de woorden van een recent pre-advies voor de Orde van Advocaten, door het bezuinigingsdenken toch al 'verlamd' lijkt te zijn.

Deze kwalificatie slaat niet in de laatste plaats op de oppositie. Het was opmerkelijk hoe gladjes de woordvoerder van de PvdA vorige week inging op het proefbalonnetje van minister Korthals Altes (justitie) over wettelijke absolutie voor justitiële missers. Zelfs het voor de hand liggende koekje van eigen deeg (dat dan ook blunderende advocaten recht op herkansing hebben) moest van het CDA komen.

'Et tu Brute' geldt nu zelfs voor de bewaarders van het vrijzinnig erfgoed. De fractieleider van D'66 Van Mierlo oppert dat snelrecht uitkomst kan bieden voor toenemende criminaliteit en overbelasting van de justitie in de grote steden. De 'lik op stuk'-gedachte dus, die reeds in enkele plaatsen bij winkeldiefstal wordt toegepast. Daar bestaat de bijdrage van de snelheid aan het rechtsgehalte van de strafrechtspleging uit het op heterdaad opleggen van boetes door politie-agenten.

Toch gaat het hier om misdrijven die een zorgvuldige afweging verdienen en is de politie niet een justitieel orgaan. Daarom is dit een zorgwekkende trend. Aan nieuwe ad hoc-maatregelen bestaat dan ook allerminst behoefte.

EEN JUSTITIEEL SNELBUFFET kan alleen maar justitieel 'junk food' bevatten, eenheidsworst met maar één smaak, die van de 'short sharp shock'. Dat staat haaks op het wezen van de rechtspraak, zelfs in eenvoudige zaken. Wat eenvoudig is vormt trouwens een van de meest gecompliceerde vragen in het recht. En dan: „de rechter moet, zelfs in ogenschijnlijk of in werkelijkheid eenvoudige zaken, tijd en gelegenheid hebben om bij zichzelf te rade te gaan; hij mag niet vonnissen op eerste indruk”.

Het is al zo ver gekomen dat deze waarschuwing (die uit de jaren twintig stamt) door een hedendaags strafrechtjurist van naam kortweg wordt afgedaan als 'gedateerd'. De roep om snelrecht tegen voetbalvandalen lijkt deze diagnose te bevestigen. Op de keper beschouwd blijft de animo voor lik op stuk - ondanks alle aansporingen uit de politiek - in de samenleving bijna altijd beperkt tot in het oog springende ordeverstoringen. Zou dit soms betekenen dat de rechtsgenoten in de regel juist hechten aan justitiële kalmtte?

ZOU SNELRECHT trouwens werkelijk helpen? In het eind van de jaren zestig trok de invoering van 'bermrecht' tegen massaal wangedrag op de weg in Frankrijk en de Bondsrepubliek veel aandacht. De bloei van dit justitiële 'bermplantje' was hevig maar kort.

Snelrecht kan alleen bij hoge uitzondering worden toegepast vanwege het gevaar dat de rechten van de verdediging op onaanvaardbare wijze worden veronachtzaamd. Nu al is de justitie volgens ingewijden sterk afhankelijk van de medewerking - door schuldgevoel of domheid - van de verdachten. Dat is niet iets om tot systeem te verheffen, zoals D'66 suggereert.

Het is al zorgelijk genoeg dat de toegang tot de rechter een schaars goed is geworden. Daar verandert geen processuele kunstgreep wat aan. Het gevaar van ad hoc-maatregelen is veeleer dat ze de zaken pas echt goed uit de hand laten lopen.

Wetsontwerp: weigeren leerlingen bijzondere scholen toegestaan

Door onze redacteur HANS WANSINK NRC 12

DEN HAAG, 12 okt. — Bijzondere scholen mogen leerlingen weigeren, bejaardenhuizen mogen slechts verlangen dat patiënten of bewoners hun doelstelling respecteren. Woningbouwverenigingen en ziekenhuizen moeten iedereen toelaten. Dit staat in het ontwerp van een algemene wet gelijke behandeling dat door het kabinet voor advies naar de Raad van State is gezonden.

Aan het begin van het overleg dat het kabinet op 18 september over het wetsontwerp voerde was sprake van twee varianten. De ene versie, afkomstig van minister Van Dijk van Binnenlandse zaken, gaf het bestuur van de bijzondere school, het katholieke ziekenhuis

of de christelijke woningbouwvereniging het recht om leerlingen, patiënten of huurders te weigeren. Het tweede alternatief, uit de koker van minister Korthals Altes van Justitie, verbood dat. In de memorie van toelichting op deze tweede versie werd verwezen naar de weigering van de joodse scho-

Gelijke behandeling per soneel: rechter beslist

Vervolg van pag. 1 NRC 12

Het voorstel voor een algemene wet gelijke behandeling van het kabinet laat aan de rechter over of een bijzondere school, een humanistisch bejaardenhuis of een christelijk ziekenhuis al dan niet „in redelijkheid, gelet op de betekenis van grondslag en doel van die instelling en op de aard van de functie” onderscheid mag maken. In de memorie van toelichting van het wetsvoorstel wordt een indicatie gegeven wat die redelijkheid inhoudt. De levensbeschouwelijke instelling mag bij sollicitaties, maar ook bij beoordeling van het functioneren van het in dienst zijnde personeel in eerste instantie zelf bepalen wat de inhoud is van het non-discriminatiebeginsel. „Hierbij dient”, schrijft de regering, „evenwel duidelijk te zijn — en zulks staat uiteindelijk ter beoordeling van de rechter — dat voor het vervullen van de desbetreffende functie redelijkerwijs de eis kan worden gesteld dat de betrokkenen de religieuze of levensbeschouwelijke opvatting van de instelling zelf onderschrijft en belijdt en dat niet kan worden volstaan met een verklaring of een feitelijk gedrag waaruit blijkt dat de betrokken werknemer grondslag en doelstelling van de instelling respecteert”. Als deze eis in

redelijkheid kan worden gesteld, mag de werknemer zich niet beroepen op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

De rechter heeft verder nog enig houvast aan de verplichtingen die Nederland is aangegaan door het ondertekenen van internationale verdragen. Zo heeft ons land zich verplicht tot uitbanning van alle vormen van rassen- en vrouwendiscriminatie. De memorie van toelichting stelt dat „op grond hiervan uitgesloten moet worden geacht dat eisen die onderscheid maken op grond van ras en geslacht aangemerkt zouden kunnen worden als eisen die in redelijkheid gesteld kunnen worden”. Per saldo levert dit op dat de regering homoseksuelen en ongehuwden minder juridische bescherming tegen discriminatie verschafft dan vrouwen en niet-blanken.

Maimonides

De regering zat in haar maag met de uitspraak die de rechter heeft gedaan in een kort geding dat werd aangespannen tegen de joodse school voor voortgezet onderwijs Maimonides te Amsterdam. De rechter bepaalde dat het schoolbestuur leerlingen mag weigeren als deze niet voldoen aan toelatingseisen met betrekking tot

de godsdienstige overtuiging van de school. In het wetsvoorstel heeft de regering twee varianten opgenomen die betrekking hebben op het recht van besturen van bijzondere scholen leerlingen te weigeren. Alternatief 1 van dit artikel 7, opgesteld door minister van Dijk (CDA) geeft schoolbesturen, maar ook woningbouwverenigingen, bejaardenoordelen en ziekenhuizen dit recht.

Alternatief 2 van artikel 7, van de hand van minister Korthals Altes (VVD), verbiedt het maken van onderscheid bij leerlingen, bewoners en patiënten. In de memorie van toelichting op dit alternatief wordt gewezen op een „langjarige traditie van grote ruimdenkendheid als het gaat om het openstellen van de bijzondere school ook voor hen die de godsdienstige grondslag niet delen”. Deze traditie „lijkt te berusten op de ongeschreven vrijheid van de ouders kwaliteit of bereikbaarheid te stellen boven de eigen levensbeschouwelijke overtuiging”.

Uiteindelijk is in het wetsontwerp dat naar de Raad van State is gezonden na de behandeling van het voorstel in de minister-raad op 18 september de volgende formulering opgenomen: „Met inachtneming van het bij of krachtens enige andere wet omtrent de toelating tot onderwijsinstellingen

bepaalde, is het verbod op maken van onderscheid niet toegepast op eisen die een instelling voor bijzonder onderwijs oplegt op de betekenis van grondslag en doel van die instelling, en eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene op grond van godsdienst of levensbeschouwing kan stellen”.

In de laatste versie van wetsontwerp van de regering het instellingen op het gebied de gezondheidszorg, de nuchtere dienstverlening en volkshuisvesting verboden onderscheid te maken. Dat geldt voor bejaardentehuizen, maar ze mogen „van degenen die wonen of verblijven verlangen de grondslag wordt gerespecteerd”.

Het wetsvoorstel voorziet in mogelijkheid dat namens individuele betrokkenen door een organisatie wordt geprocedeerd de genoemde groepsactie. Instelling tot het initiatief-wetsontwerp tegen sekse-discriminatie dat de PvdA-fractie op 27 augustus publiceerde, voorziet het reingsvoorstel niet in commissie onderzoek kunnen doen n discriminatie of kunnen worden ingeschakeld bij het beoordelen van klachten of het toewijzen schadevergoeding.

lengemeenschap Maimonides Aram Brucker als leerling toe te laten.

Het wetsvoorstel met de twee alternatieven, gedateerd 20 augustus 1987, bevat 12 artikelen en een memorie van toelichting van 21 pagina's. Het verbiedt discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele gerichtheid of burgerlijke staat en stelt vast in welke omstandigheden wel onderscheid mag worden gemaakt. Bijzondere scholen en andere instellingen op godsdienstige grondslag mogen personeel weigeren en in het uiterste geval ontslaan als het bestuur dat nodig acht om de levensbeschouwelijke doelstelling te handhaven. Dit toegestane onderscheid moet steeds „in redelijkheid, met inachtneming van de grondslag en het doel van de instelling en van de persoonlijke levenssfeer” worden gemaakt.

Als een betrokkene zich gediscrimineerd voelt door een levensbeschouwelijke instelling zal de rechter moeten beoordelen of de instelling in redelijkheid heeft gehandeld.

Ondanks herhaald aandringen door leden van de Tweede Kamer is het uiteindelijke wetsontwerp niet gepubliceerd. De Emancipatieraad is in een proces verwikkeld om het wetsontwerp openbaar gemaakt te krijgen. De Partij van de Arbeid heeft een initiatief-wetsontwerp tegen discriminatie op grond van geslacht, homoseksualiteit en burgerlijke staat bij de Kamer ingediend. De VVD houdt eveneens een initiatief-wetsontwerp gereed voor het geval het voorstel van de regering haar niet bevalt.

Pag. 3: Rechter laatste woord bij gelijke behandeling van personeel

vrijdag 16 oktober 1987

De Wet gelijke behandeling is niet meer dan een symbool

In 1981 publiceerden minister De Ruiter van justitie en staatssecretaris Kraaijeveld-Wouters van emancipatiezaken een voorontwerp van een Wet gelijke behandeling. Met het oog op de mogelijke botsing van het grondrecht van gelijkebehandeling met andere in de Grondwet vastgelegde rechten zoals de vrijheid van godsdienst en van onderwijs leek

Door Hans Wansink
Redacteur NRC Handelsblad

het het kabinet Van Agt-Wiegel raadzaam niet meteen met een wetsontwerp te komen. Een publieke discussie over een voorontwerp zou licht kunnen werpen op de vraag wat de politieke en juridische mogelijkheden waren om ter wille van de bestrijding van discriminatie andere rechten in te perken.

Het debat kwam er. Aan polemiek, pathos, principes en partijpolitiek was geen gebrek. Naarmate het gekrakeel langer aanhield werd het zicht op een politiek bruikbare oplossing van de kwestie steeds minder scherp. De leiders van CDA en VVD schakelden dan ook over op de tegenovergestelde strategie. Door geheime onderhandelingen moest een compromis worden gefabri-

ceerd dat vervolgens als voldongen feit aan parlement en volk zou kunnen worden voorgezet.

Het wetsontwerp is een politiek compromis van geringe allure geworden. Positief is wel de keuze voor een 'brede' wet: naast discriminatie op grond van geslacht, seksuele voorkeur en burgerlijke staat wordt ook ongerechtvaardigd onderscheid op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid en ras in het wetsvoorstel aan een verbod onderworpen. Discriminatie van bijvoorbeeld zwarten of moslims is immers niet minder verwerpelijk dan discriminatie van vrouwen of ongehuwden.

Verplichtingen

Het oordeel bij een botsing van de grondrechten wordt door de regering zoveel mogelijk uit de weg gegaan. In de memorie van toelichting heet het dat „de instellingen met een religieus-levensbeschouwelijke grondslag in eerste instantie zelf bepalen welke de inhoud is van het non-discriminatiebeginsel in de verhouding tot de eigen werknemers”. Als er problemen komen moet de rechter maar uitzoeken of een levensbeschouwelijke instelling mensen terecht de deur wijst, „gelet op de grondslag van de instelling, de

aard van de functie en eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene”.

Met andere woorden: in plaats van de wetgever (de politiek) zal de rechtspraak de uitkomst moeten bepalen wanneer grondrechten met elkaar in botsing komen. In de memorie van toelichting geeft het kabinet dan ook toe dat „enige verhoging van de werkdruk van de rechterlijke macht zich zal kunnen voordoen”.

Behulpzaam wijst het kabinet de rechter nog op internationale verplichtingen die Nederland is aangegaan in de strijd tot uitbanning van racisme en vrouwendiscriminatie. „Op grond hiervan moet uitgesloten worden geacht”, aldus de memorie van toelichting, „dat eisen (van bijzondere scholen) die onderscheid maken op grond van ras of geslacht kunnen worden aangemerkt als eisen die in redelijkheid kunnen worden gesteld”. Het gevolg hiervan is dat internationale verplichtingen bepalen wat redelijk is en dat er verschil in rechtsbescherming kan ontstaan tussen categorieën gediscrimineerden. De vrijheid van schoolbesturen jegens homoseksuelen bijvoorbeeld is, met bovengenoemde formulering in de hand, groter dan die jegens zwarten of vrouwen.

CDA en VVD zaten elkaar in

de haren over de vraag of levensbeschouwelijke instellingen als bijzondere scholen, christelijke woningbouwverenigingen, ziekenhuizen en bejaarden-oorden eisen mogen stellen aan leerlingen, bewoners of patiënten. Minister Van Dijk wilde alle instellingen dit recht op het maken van onderscheid toekennen, zijn collega Korthals Altes meende dat door de overheid gesubsidieerde instellingen geen klanten mogen weigeren. Korthals Altes heeft dit pleit op punten gewonnen. Het intrekken van het recht van het bijzonder onderwijs om leerlingen te selecteren zat er alleen niet in.

Artikel 23 van de Grondwet geeft het bijzonder onderwijs het recht leerlingen te weigeren als het handhaven van de grondslag van de school dit noodzakelijk maakt. Als de regering dit recht zou willen intrekken, zou ze in conflict komen met artikel 23 en zou dus de Grondwet moeten worden gewijzigd. Afgezien daarvan is het redelijk dat een bijzondere school aan leerlingen de eis kan stellen dat zij de grondslag van de school respecteren. Als dit recht vervalt komt de bijzondere school in de problemen. Immers, het handhaven van de identiteit zou dan leiden tot eersterangs en tweederangs leerlingen. De eerste groep zou dan wel invloed op het

bestuur kunnen uitoefenen en de tweede groep, de niet-gelovigen, zou in haar recht op medezeggenschap worden beknot.

Het is beter het bijzonder onderwijs zijn rechten te laten, maar er wel op toe te zien dat in het hele land voldoende openbaar onderwijs beschikbaar is voor hen die zich niet kunnen of willen aanpassen aan de godsdienstige eisen van bijzondere scholen.

Commissies

Het wetsontwerp van de regering negeert de internationale ervaringen met speciale commissies als ondersteuning bij de wettelijke bestrijding van discriminatie van vrouwen en zwarten. De praktijk in landen als de Verenigde Staten, Engeland en Zweden heeft aangetoond dat wetgeving alléén onvoldoende is. In het initiatief-wetsontwerp tegen sekse-discriminatie van de Tweede-Kamerfractie van de PvdA komt een dergelijke commissie wel voor.

Ook in de bestaande wetten gelijke behandeling mannen en vrouwen komen commissies voor, zij het dat deze door geringe bevoegdheden en weinig ambtelijke ondersteuning minder resultaten hebben geboekt dan buitenlandse commissies gelijke behandeling. Zonder goed geoutilleerde com-

missies waar klachten kunnen worden gedeponereerd, onderzoek kan worden verricht naar oorzaken en achtergronden van ongelijke behandeling en gerichte positieve actie kan worden ondernomen, blijft een Wet gelijke behandeling grotendeels een symbolische wet.

Minister Korthals Altes

Nieuwe vereniging „Voices” gaat reclassering doen op breed gebied

Van onze verslaggever

AMSTERDAM — „Voices”, het Engelse woord voor „stemmen”, is de voorlopige naam van een nieuwe vereniging voor reclassering. In mei volgend jaar wordt de Vereniging ter Ondersteuning van initiatieven op het gebied van Criminaliteit en Samenleving officieel opgericht. Beoogd voorzitter is mevrouw prof. mr dr Jacqueline Soetenhorst-De Savornin Lohman, hoogleraar sociale hulpverlening aan volwassenden aan de Universiteit van Amsterdam.

De nieuwe vereniging is geboren uit particulier initiatief. Het werkterrein zal breder zijn dan dat van de Nederlandse Federatie van Reclasseringsinstellingen (NFR), de koepel waaronder de negentien reclasseringsinstellingen in de arrondissementen opereren. Voices

gaat zich inzetten voor de belangen van delinquenten en slachtoffers, en wil de hele Nederlandse bevolking betrekken bij de problematiek van delinquentie en samenleving. Tot de doelstellingen behoort het stimuleren van vernieuwing en innovatie op het gebied van conflictoplossing buiten het strafrecht om. De vereniging wil een samenwerkingsverband zijn, waarin alle initiatieven voor dader- en slachtofferhulp worden gekoppeld.

Tot de initiatiefnemers behoren mensen die nu al in de reclassering werken, hulpverleningsinstanties, organisaties van randgroep- en vrijwilligerswerk, Humanitas, Hulp voor Onbehuisden en de vereniging voor strafrechthervorming Coornhert-Liga. Volgens waarnemend voorzitter A. van Oosten van Humanitas is er grote belangstelling voor de nieuwe vereniging in kringen van de rechterlijke macht, politie en justitie.

Voices wil een volstrekt onafhankelijke organisatie zijn, die zijn financiële middelen haalt uit donaties en contribu-

ties. Een van de motieven voor de oprichting was juist dat de bestaande reclassering door zijn financiële afhankelijkheid van het ministerie van Justitie te veel is verstatelijkt en daardoor voor een belangrijk deel de verbanden met de maatschappij is gaan missen. Een aantal van de deelnemers in het nieuwe project vindt dat de reclassering is verworden tot een verlengstuk van justitie. Jaarlijks gaat er negentig miljoen gulden van het justitie-budget naar de reclassering.

De nieuwe vereniging wil geen concurrent zijn van de NFR en verwacht zelfs — aanvullend — te kunnen samenwerken met de landelijke federatie. De NFR staat positief tegenover het initiatief van Voices. Een woordvoerder van de NFR geeft toe dat de reclassering zich nogal eenzijdig bezighoudt met de belangen van de daders. „De reclassering heeft al eens eerder geprobeerd de belangen van daders en slachtoffers gezamenlijk in ogenschouw te nemen, maar die belangen bleken slecht binnen een organisatie te combineren te zijn. De mate waarin de reclassering gehouden is aan regels van Justitie, gaat hier en daar wel wat te ver”, aldus de woordvoerder van de NFR.

KRI

De uitgave van KRI, het maandblad voor de reclassering, wordt per 1 januari 1988 gestaakt. Voor de twee redacteurs is een ontslagvergunning aangevraagd. Formeel zijn de bezuinigingen (ongeveer twintig miljoen) die over de gehele linie bij de reclassering moeten worden uitgevoerd, de reden voor de opheffing van KRI. De redactie is van mening dat KRI moet verdwijnen omdat het blad naar de smaak van justitiële vertegenwoordigers en reclasseringsbestuurders een te kritische — linkse — toon had. Het organisatiebureau Berenschot, dat deze zomer de reclassering doorlichtte, rapporteerde dat er „nauwelijks steun is geregistreerd voor voortzetting van KRI in de huidige vorm”.

Inmiddels is de stichting KRI opgericht, die een reddingsoperatie voor het blad op touw probeert te zetten. Er wordt gezocht naar fondsen om KRI los van de reclassering te doen voortbestaan. Ook worden pogingen ondernomen KRI onder te brengen in het fonds van een uitgeverij.

MARKANT JURIST OVERLEDEN

Kwaliteit kenmerkte werk van mr Abspoel

Van onze verslaggever

AMSTERDAM — De laatste jaren etaleerde hij duidelijk een afkeer van het opleggen van gevangenisstraf. „Tralies zijn geen medicijn” was de titel van een van zijn boeken. In de 25 jaar daarvoor als openbaar aanklager eiste mr Jan Jacobus Abspoel in totaal minstens duizend jaar gevangenisstraf.

Abspoel is zondagmorgen overleden. In een ziekenhuis in Zaanstad. Hij werd zeventig jaar. Tot april dit jaar was hij actief als magistraat, laatstelijk als politierechter in Haarlem en Den Haag; daarvoor twintig jaar als officier van justitie in Amsterdam en van 1976 tot 1982 als hoofdofficier in Alkmaar.

Een markant jurist, goed gebekt, met een acteertalent dat hem een eeuw eerder tot model gemaakt zou hebben voor Daumiers trekkende litho's over de figuren in het justitiële rollenspel. Een officier van formaat. Een man van bulderende requisitoirs, spelen op het publiek, en dol op applaus. In een van zijn boeken vergeleek hij het strafproces dan ook met een toneelvoorstelling.

Als officier van justitie trad Abspoel eind jaren zestig en begin jaren zeventig op in enkele spectaculaire processen. Het parket splitste hem de vervolging van de schrijver Gerard Kornelis van het Reve in de maag. Die zou God gelasterd hebben door zich hem bij terugkeer op aarde als een ezel te wensen en dan met hem naar bed te willen. Abspoel speelde advocaat van de duivel, eiste

straf, maar twijfelde niet aan uiteindelijke vrijspraak, hetgeen geschiedde.

In 1969 was hij een van de aanklagers van de studenten die het Maagdenhuis bezet hadden. Hij had de bezetters „fascistische methoden” willen aanwijzen en vergelijkingen willen maken met de Kristallnacht in Duitsland. Maar die passages werden door zijn baas, de hoofdofficier, uit het requisitoir geschrapt.

De mildheid die hem de laatste jaren kenmerkte als rechter, kan de herinnering aan een streng officier niet wegwissen. Een man met rigoureuze opvattingen over het handhaven van orde en gezag, maar tevens de Amsterdamse officier die het meest seponerde. Abspoel liep voorop met het experimenteren met alternatieve straffen: werken in plaats van zitten. Hij uitte zijn afkeer over een Openbaar Ministerie dat als „openbare zeurkous” futiele kwesties aan de rechter voorlegde.

Kwaliteit kenmerkte het werk van Abspoel. Van de advocatuur had hij in zijn Amsterdamse jaren geen hoge pet op. „Soms heb ik zin om een advocaat tot een boete te veroordelen”, zei hij eens.

Hij relativeerde kleine criminaliteit. „Vernieling van treinstellen vond vroeger ook plaats, maar dan door studenten na afloop van de Varsity-roeiwedstrijden”, zei hij in een vraaggesprek. Steunfraudeurs gaf hij niet onder uit de zak en daarbij wees hij op de vele grote fraudes die ongestraft blijven. Winkel-diefstal, ach, als jongen pikte hij ook wel eens wat. En, als hij naar het voetballen ging, nam hij een boksbeugel mee omdat ze wel eens vochten met de supporters van de andere club.

MR J.J. ABSPOEL

Abspoel kwam uit een rood nest. Zijn vader was een overtuigd socialistisch schoolmeester, moeder was SDAP- gemeenteraadslid in Epe en verslaggever van Het Volk. Abspoel werd rooms-katholiek, maar bleef socialist.

Zijn leven lang was het strafrecht zijn gereedschap, hij hanteerde het bekwaam, maar soms met tegenzin. „Men zou het strafrecht kunnen vergelijken met een te grote schoffel waarmee men een dichtbegroeide tuin van onkruid tracht te zuiveren. Hierbij wordt onvermijdelijk ook schade toegebracht aan de planten welke men juist in stand tracht te houden. Maar wanneer men het schoffelen geheel nalaat, bestaat er een gerede kans dat de tuin tot een wildernis wordt waarin alles door onkruid verstikt raakt”, zei Abspoel.

VICTOR LEBESQUE

Arts geeft aan ongeneeslijk zieke jongeren pil voor snellere dood

Door een onzer redacteurs

AMSTERDAM, 10 okt. — De kankerdeskundige prof.dr. P.A. Voûte van het Emma Kinderziekenhuis in Amsterdam heeft de afgelopen jaren in enkele gevallen ongeneeslijke zieke jongeren een pil mee naar huis gegeven, waarmee zij op een zelf gekozen moment een eind aan hun leven konden maken. „Zij krijgen”, aldus Voûte, „het alleen als ze er zelf om vragen. De patiënt dus, niet de ouders. Het is geen euthanasie. Het gaat om een patiënt die, wetend dat hij gaat sterven, dit proces versnelt, zodat hij niet hoeft te lijden”.

Na een verzoek om de pil waarschuwt Voûte de huisarts en raadt de patiënt aan er met zijn ouders over te praten. Dit gebeurde in alle gevallen. Het gaat, volgens Voûte, gemiddeld om zes gevallen per jaar. De pillen werden niet altijd gebruikt. De patiënten waren 15, 16 en 17 jaar. De arts zegt er van overtuigd te zijn dat een aantal collega's net zo handelen. Gisteravond bracht het dagblad Het Parool het vraagesprek met dr. Voûte op de voorpagina. Eerder deze week kwam Vrij Nederland met een reportage over jonge kankerpatiënten waarin dr. Voûte onder meer zegt: „Het is een heel eenvoudige zaak iemand een medicijn te geven waarmee hij kan sterven. De middelen verschaffen we”.

De Inspectie voor de volksgezondheid heeft aangekondigd de kwestie te onderzoeken en het Kamerlid Borgman (CDA) zal volgende week vragen stellen aan minister Brinkman (WVC). De Amsterdamse officier van justitie mr. B.M. Berger wil eerst een deskundig medicus raadplegen en weten wat er precies is gebeurd voor hij een definitieve reactie geeft. Hij wijst erop dat hulp bij zelfdoding een strafbaar feit is waarop maximaal drie jaar gevangenisstraf staat, maar zolang er geen aangifte is gedaan, kan justitie niets doen. Er zijn, zegt Berger, de laatste jaren bij justitie verscheidene gevallen van euthanasie en hulp bij zelfdoding terecht gekomen, maar dat heeft „na zorgvuldige afweging tot in de hoogste echelons” nooit tot een veroordeling geleid.

De organisatie van apothekers KNMP heeft grote bezwaren tegen het meegeven van euthanasie-middelen aan patiënten. „Als je middelen meegeeft weet je niet wat ermee gebeurt. Niet gebruikte euthanatica moet de arts inleveren bij de apotheker”, aldus een woordvoerder van de KNMP. De artsorganisatie KNMG maakt geen onderscheid tussen het toedienen of meegeven, maar vindt wel dat bij het gebruik ervan een arts aanwezig moet zijn, immers hij blijft verantwoordelijk.

De ethica prof.dr. H. Dupuis noemt de handelwijze van de de bijzonder hoogleraar in de kinder-oncologie Voûte „medisch-ethisch volstrekt acceptabel en fatsoenlijk”. Het feit dat hij er openlijk voor uitkomt dat hij de jonge patiënten de dodelijke pillen meegeeft, verdient volgens haar alle steun. „Mensen die bezwaren hebben tegen deze methode gaan er volstrekt aan voorbij dat het om zeer ernstige zieken gaat met misvormingen en interne verwoestingen in het lichaam”, zegt ze.

'Ze moeten die pil zèlf willen'

Part 9

Het recht om goed te sterven

Vorig jaar vroeg de Nederlandse regering de Gezondheidsraad om raad: Mogen ongeneeslijk, doodzieke jongeren zelf beslissen of ze niet langer meer willen leven? Of moeten hun ouders toestemming geven dat ze dood mogen gaan? De Gezondheidsraad gaf in maart van dit jaar pas antwoord: jongeren van elke leeftijd hebben recht op euthanasie, ook als hun ouders het daarmee oneens zijn. Toch bleef de regering vinden dat opvoeders het uiteindelijk voor 't zeggen hadden. Er moet nog over gepraat worden in de Tweede Kamer voor er uiteindelijk een beslissing valt. Maar dat gebeurt waarschijnlijk niet eerder dan over een jaar.
Moeten alle ongeneeslijk zieke jongeren tot die tijd langer pijn lijden dan ze zelf willen? Niet allemaal. In het Amsterdamse Emma-kinderziekenhuis geeft de oncoloog (kankerspecialist) dokter Voûte al sinds begin jaren tachtig aan zo'n zes jongeren per jaar een pil mee naar huis om dood van te gaan. Ze kunnen hem slikken als ze zelf willen. De dokter vertelt waarom en wanneer hij zo'n recept uitschrijft.

Dokter Voûte: „Ik heb in mijn opleiding nooit geleerd hoe je om moet gaan met jongeren die weten dat ze binnenkort sterven. Zelf meen ik dat je altijd eerlijk moet zijn. 'Ik kan je niet meer beter maken', zeg ik op een gegeven moment. 'Dat wil dus zeggen dat ik vlug dood ga' is dan meestal de reactie. Ik knik, en eigenlijk praten we er dan niet meer over. Dat hoeft ook niet. We weten allebei verdomd goed hoe de zaak ervoor staat. Ik zeg er nooit bij, als je wilt kan je van mij wel een pil krijgen om eerder dood te gaan. Ik heb nog nooit een jongere ervan proberen te overtuigen dat het prettig is om zo'n pil te hebben. Ze moeten er zelf over beginnen. Ze moeten het zelf willen. Niet dat ze ooit rechtstreeks om zo'n pil zullen vragen. Maar ze zeggen wel: 'Ik weet zeker dat ik het pijn lijden niet zo heel lang meer volhoud'. En: 'Ik ben zo vreselijk bang dat ik straks zal stikken'. Een ander zei: 'Als de pijn over een tijdje ondraaglijk wordt, wil ik met m'n vriendin aan het strand liggen. Zo wil ik inslapen en niet meer wakker worden. Kan dat, dokter?'

Zo'n jongen krijgt van mij het recept. Vergeet niet dat ik 'm dan al jaren ken. Zo'n jongen is een goede kennis van me geworden. Niet dat ik al die jaren bij me in het ziekenhuis heeft

gelegen. Maar bijna allemaal komen ze wel regelmatig terug voor een bestraling, een operatie of een chemotherapie. En dan spreek ik ze steeds.

„De pil die de jongere krijgt gaat in een witte envelop van de apotheek en daar overheen komt nog een envelop waar mijn naam op staat. Als de pil is geslikt, moet iedereen kunnen nagaan waar die vandaan kwam. Voor het zover is heb ik ook altijd contact met de behandelende huisarts. Die moet weten dat ik die pil heb meegegeven. Een huisarts belt me weleens om te vragen: wat moet ik nou op de overlijdensakte zetten? Dit kind is immers niet natuurlijk dood gegaan. Dan zeg ik: 'Als u erop zet dat het een onnatuurlijke dood was moet er een lijkschouwing komen. Dat is vreselijk vervelend voor de ouders. Dus ik zou dat nooit doen, maar u moet het zelf weten'.

„Als ik de jongere de pil geef zeg ik er altijd bij dat hij of zij 'm zelf goed moet bewaren maar dat ze het er wel met hun ouders over moeten hebben. Tot nu toe deden ze dat allemaal en er is nog nooit een ouder verontwaardigd naar me toegekomen. Weleens een bezorgde, die graag wilde weten wat er nou precies gebeurde als die pil was doorgeslikt. Als ze

boren dat hun kind gewoon inslaapt zijn ze gerustgesteld. Na de dood van de jongere belten ze me bijna allemaal op. En steeds hoor ik dan: 'Dokter, ik hoop dat ik zelf zo afscheid kan nemen'. Dat ben ik met ze eens. Ik weet van mezelf ook niet of ik straks zo dapper zal zijn. Niet iedereen slikt trouwens de pil. Een paar wilden het kennelijk toch liever niet zelf doen. Maar het hebben van de pil gaf ze wel een hele tijd het onmisbare veilige gevoel: als ik dood wil gaan dan kan het.

„Denk nou niet dat ik zonder meer een voorstander ben van euthanasie. Een spuitje zou ik nooit iemand kunnen geven. Ouders vragen daar wel eens om. Ze kunnen hun kind niet langer zo verschrikkelijk ziek zien. 'Wie lijdt hier nou?' vraag ik dan. 'U of die jongen?' En ik doe het dan niet.

„Euthanasie is voor mij: mooi dood gaan. En als je dat mooi wilt doen, moet je het zelf doen, vind ik. Jongeren hebben die pil soms maanden op zak. Ze gaan het doodgaan weleens romantiseren. Dat is ook de leeftijd. Eentje wilde naar de Galapagos eilanden vliegen. En bij een mooie zonsopgang neem ik 'm dan in, zei hij. 'Weet je wel wat je je ouders daarmee voor last bezorgt?' vroeg ik. 'Het is een hele soesa om dat lijk van jou naar hier te halen.'

„Zo zakelijk praten we daar over. Maar hoe mooi ze ook fantaseren, uiteindelijk gaan ze allemaal dood in hun eigen bed. En iedereen stelt het uit tot het allerlaatste moment. Meestal tot ze zeggen: 'Ik weet dat ik nu geen week meer goed kan leven. Ik ben klaar. Ik vertrek'. Jongeren die de pil al een tijdje hebben komen nog weleens terug voor een extra behandeling. Ze willen het doodgaan toch nog heel even uitstellen als het kan. Om nog net één keer op vakantie te kunnen bijvoorbeeld. Of om nog een seksuele ervaring te hebben. Ze vechten zolang mogelijk om te kunnen profiteren.

„Hoe oud een jongere is maakt mij niet zoveel uit. De jongste die ik een pil gaf was 15 jaar. De meesten zijn 16 of 17 jaar. Maar er was hier eens een jongen van acht jaar die absoluut weigerde om behandeld te worden. Z'n ouders wilden dat dat wel gebeurde. Maar ik kies dan voor die jongen en ik praat net zolang met de ouders tot die begrijpen dat het goed is dat hun zoon zijn zin krijgt. Dit kind wist zo goed wat ie wilde, als hij me om zo'n pil had gevraagd, dan had ik 'm zeker gekregen.”

MARJA BAETEN

'Dood geen zaak van jongere zelf'

(Van een onzer verslaggevers)

AMSTERDAM - „Je mag een jongere het doodgaan nooit alleen laten afdelen, en dat doe je eigenlijk wel als je hem een pil of poeder mee naar huis geeft.”

Zo reageert de psycholoog W. Wolters, werkzaam in het Utrechtse Wilhelmina Kinderziekenhuis, op de berichten dat prof. P.A. Voûte in Amsterdam aan jonge kankerpatiënten die niet meer kunnen genezen op hun verzoek een recept voor een pil of een poeder meegeeft waarmee zij zelf een eind aan hun leven kunnen maken.

Wolters zegt in een vraagesprek met Het Parool dat de handelwijze van Voûte in de medische wereld bekend is, maar hij noemt die wel ongebruikelijk. Vooral het feit dat prof. Voûte het aan de jongeren zelf overlaat of zij over hun zelfdodingsplannen met hun ouders praten, stuit op kritiek.

Wolters: „Als zo'n jongen een einde aan z'n leven wil maken, moet er altijd met de ouders gepraat worden. Maar ook met de verpleegkundigen, de artsen en eventueel met een psy-

choloog. Zo'n beslissing moet je altijd met een aantal mensen nemen. Dat zorgt ervoor dat het een evenwichtig besluit is, maar óók dat de zware last om iemand dood te laten gaan niet alleen op de schouders van één dokter rust.”

Ook CDA-minister Brinkman van WVC is van mening dat de ouders van een minderjarige, die kiest voor de mogelijkheid van zelfdoding, absoluut ingeschakeld moeten worden. Tijdens een uitzending van Avro's Televisier zei Brinkman gisteravond het nodig te vinden over de positie van minderjarigen bij euthanasie en zelfdoding apart met het parlement te discussiëren. Hij zei tevens rekening te houden met de mogelijkheid dat prof. Voûte zich voor zijn handelwijze zal moeten verantwoorden voor de rechter.

'Ik wil weten waarom jij dood wil'

Psycholoog Wolters wil stervende jongere tot het laatst begeleiden

Psycholoog W. Wolters werkt in het Wilhelmina Kinderziekenhuis in Utrecht. Hij heeft de afgelopen jaren veel gepraat met jongeren die gingen sterven. Hij praat nu vooral met ouders en verzorgers van jongeren die nu doodgaan. De psycholoog is zelf niet zo geschrokken van wat dokter Voûte van het Amsterdamse Emma Kinderziekenhuis vrijdag op Goochem zei: dat hij aan jongeren die daar zelf om vroegen weleens een pil of poedertje meegaf om dood van te gaan. Dat hij dat deed wisten Wolters en andere artsen allang.

Wolters: "Bovendien wordt het leven van een kind onder bepaalde omstandigheden ook in een ziekenhuis regelmatig beëindigd. Dus zo nieuw is het allemaal niet. Alleen is de manier waarop Voûte het doet wél ongebruikelijk." De psycholoog begrijpt best dat nogal wat mensen daarvan geschrokken zijn. Wolters: "Ouders met een doodziek kind voelen zich helemaal afhankelijk van een dokter. Als ze dan opeens horen dat er een Nederlandse arts is die zonder per sé de ouders te waarschuwen aan jongeren een recept meegeeft voor zelfdodingspillen, kunnen ze zich bedreigd voelen." In het ziekenhuis waar Wolters werkt, zullen dokters aan jongeren trouwens nooit zo'n recept voor een zelfdodingspil mee naar huis geven. De psycholoog vertelt waarom niet.

Psycholoog Wolters: "Wij hebben hier niet zoveel met kankerpatiënten te maken, maar wel met andere jongeren die langdurig ongeneeslijk ziek zijn. 'Ik wil dood,' zegt wel eens een twaalf- of dertienjarige jongen tegen me. Zo iets neem ik niet zomaar van hem aan. 'Ik wil

eens met jou praten,' zeg ik dan. 'Ik wil begrijpen waarom jij dat wilt.' Als zo'n jongen een einde aan z'n leven wil maken, moet er altijd met de ouders gepraat worden. En bovendien moet een psycholoog met verpleegkundigen en de artsen overleggen en eventueel moet hij een collega psycholoog raadplegen. Zo'n beslissing moet je altijd met een aantal mensen nemen. Als het goed is, moet zo'n vraag om aan het leven een einde te maken het natuurlijk sluitstuk zijn van een sterfensbegeleiding waar het hele behandelend team én de ouders bij betrokken zijn geweest. Dat zorgt er voor dat het een evenwichtig besluit is, maar óók dat de zware last om iemand dood te laten gaan niet alleen op de schouders van één dokter rust.

"Ik vind, net als Voûte, dat de wil van de jongere heel belangrijk is.

Maar dat de ouders het daarmee eens zijn is minstens zo belangrijk. Het mag alleen in hoge uitzondering voorkomen, vind ik, dat de jongere - buiten de ouders om - samen met de arts kiest voor doodgaan. Ik meen dat ieder kind, ook al is het vier of negen jaar, het recht heeft om te sterven. Geen mens mag je tegen z'n zin in langer in de folterkamer van de geneeskunde houden dan ie zelf wil. Er was hier eens een meisje van vijftien jaar dat drie maanden langer zou kunnen leven als haar benen afgezet werden. Wij hebben toen gezegd: Laat dat kind toch eerder doodgaan. Het is gruwelijk om d'r zo te verminken."

"Voûte noemt een vijftienjarige een jong-volwassene die oud genoeg is om zelf over wel of niet doorleven kan beslissen. Dat ben ik niet zo met hem eens. Het zijn al-

tijd jongeren die al jarenlang ziek zijn. Daarom zijn ze op sommige punten misschien verder dan hun leeftijdgenoten. Maar ze kunnen tegelijkertijd nog extra kinderlijk zijn: minder zelfstandig bij voorbeeld omdat ze in een klein, veilig kringetje van ziekenhuis en thuis zijn groot geworden. Je mag zo'n jongere het doodgaan nooit alleen laten afhandelen, vind ik. En dat doe je eigenlijk wel als je 'm een pil of poeder mee naar huis geeft. De verantwoordelijkheid die je zo'n jongere dan geeft, weegt veel te zwaar. En de onzekerheid voor de ouders die weten dat hun kind met zo'n middel op zak loopt en die steeds maar bang zijn: Zou ie het vandaag slikken? Die onzekerheid is voor ouders denk ik te veel om te kunnen dragen. Als wij in dit ziekenhuis met z'n allen, inclusief de jongere, besloten hebben dat het

beter is om niet langer door te gaan met behandelen, dat het goed is om binnenkort te sterven, dan zou ik zo'n jongen of meisje iedere week willen zien. Tot het laatst wil ik met ze blijven praten over hun angsten en over hun schuldgevoelens die ze misschien hebben. Naar hun ouders bij voorbeeld omdat die ze uiteindelijk toch het liefst zo lang mogelijk bij zich willen houden. Pas als je het zo doet, denk ik dat je goed met elkaar kan afspreken wanneer het dan moet gebeuren. "Een jongere die thuis wil sterven, moet die kans krijgen, lijkt me. Maar waarschijnlijk is het tóch beter als het in het ziekenhuis gebeurt. Thuis zelf beslissen om dood te gaan is misschien nu nog een stap te ver. Vergeet niet dat het besluit van een ziekenhuis om een kind dood te laten gaan voor heel veel mensen nog splinternieuw is. Je moet er rekening mee houden

hoe geschrokken de meeste mensen op zo'n beslissing reageren. Omdat het om zo'n pijnlijk en moeilijk onderwerp gaat, kun je beter kleine, voorzichtige stapjes zetten dan te snel gaan.

"In elk geval mag je een jongere nooit helpen met eerder doodgaan als je daarom vraagt omdat hij z'n ouders niet langer verdriet wil doen. Je mag van een jongere niet de redder van z'n ouders maken. Bovendien, als die ouders dat later zouden horen, komen ze alsnog gigantisch in de problemen. Ik vind dat artsen en ouders heel goed moeten blijven opletten dat een jongere niet tegen z'n zin de dood moet uitstellen. En die kans bestaat wél omdat de medische wetenschap steeds weer nieuwe methodes bedenkt om het leven te rekken. Artsen kunnen uit onmacht en wanhoop steeds maar dóór willen gaan met behandelen. Bij ouders kan hetzelfde spelen. Daar mag geeneen kind ooit het slachtoffer van worden. Omdat het niet meevalt om al die dingen tegelijk in de gaten te houden, is het zo belangrijk dat het piegen van euthanasie of het helpen bij zelfdoding door een groep mensen wordt begeleid. Dan kun je elkaar steeds corrigeren en opvangen. En dat is echt heel hard nodig."

MARJA BAETEN

PAYS-BAS

La mort douce des adolescents, une pilule amère pour Amsterdam

Le problème de l'euthanasie ressurgit aux Pays-Bas : un pédiatre vient de révéler qu'il avait aidé à mourir une quarantaine de jeunes malades du cancer. Si les adolescents le réclamaient, il leur donnait une pilule pour abrégier leurs souffrances. Sans prévenir les parents.

Amsterdam, de notre correspondant
D epuis vendredi soir, une nouvelle affaire posant le problème de l'euthanasie a plongé le gouvernement néerlandais dans la stupeur: le professeur P.A. Voûte, célèbre oncologue de l'hôpital pour enfants d'Amsterdam, a déclaré dans une interview au quotidien *Het Parool*, avoir aidé une quarantaine d'adolescents à abrégier leurs souffrances en leur délivrant une « pilule mortelle ». Après une série de scandales relatifs à l'euthanasie où plusieurs médecins et infirmiers avaient été inculpés, cette nouvelle affaire provoque déjà d'énormes remous.

Dans l'entretien publié à la une du journal, vendredi soir, le professeur Voûte raconte que, depuis 1980, il a donné une « pilule d'euthanasie » à des adolescents âgés de 15 à 18 ans qui, arrivés au stade final de la maladie, réclamaient le moyen d'« en finir ». « Je n'ai jamais tenté de convaincre un jeune patient de disposer d'un tel moyen de se suicider », précise le professeur. La pilule, soigneusement emballée dans une enveloppe au nom du professeur, était remise au jeune patient avant son retour dans sa famille. « La possession d'une telle pilule, déclare le professeur, donne aux jeunes un sentiment de sécurité. Ils savent qu'ils peuvent mourir quand ils le désirent. A quelques exceptions près, sous l'ouïe utilisée, certains seulement quelques mois après ».

Le cancerologue n'a pas estimé nécessaire d'avertir les parents bien qu'il affirme avoir toujours conseillé aux adolescents de « discuter la question avec leur famille ». Jusqu'à présent, le

professeur Voûte n'a jamais eu de problème avec les parents des jeunes cancéreux: « Après la mort de leur enfant, ils me téléphonaient presque toujours et disent souvent: comme j'aimerais moi aussi partir d'une telle façon. » Le plus jeune des patients ayant absorbé la « pilule d'euthanasie » avait quinze ans, mais pour le cancerologue, l'âge ne pèse d'aucun poids dans sa décision: « J'ai connu un enfant de huit ans qui refusait tous les traitements. Ce gosse savait très bien ce qu'il voulait. S'il m'avait demandé une pilule, je la lui aurais donnée. »

Cette interview est d'autant plus explosive que le professeur Voûte déclare que d'autres collègues de l'hôpital Emma ont eu la même pratique. Les autorités ont immédiatement annoncé l'ouverture d'une enquête. Le code pénal néerlandais prévoit une peine maximale de trois ans de prison pour les personnes fournissant une aide matérielle dans un cas de suicide.

La coalition gouvernementale est, une nouvelle fois, déchirée sur la question de l'euthanasie: dimanche, les chrétiens-démocrates du CDA soutenaient « la faillite des structures d'assistance » révélée par cette affaire, tandis que leurs partenaires libéraux du VVD, partisans d'une légalisation de l'euthanasie, précisaient leur position en ce cas précis: « tout enfant doit avoir droit à l'euthanasie mais avec l'autorisation des parents. » Sylvain EPHIMENCO

Brinkman geschrokken van euthanasiepill voor jongeren

DEN HAAG (ANP) — Minister Brinkman van WVC is „geschrokken” van het optreden van de Amsterdamse kinderarts prof. dr R. Voûte. In de afgelopen jaren heeft hij kankerpatiënten tussen vijftien en achttien jaar op hun verzoek dodelijke medicijnen mee naar huis gegeven, zodat zij zelf konden bepalen wanneer zij wilden sterven.

Brinkman zei zaterdag in het VARA-radioprogramma In de Rooie Haan dat hij inhoudelijk niet wilde reageren op de hulp van de arts bij deze gevallen van zelfdoding. „Ik wil hier niet de rechtbank spelen.” De minister wil eerst het onderzoek van de inspecteur van de volksgezondheid in Noord-Holland afwachten.

Voûte, verbonden aan het Emma Kinderziekenhuis in Amsterdam, zei in dezelfde uitzending verbaasd te zijn over de golf van publiciteit die over zijn handelwijze is losgebroken. Een artikel in *Het Parool* waarin zijn optreden werden beschreven, kwalificeerde hij als een „uit zijn voegen gerukt stuk”. Voûte gaat er van uit dat het niet zal komen tot een verbod op zijn handelwijze of tot strafbaarstelling daarvan. „Ik ga er van uit dat dat niet zal gebeuren.” De arts kondigde ook aan dat hij een eventueel verbod naast zich neer zal leggen. Zijn optreden noemde Voûte „een onderdeel van goed medisch handelen”.

De arts krijgt bijval van het VVD-

Tweede-Kamerlid Hermans. Dez. zei in een reactie dat kinderen recht hebben op een vorm van euthanasie. Wel moeten de ouders daarbij betrokken zijn en er ook toestemming voor geven, zei hij.

In alle gevallen waarbij sprake is van euthanasie, moet volgens Hermans aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Het moet gaan om een situatie waarin de persoon vrijwillig tot een beslissing komt en in staat is om voor zichzelf een keuze te maken. Daarnaast speelt ook de zorgvuldigheid van het medisch handelen een rol. Bij kinderen is er volgens hem een extra complicatie, omdat de ouders hun wettelijke vertegenwoordigers zijn. Dat betekent dat zij er zeer nauw bij betrokken behoren te zijn, aldus Hermans.

Als ouders zich ertegen verzetten en de arts de volle overtuiging heeft dat er in dit geval sprake moet zijn van een vorm van euthanasie, voor een barmhartige dood, dan zou de arts samen met de patiënt moeten proberen de ouders ervan te overtuigen dat dit de beste oplossing is. Het zou onjuist zijn als bij kinderen euthanasie wordt toegepast zonder toestemming van de ouders, meent Hermans.

Nieuwe aanklachten over kinderporno

Van onze correspondent VK 10
WJO JOSTRA

LONDEN — De namen van zes Nederlandse organisaties, een aantal boekhandels en postorderbedrijven, en een dozijn individuen komen voor op een lijst van Europese pornohandelaren die Scotland Yard vorige maand heeft verspreid op een internationaal congres over prostitutie en pornografie in Parijs. Zij zouden zich schuldig maken aan de distributie van kinderporno.

Het film- en tekstmateriaal wordt vanuit Nederland universeel verspreid, aldus het hoofd van Scotland Yards speciale eenheid obscene publicaties, Iain Donaldson. Donaldson heeft de lijst in Parijs ter hand gesteld aan een ambtenaar van het ministerie van Justitie in Den Haag.

Donaldson toonde de Volkskrant een selectie uit filmmateriaal dat in Groot-Brittannië in strijd is met de Wet op de Kinderbescherming. Deze wet verbiedt het maken of verspreiden van aanstootgevende foto's of films met kinderen onder de zestien jaar.

In het uit Nederland afkomstige filmmateriaal waren de kinderen duidelijk jonger dan zestien. In een film is een meisje van ongeveer acht jaar vastgebonden op het toilet en heeft gedwongen orale sex met een volwassen man. De man masturbeert en urineert over gezicht en lichaam van het meisje. In een andere film heeft een nog jonger meisje, orale en vaginale sex met afwisselend een volwassen man en een volwassen vrouw. Volgens Donaldson zijn de „acteurs" in kinderporno-films overwegend Latijnse en Aziatische types.

De zes Nederlandse organisaties die op de lijst staan vermeld, zijn gevestigd

in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Dordrecht en Venlo. Op de lijst staan verder pornohandelaren vermeld uit Denemarken, Zweden en de Bondsrepubliek. Donaldson heeft de Nederlandse autoriteiten voorts in kennis gesteld van een postbusnummer in Rotterdam, van waaruit de internationale contactorganisatie IBS voor pedofielen zou opereren.

Harder optreden

Vorige maand werd in een artikel in het Britse zondagsblad The Sunday Times gesuggereerd dat Donaldson naar Nederland zou komen om een harder optreden te eisen tegen de export van video's en literatuur met kinderporno. Hij ontkent dat ten stelligste, maar zegt wel dat hij de indruk heeft dat er bij de Nederlandse autoriteiten weinig motivatie bestaat om de verspreiding van kinderporno tegen te gaan. Donaldson wijt dat niet aan de politie, maar aan het politieke klimaat in Nederland.

„Op grond van adressen en advertenties die we hebben gezien en informatie die we hebben ingewonnen, heeft het er alle schijn van dat Nederland niet het enige, maar wel het belangrijkste distributiepunt voor porno in Europa is. En wij weten uit ondervinding dat grote pornobazen ook in kinderporno doen", aldus Donaldson donderdag.

Hij suggereert niet dat de kinderporno ook in Nederland wordt gemaakt. „Vaak zijn het pedofielen uit andere landen die films of foto's maken en ze naar Nederland sturen. Daar worden ze dan gepubliceerd en verhandeld", aldus Donaldson.

Zie verder pagina 6, kolom 6

Kinderporno

Vervolg van pagina 1 VK 10

Op een toespraak tot conservatieve congresgangers in Blackpool deze week heeft Donaldson een oproep gedaan aan politieke leiders in Europa om de wetgeving tegen kinderporno gelijk te schakelen. „Dankzij de technologische groei in het vervaardigen en reproducteren van video-films is het probleem urgent geworden", zei hij.

Te goeder trouw

Een woordvoester van het ministerie van Justitie zei donderdagavond niet te weten of Nederlandse politie-autoriteiten beschikken over de lijst van Scotland Yard. Woordvoerders van de politiekorpsen verklaarden geen nieuwe informatie te hebben ontvangen van Scotland Yard over Nederlandse pornohandelaren.

Over een op de Engelse lijst genoemde Dordtse boekhandel zei een voorlichter van de politie in Dordrecht: „Dat is een boekhandel die bij ons als volkomen te goeder trouw bekend staat." De voorlichter van het Amsterdamse korps: „Die Britten krijgen er blijkbaar niet genoeg van Nederland aan te klagen. Ik zou zeggen: ze moeten dan maar naar zichzelf kijken. In hun land bestaat blijkbaar behoefte aan kinderporno die al dan niet uit Nederland afkomstig is."

Minister Korthals Altes van Justitie heeft na klachten uit vooral de Verenigde Staten en Groot-Brittannië herhaalde malen ontkend dat Nederland een distributiecentrum is voor kinderporno.

Justitie kent lijst niet met verspreiders kinderporno

DEN HAAG — Het ministerie van Justitie is verbaasd over de mededeling van inspecteur Donaldson van Scotland Yard, die beweert een lijst met namen van Nederlandse verspreiders van kinderporno aan een ambtenaar van het departement te hebben overhandigd. Volgens woordvoester Toos Faber is het bestaan van die lijst op het ministerie niet bekend.

Iain Donaldson, hoofd van de afdeling obscene publicaties van Scotland Yard, verklaarde in een interview met het Britse zondagsblad The Sunday Times dat Nederland het belangrijkste distributiecentrum van Europa is voor de verspreiding van kinderporno. Hij zou een lijst met namen en adressen van die verspreiders aan ons land hebben doorgegeven.

De bewering van Scotland Yard dat Nederland ook bij de productie van porno is betrokken, zoals Amerikaanse senatoren in het verleden ook al eens hebben gesteld, wijst Justitie van de hand.

Lijst verspreiding kinderpornografie onjuist gebaseerd

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — De lijst van mensen en bedrijven die volgens Scotland Yard betrokken zijn bij de internationale verspreiding van kinderpornografie is gebaseerd op onjuiste gegevens. Dat is de stelling van C.L. Geerts uit Amsterdam, die op de lijst van Scotland Yard voorkomt, samen met het bedrijf Scala Agenturen BV, waarmee Geerts nauwe banden heeft.

Volgens Geerts heeft hij nooit zaken op kinderpornogebied gedaan; Scala is daar volgens hem in april 1984 mee gestopt. Geerts meent dat wat hem betreft de lijst compleet onjuist is en dat de gegevens daarop van voor 1984 dateren.

Het Nederlandse ministerie van Justitie heeft al eerder verklaard niet op de hoogte te zijn van het bestaan van de lijst.

BRITSE INFORMATIE ZOU VEROUDERD ZIJN Justitie en politie wijzen aanklacht kinderporno af

Van onze verslaggever VK 10

DEN HAAG — Het ministerie van Justitie en verscheidene politiekorpsen hechten weinig waarde aan nieuwe beschuldigingen van Scotland Yard over Nederland als distributiecentrum voor de kinderporno. De door Scotland Yard-inspecteur Iain Donaldson bekend gemaakte informatie over Nederlandse pornohandelaren bevat veel onjuiste en achterhaalde gegevens. Justitie en politie beschouwen de aanklacht als een zoveelste poging om Nederland te bestempelen tot het broeinest van kinderporno.

Woordvoerders van politiekorpsen reageren afwisselend lacherig en verbaasd op de beschuldigingen van Donaldson, hoofd van de speciale Scotland Yard-eenheid obscene publicaties. Geconfronteerd met de lijst van namen van handelaren en de firmamenamen waaronder deze werken zeggen de politiewoordvoerders veelal „van niets te weten".

Door Donaldson opgegeven adressen kloppen niet, er worden firma's genoemd die als volkomen te goeder trouw bekend staan en er worden handelaren genoemd die inderdaad ooit wel eens op het distribueren van kinderporno zijn gepakt maar nu niet meer actief zijn, valt uit de reacties op te maken. De woordvoerder van de Amsterdamse politie: „Wat er dan van de informatie klopt is volgens mij allemaal oude koek." Zijn Haagse collega: „De naam die Scotland Yard opgeeft van een Haagse handelaar is bij ons in het geheel niet bekend."

Ook het ministerie van Justitie in Den Haag plaatst kritische kanttekeningen bij de uitspraken van de Scotland Yard-inspecteur. Donaldson heeft gezegd dat hij vorige maand, tijdens een congres in Parijs, zijn informatie over Nederlandse

handelaren en kinderporno heeft doorgegeven aan zijn Nederlandse collega. Donaldson noemt daarbij de naam van de ambtenaar E. Boersma.

Dossier

Woordvoester T. Faber van Justitie: „Die meneer Boersma is vorige maand helemaal niet bij dat congres aanwezig geweest. Hij is wel werkzaam bij de Centrale Recherche Informatiedienst maar heeft met de onderzoeken naar de kinderporno niets van doen. Namens ons, of namens de CRI, is een inspecteur van de groepsriminaliteit en overvallencentrale in Parijs geweest. Die heeft van die meneer Donaldson één dossier gekregen. Het ging om een Rotterdamse handelaar tegen wie een aantal jaren geleden al is opgetreden. Een oude zaak."

Dat, zoals Donaldson heeft gezegd, Justitie een lijst van zes kinderporno-distributeurs van Scotland Yard heeft gekregen is volgens Faber niet juist. „Ik heb navraag gedaan maar we weten van niks." Faber wijst er nog fijntjes op dat de Britse inspecteur deze week in Blackpool ook over kinderporno heeft gesproken voor een gehoor van conservatieve congresgangers. „Misschien is het deze meneer wel om politiek te doen. Misschien worden er wat zaken door elkaar gegooid."

Sunday Times attacks bookshop

BRON ONBEKEND

GAY'S THE Word is sending a solicitor's letter to Rupert Murdoch's Sunday Times after the paper accused the Bloomsbury bookshop of smuggling child pornography into the country.

In an article last Sunday on the import of paedophile material from Amsterdam, The Sunday Times claimed untruthfully that Gay's The Word "had 17 titles

seized by customs officers because they featured minors."

In fact none of the 17 titles seized in Customs' celebrated action against Gay's The Word featured minors - and they were imported from America, not Amsterdam. Commenting on the story, Paud Hegarty of GTW said "They spelt our name right..."

Gay's The Word now intends asking for a retraction via their solicitors.

Meanwhile there is official reluctance to prosecute The Sunday Times over its own activities in importing child pornography for use in the story.

According to reporter Mazher Mahmood's story, "within days of sending the £1.80 (£26) fee, Intermale dispatched five paedophile magazines to The Sunday Times in London, including Paedo Alert News and Beach Boy." This action, on the face of it, seems to contravene

both the Post Office Act and the Customs and Excise Management Act of 1979.

Scotland Yard at first seemed reluctant to discuss whether they would start proceedings against The Sunday Times under the Post Office Act (for having indecent material sent through the post), but later told Capital Gay cheerfully that it was up to the Post Office Investigations Unit to look into the matter and take action.

The Post Office was puzzled. It was open to the police to take action too, they said.

Customs and Excise have no plans to seize the paedophile literature from Wapping.

Excellence

The Sunday Times' legal manager Anthony Witaker told Capital Gay: "Since we are exposing a pretty disgraceful trade, we hope it will not be held against (our reporter)."

A reporter had to establish the facts about a story, and he might have to take unorthodox steps to get evidence, said Mr Witaker. "If it involves breaking the law one hopes that the excellence of his behaviour will be taken into account when consideration is being given to prosecuting him or not."

'Intermale is geen pornozaak' Zedenpolitie weer op bezoek bij homoboekhandel

Door Peter Olde Boerrigter

'Langzaam maar zeker wordt onze zaak alleen nog met pornografie in verband gebracht', zegt Ruud Hollenkamp, eigenaar van de Amsterdamse homoboekhandel Intermale met een lichte vermoeidheid in zijn stem.

Onlangs brachten drie man van de zedenpolitie een bezoek aan zijn zaak. Twee exemplaren van het pedofielenblad O.K. werden in beslag genomen. De justitie moet nu uitmaken of het hier om porno gaat of niet. Directe aanleiding voor de inval vormde de beschuldigingen in het Britse blad The Sunday Times als zou Intermale 'very hot stuff' verkopen. Dat bevestigde een woordvoerder van de Amsterdamse zedenpolitie tegenover *De GAY Krant*.

De zondagskrant doelt met hot stuff op blaadjes waarin geweldpleging, perversie en sado-masochisme met kinderen staan afgebeeld. Ruud Hollenkamp zou deze tijdschriften onder de toonbank verkopen. Vooral in Engeland zouden deze en andere pornoblaadjes zeer geliefd zijn en zeker drie keer zo duur worden doorverkocht. Volgens het blad zouden zo'n tienduizend Britse pedofielen via Intermale verboden lektuur toegezonden krijgen. Het blad bestelde zelf ook via de boekhandel en kreeg enkele dagen later een partij thuisgezonden. Daarin zaten bladen als Paedo Alert News en Beach Boy en de catalogus van Intermale met daarin onder anderen de adressen van Nederlandse pedofielenorganisaties.

PEDOFIELEN

Zoals bekend verzendt Intermale homotijdschriften en -boeken over de post naar diverse landen. Daaronder zit ook pornografische drukwerk. Veel van die zendingen worden door de buitenlandse PTT's, waaronder de Engelse, regelmatig onderschept. Hollenkamp ontkent dat hij tienduizend Engelse pedofielen op zijn verzendlijst heeft staan. 'In werkelijkheid komen we nog niet aan een tiende daarvan'. Ruud Hollenkamp kan zich geen bezoek van een journalist van The Sunday Times herinneren. Wel had hij, ongeveer een week voordat het gewraakte artikel verscheen, een zekere 'Perry' op bezoek. Die zei tegen Hollenkamp dat hij een distributiepunt wilde opzetten in Engeland. Volgens Hollenkamp moet hij de verslaggever van The Sunday Times zijn geweest.

SADISME

De tijdschriften die openlijk te koop zijn, bevatten, volgens de krant, foto's van jongetjes die het met volwassenen doen. Sommigen van die kinderen zijn nauwelijks zes jaar. Het Britse blad wijst een beschuldigende vinger naar de bladen O.K. (maandblad van pedofielen) Paedo Alert News en Beach Boys.

Op verzoek laat Hollenkamp ze graag zien. 'Er staat niets in wat verboden is. Ouderen die kinderen geweld aan doen staan er niet in. Sadisme en perversie komt er uiteraard ook niet in voor'. In het O.K. nummer staan twee, door justitie in beslaggenomen foto's, maar daarvan maakt het blad keurig acte. Er staan geen foto's in van kinderen die het met elkaar doen, wel poses van jongetjes. 'We verkopen wel een stripboek waarin kinderen sex met elkaar hebben. Maar die strip (Bob en Malax) heeft hij niet eens ge-

zien. Trouwens, die strip is heus niet alleen hier te koop'.

Volgens Ruud Hollenkamp wilde de journalist aantonen dat de Nederlandse politie niet optreedt tegen pornografie. 'Toen hij niets belastends vond, heeft hij maar wat verzonnen', meent Hollenkamp. Wanneer Hollenkamps bewering juist is, dan heeft de Britse journalist deels misgerekend. Een woordvoerder van de zedenpolitie geeft namelijk toe dat het artikel in The Sunday Times de directe aanleiding was om twee nummers van O.K. in beslag te nemen. 'Wanneer de politie een tip krijgt, gaat ze erop af. Dat doet ze ook als ze hoort dat ergens twintig fietsen gestolen zijn. Voor het overige moet justitie maar oordelen of het porno is. Wat de Engelsen porno noemen, heeft het hier nog niet te zijn. Wij hebben onze eigen normen', aldus een woordvoerder van de zedenpolitie.

PORNO-EXPORT

The Sunday Times meldde in hetzelfde artikel dat de Britse autoriteiten ontevreden zijn over de Nederlandse aanpak van de porno-export. Volgens de krant kunnen de Engelse douane en politie de vloedgolf van pornografische boeken, films en tijdschriften voor pedofielen niet meer aan.

Ian Donaldson van Scotland Yard zegt in die krant dat de Nederlandse politie haar eigen wetgeving op gebied van kinderpornografie moet naleven en orde op zaken moet stellen. De politie lijkt een laat-maar-waaien houding ten aanzien van kinderpornografie in te nemen. Volgens het zondagsblad komt volgende maand een delegatie van Scotland Yard naar Nederland om over de Britse problemen te praten. Ian Donaldson is hoofd van de afdeling obscene publicaties van Scotland Yard.

Voor Hollenkamp is het niet de eerste keer dat hij de politie op bezoek had en zijn winkel in een adem met kinderporno werd genoemd. Tijdens een expositie in Intermale van de Amerikaanse kunstenaar Don Mader, enkele maanden geleden, werden een aantal foto's in beslag genomen omdat ze pornografisch zouden zijn. Justitie heeft de zaak nog steeds in onderzoek. Wat later dat jaar kwam hij opnieuw in de publiciteit. Toen attendeerde hij op zijn beurt de politie op een aantal 'pornografische' foto's die te kijk hingen op een tentoonstelling in De Meervaart in Amsterdam. De politie weigerde aanvankelijk in te grijpen omdat het om oude, vergeelde foto's zou gaan. Hollenkamp vond dat de zedenpolitie een lijn moest trekken. Uiteindelijk nam de politie op de laatste dag enkele afbeeldingen in beslag.

'Seksualiteit mag nooit strafbaar zijn, machts- misbruik wel'

Wt 15-10

Na de affaire rond de foto's van Don Mader in mei van dit jaar zijn vorige maand bij boekhandel Intermale exemplaren in beslag genomen van het tijdschrift OK, aflevering 8. Op het spoor gebracht door het geruchtmakende artikel in de Sunday Times — dat in grove pennestreken Amsterdams verloedering in kaart brengt — vond de zedenpolitie plotseling dat het „informagazine voor ouderen-kinderen relaties” zich bezondigde aan kinderporno. Nu ja, plotseling... Volgens Benjamin Roelofsma, voorzitter van de vereniging Martijn (waar OK aan gelieerd is), staat Nederland onder druk van de trend van de Angelsaksische landen: moralistische wettelijke bepalingen en hardere repressie.

Door PIM WIERSINGA

Roelofsma: „De inbeslagname is compleet willekeurig. Het blad lag al twee maanden te koop. Bovendien is dit het zoveelste voorbeeld van de willekeur waarmee grenzen worden getrokken. Wie kan nu zomaar bepalen wanneer een foto pornografisch is? Alle afgedrukte afbeeldingen hadden trouwens ook al in andere publikaties gestaan, zoals voorlichtingsbladen en dergelijke.”

Evenals bij de affaire-Mader baseert men zich bij deze inbeslagname op artikel 240-b uit het wetboek van

strafrecht. Daarin worden „seksuele gedragingen” van kinderen op plaatjes strafbaar gesteld. Roelofsma: „Dit artikel diende om kinderen te vrijwaren van kwalijke vormen van exploitatie. Uit Kamerdebatten die daar destijds over gehouden zijn, blijkt dat het artikel totaal geen betrekking had op de eventuele effecten op consumenten. Het is pertinent niet de bedoeling geweest om langs juridische weg een moraal op te leggen. Dat beleidsvoornemen dreigt doorkruist te worden door de aanbevelingen die onlangs zijn gedaan door de commissie-De Wit. Deze commissie wil artikel 250-b laten slaan op „afbeeldingen van kinderen, al dan niet alleen, in een zodanige houding dat daarmee kennelijk het opwekken van een seksuele prikkeling beoogd wordt”. Nu, dat gaat veel verder dan de „seksuele gedragingen” die tot nu toe het criterium waren. Met zo'n voorstel treft de commissie een specifieke groep gebruikers. Met regelingen rondom kinderporno heeft dat niets meer te maken.”

Beschuldiging

De commissie-De Wit werd door Korthals Altes in het leven geroepen om uit te zoeken, wat er waar was van Amerikaanse beschuldigingen als zou Nederland een bakermat zijn van de kinderporno-industrie. De commissie kwam tot de conclusie dat er in Nederland amper porno werd geproduceerd, het commerciële netwerk bleef maar klein, het materiaal werd grotendeels geruild in een informeel circuit.

Tot zover zijn de resultaten, aldus Roelofsma, verhelderend. Minder gelukkig is hij met de aanbevelingen die de commissie aan haar bevindingen heeft vastgeknoopt. Het zijn aanscherpingen, op de huidige wet-

geving, die grote consequenties kunnen hebben. Naast ideeën om de norm voor kinderporno toe te spitsen op de gebruiker, bepleit de commissie de mogelijkheid om in een zo vroeg mogelijk stadium huiszoeking te doen bij mensen die van „ontucht met onder 16-jarigen” worden verdacht. Om tot huiszoeking over te gaan is verdenking voldoende; niet-commerciële afbeeldingen die „kennelijk prikkelend” zijn — in de betekenis die de commissie daaraan wil geven — kunnen in zo'n geval dienen als belastend materiaal. Roelofsma maakt duidelijk dat een dergelijke aanpak neerkomt op het vervolgen van een groep met een bepaalde seksuele voorkeur.

De Coornhertliga heeft al laten weten in de voorstellen „een bedreiging van de persoonlijke levenssfeer” te zien. Een standpunt waar Roelofsma het volledig mee eens is. Hij voegt er nog aan toe dat dergelijke voorstellen niet bij een gesloten commissie thuishoren, maar in de Tweede Kamer.

Roelofsma: „Het beleid wordt steeds onvriendelijker. Nederland staat onder druk van buiten Engeland, waar de zustervereniging PIE op grond van „onderminning van de goede zeden” is opgehouden te bestaan. Amerika, waar men de zustervereniging Nambla op een soortgelijke manier wil aanpakken door middel van valse advertenties.

De moral majority heeft daar een grote invloed op het beleid. Ook Cries, de Belgische organisatie, is

sinds kort ter ziele. Men zei dat in deze vereniging een lijst zou circuleren van kinderen „in de aanbidding”. Dat is onzin, zo iets heeft men in verenigingsverband nooit gedaan.”

Roelofsma wijst ook op de contacten tussen officiële instanties in Nederland en elders. Met de Scotland Yard wordt informatie uitgewisseld; mensen van de zedenpolitie hebben zich in Amerika op de hoogte gesteld van de daar gangbare methoden.

Kindersubcultuur

Overigens is de vereniging Martijn het niet eens met de petitie van het COC. Daarin wordt wel aan de leeftijdsgrens van zestien jaar vastgehouden, maar men pleit dan voor strafuitsluiting wanneer het kind het contact zelf zocht of zich niet aan seksueel contact onttrok „ofschoon dat mogelijk was”. Roelofsma:

Maar dan ga je in tegen diepgevoerde visies: „Ouderen en kinderen leven in gescheiden werelden. Er is zo iets als een kindersubcultuur: kinderen mogen alleen relaties hebben met ouders en opvoeders, dus op voet van machtsongelijkheid. Type-rend is een uitspraak die de Utrechtse kinderpsycholoog Wolters deed in een interview. Wolters is een verklaard tegenstander van pedofilie. Zijn hoofddoel is als een jongen van dertien een relatie heeft met een man van vijftig, dan ben je als opvoeder je greep op dat kind kwijt. Over machtsmisbruik gesproken!”

*voorlopig verslag
Oerste Kamer van
van Justitie,
Begroting
Justitie - 1988.
Vragen van de
PSP, aangevoerd
door het COC*

blz. 36

59. Wat is de reden dat het wetsvoorstel tot herziening van de artikelen 242-249 van het Wetboek van strafrecht niet vóór 1 januari 1987 is ingediend, zoals in de justitiebegroting van vorig jaar werd aangekondigd? Op welke termijn kan indiening van het wetsvoorstel verwacht worden?

60. Waarom is aanbevolen bij verdenking van ontucht met minderjarigen het doen van huiszoeking te bevorderen, terwijl het rapport van de werkgroep kinderpornografie zelf aangeeft dat van «doorleken» van privé-foto's naar een «commercieel kinderporno-circuit» geen sprake is? Hoe verhoudt deze richtlijn zich tot het proportionaliteitsbeginsel en met de verzekering dat het vervolgingsbeleid inzake ontucht met minderjarigen beneden de zestien terughoudend is? (AH 86-87 45)

61. Hoe kan het niet strafbare vragen naar kinderpornografie aanleiding zijn tot het instellen van een opsporingsonderzoek? Tegen wie richt zich het opsporingsonderzoek?

62. In hoeveel gevallen is de laatste jaren overgegaan tot huiszoeking in verband met een verdenking van seksuele misdrijven met minderjarigen?

63. Hoeveel aangiften terzake van het verspreiden van kinderpornolectuur zijn in 1986 bij de politie binnengekomen?

'Je voelt je of je een boef bent'

*Zutphen
Angblad
2/6 '87*

Raalte
tv-handelaar
op beschuldiging
van pornovertoning:

(Van een onzer verslaggevers)

RAALTE - „Je schrikt je natuurlijk rot op zo'n moment. Komen d'r plotseling twee rechercheurs je winkel binnen. Je voelt je net alsof je een boef bent. En als dan blijkt waar het allemaal om begonnen is, ja dan ben je toch wel een beetje boos, natuurlijk. Niet op die politiemensen, die doen gewoon hun werk. Maar wel op die mevrouw. Want waarom moest die nu eigenlijk direct naar de politie lopen? Ze had hier toch ook even wat kunnen zeggen. Dan was het misverstand meteen opgelost en was iedereen een boel ergernis bespaard gebleven!”

Radio/tv-handelaar Jan Beekman uit Raalte is nog steeds niet helemaal heen over de schok die hij woensdagmiddag kreeg. Logisch, want het was natuurlijk niet niks. Je zult als eenzaam middenstander er maar van worden beschuldigd dat je porno-vidéo's in je winkel vertoont. Kinderporno nog wel! Terwijl je je toch van geen kwaad bewust bent!

Het overkwam Jan Beekman woensdagmiddag door toedoen van een vrouw, die bij hem in de winkel was om een afzuigkap te kopen en toevallig op een televisietoestel dat door een verkoper werd afgesteld, beelden opving van wat ze dacht kinderporno. Die beelden schokten haar zodanig, dat ze de afzuigkap liet voor wat-ie was, prompt de winkel verliet en regelrecht naar de politie liep om zich te beklagen. Later bleek het te gaan om een scène uit een kinderfilm, maar toen was het kwaad al geschied. Beekman was toen al (ten onrechte dus) beschuldigd van oneerbare praktijken. En dat schokte hem minstens evenzeer als de televisiebeelden zijn heetgebaxerde klant.

„Ik snap zo'n vrouw niet”, aldus de Raalter tv-handelaar. „Ik bedoel maar stel nu dat het inderdaad om een pornovideo zou zijn gegaan

Ronald Eschbach bezig met het afstellen van de tv-toestellen.

Niet dat dat gekund zou hebben hoor, want ik moet dat spul absoluut niet. Maar goed, stel nu. Dan had die vrouw toch zeker ook in de winkel bezwaar kunnen maken. Maar nee, ze loopt regelrecht naar de politie!”

Wat Beekman bovendien niet lekker zit, is dat hij de naam van de betreffende klant niet kent. „Ik zou haar namelijk graag eens uitleggen hoe de vork in de steel zat. Zolang ze dat namelijk niet weet, heb je dik kans dat ze overal gaat rondvertellen dat ik porno vertoon. En op dat soort anti-reclame ben ik natuurlijk niet happig. Zeker niet, als ik ze niet verdien!”

De naam van de betreffende vrouw is natuurlijk wel bekend bij de Raalter politie, waar ze zich woensdagmiddag over de vermeende porno-vertoning beklagde.

Maar de politie mag over haar identiteit niets zeggen. „Maar we zullen haar zelf nog wel benaderen om te vertellen wat het onderzoek heeft opgeleverd”, belooft brigadier Seubring van de Raalter recherche. „Normaal zou dat al gebeurd zijn, maar we hebben haar tot nu toe niet kunnen bereiken.”

Alle leeftijden

De televisiebeelden die leidden tot de klacht bij de Raalter politie kwamen voor in een Zweedse kinderfilm die de VPRO woensdagmiddag op haar programma had staan. Inderdaad komen in die film beelden voor van blote kinderen, maar VPRO woordvoerder Loes Wormmeester kan zich niet voor-

stellen dat die beelden kijkers schockerden. „Het was nota bene een kinderfilm die jaren geleden al door de officiële Nederlandse filmkeuring geschikt werd geacht voor alle leeftijden”, vertelt ze. „De film gaat over de wijze waarop een elfjarige jongen zijn volwassen worden beleeft. En ja, d'r zit een scène in waarin hij zijn penis opmeet. Maar ik denk dat dat iets is wat iedere jongen op zeker moment wel eens zal doen. Hooft gewoon bij het opgroeien en het lijkt me dat daar toch langzamerhand geen taboe meer op hoeft te rusten. Nee, ik denk dat die mevrouw zich beter eens bij de politie kan beklagen over de beelden die ze af en toe op het journaal laten zien. Die geven meer reden tot ongetuistheid dan een blote jongenspiemel!”

Onderzoek in Oude Pekela voortgezet

Door onze correspondent **MRC**
MARIEN ABRAHAMSE

GRONINGEN, 13 okt. — Het onderzoek naar de ontucht-affaire met peuters en kleuters in Oude Pekela zal voorlopig worden voortgezet. Aanvankelijk wilde het openbaar ministerie de zaak begin oktober sluiten, maar het onderzoek van de door justitie ingeschakelde jeugdpsychiater prof. dr. G. Mik heeft een serie nieuwe gegevens opgeleverd die nu eerst moeten worden nagezien. Op welke termijn het hernieuwde onderzoek kan worden afgesloten is onduidelijk.

Begin juni werd Oude Pekela wereldnieuws door een persbericht van de Groningse rijkspolitie. Volgens dat bericht zouden bijna zeventig peuters en kleuters uit het Oostgroningse dorp seksueel zijn misbruikt. De ontucht zou voor de kinderporno-exploitanten ook op video zijn vastgelegd. Al spoedig kwam het onderzoek muurvast te zitten, niet in de laatste plaats vanwege de jeugdige leeftijd van de slachtoffertjes. De verklaringen van de drie- tot vierjarige spraken elkaar op belangrijke punten tegen, terwijl bovendien moeilijk kon worden vastgesteld waar voor hen realiteit eindigde en fantasie begon. Het openbaar ministerie sloot na enkele weken niet uit dat er in Oude Pekela sprake was van massapsychose. Justitie ging er toen van uit dat met enkele kleuters seksuele spelletjes waren gespeeld maar hield er rekening mee dat daarbij oudere kinderen, en geen volwassenen betrokken waren. Volgens dat scenario zou daarna via de geruchtenmachine, een ongelukkig geformuleerd persbericht en de vooral op sensatie gerichte aanpak in het Nos-journaal, de kwestie buiten elke proportie hebben opgeblazen. Mede onder druk van de betrokken ouders besloot justitie later de hulp in te roepen van kinderpsychiater Mik, die de ge-

loofwaardigheid van de verklaringen van de peuters en kleuters moest beoordelen.

Nieuwe feiten

Welke nieuwe feiten uit het onderzoek van Mik boven water zijn gekomen wil mr. J.A. Blok, hoofdofficier van justitie in Groningen, niet mededelen. „Publikatie daarvan zou het onderzoek kunnen belemmeren. Ik moet volstaan met de mededeling dat de resultaten van het onderzoek van Mik voor ons van een zodanige betekenis zijn dat het justitiële onderzoek wordt voortgezet. Het zijn nieuwe feiten die verder onderzoek rechtvaardigen.”

Prof. Mik heeft de afgelopen maanden de schriftelijk vastgelegde verklaringen van kinderen die bij de affaire betrokken zouden zijn geweest, bestudeerd. Daarnaast heeft hij met een aantal kinderen en hun ouders gesprekken gevoerd. Bovendien adviseerde hij het rechteam over de te volgen onderzoeksstrategie. Zowel Mik als Blok weigeren elk commentaar op de vraag in welke richting het onderzoek zich nu beweegt, en of men verdachten op het oog heeft. Blok: „Ik geef in het belang van het onderzoek zelfs geen antwoord op de vraag of de mogelijke daders in Oost-Groningen of daarbuiten worden gezocht. Ook op de vraag of intussen het huis of de huizen waar de video opnamen zouden zijn gemaakt is gelokaliseerd, moet ik in het belang van het onderzoek het antwoord schuldig blijven.”

Volgens M. Wachtmeester, woordvoerder van de gemeente Oude Pekela, zullen de ouders van de betrokken kinderen binnenkort schriftelijk op de hoogte worden gesteld van de stand van zaken van het onderzoek: „Summier, want we willen niet dat het nu weer op gang gekomen onderzoek wordt gefrustreerd.”

Justitie zet onderzoek voort naar ontucht met kinderen Oude Pekela

Van onze verslaggever **V.K. 14**

OUDE PEKELA — Het Openbaar Ministerie zet het onderzoek voort in de zaak van de veronderstelde ontucht in Oude Pekela, waarbij tientallen kinderen betrokken zouden zijn geweest. Tips en een compositiefoto van mogelijk betrokkenen rechtvaardigen verder onderzoek. Maar directe aanwijzingen die tot opsporing van daders zouden kunnen leiden, ontbreken, aldus de Groningse hoofdofficier van justitie mr. A. Blok.

De zaak kwam dit jaar in het Pinksterweekeinde in de publiciteit toen de politie meldde dat mogelijk zeventig kinderen seksueel waren misbruikt. Een intensief onderzoek leidde tot nu toe niet tot concrete resultaten.

Voor het onderzoeksteam stond het vast dat er een kern van waarheid in de verhalen van de kinderen moest zitten.

Brief burgemeester Oude Pekela:

Slachtoffers van sexschandaal op lange termijn blijven begeleden

Van een onzer verslaggevers

OUDE PEKELA — De kinderen uit Oude Pekela die begin dit jaar betrokken zijn geweest bij de geruchtmakende ontuchtzaak zullen desgewenst ook op langere termijn worden begeleid. Dat staat in een brief van burgemeester A.E.J. Smidt aan de ouders en verzorgers van de kinderen. De brief werd gisteren bezorgd.

Volgens Smidt hebben politie en Justitie mede op aanraden van de kinderpsychiater G. Mik verzocht om nazorg op langere termijn. Er wordt nog gezocht naar een manier waarop dat zal gebeuren. Tot dusver werden de betrokkenen opgevangen door het RI-AGG.

Over de inhoud van het rapport dat professor Mik over de zaak heeft geschreven, doet Smidt geen nadere mededelingen. Ook over de vorderingen in het politie-onderzoek wil hij in het belang van de zaak niets zeggen. Wel verzekert hij de ouders dat alle betrokkenen nog steeds serieus en voortvarend aan de zaak werken. Een aantal kinderen heeft in aanwezigheid van professor Mik een serie foto's te zien gekregen.

Politie: onderzoek Oude Pekela over enkele weken rond

GRONINGEN — Het onderzoek naar ontucht met kinderen in Oude Pekela wordt volgens woordvoerder J. Maring van de Rijkspolitie Groningen binnenkort afgerond. „We zijn nu echt met de laatste weken bezig”, aldus Maring. Op dit moment worden de resultaten verwerkt van de confrontatie met foto's die een dertigtal kinderen uit Oude Pekela kortgeleden onderging. De hoofdofficier van justitie in Groningen vindt deze uitspraak voorbarig.

In juni werd een onderzoek ingesteld op grond van meldingen dat met tientallen kinderen van drie tot zes jaar uit Oude Pekela ontucht was gepleegd door nog onbekende volwassenen. Bij enkele kinderen werden sporen van mishandeling gevonden. De politie sprak het vermoeden uit dat de ontucht plaats had op verschillende adressen in en rond Oude Pekela. Volgens sommige kinderen zouden er foto's en video-opnamen zijn gemaakt.

Justitie en politie blijven vaag over de uitkomsten van de fotoconfrontatie. Maring spreekt over „bepaalde aanwijzingen en bepaalde overeenkomsten” die uit de confrontatie naar voren zijn gekomen. „Het gemakkelijkst zou natuurlijk zijn als de kinderen een man of een vrouw hadden aangewezen. Maar dat is niet gebeurd”. Volgens Maring is er geen zinnig woord over te zeggen of het tot aanhoudingen komt. Hoofdofficier van justitie mr. J.A. Blok wil nog geen schatting maken over de afronding van het onderzoek. „Als er zich belangrijke ontwikkelingen voordoen gaan we verder. Er is momenteel zoveel materiaal, het onderzoek loopt nog wel even door”. Hij acht het onderzoeksmateriaal waarover men nu beschikt helderder dan dat van een aantal maanden terug.

Foto- BH 14 confrontatie in Oude Pekela

OUDE PEKELA — Het onderzoek in de kinderlokaffaire in Oude Pekela krijgt een vervolg. Justitie lijkt serieuze vermoedens te hebben in de richting van een dader of daders. Dit blijkt uit een fotoconfrontatie die de politie deze week heeft uitgevoerd in het dorp. Verschillende slachtoffertjes hebben foto's te zien gekregen.

Verschillende verklaringen in Oude Pekela

Verdachten 'sexaffaire' op foto's aangewezen

Van een onzer verslaggevers

GRONINGEN — Ongeveer 30 kinderen uit Oude Pekela, die slachtoffer zouden zijn geweest van ontuchtige handelingen, hebben in een fotoconfrontatie een aantal mogelijke verdachten aangewezen.

Maar evenals in de eerste verklaringen van de kinderen nadat de 'sexaffaire' aan het licht kwam, was er weinig overeenstemming tijdens de fotoconfrontatie. „Maar er zijn wat overeenkomsten”, zegt voorlichter J. Maring van de Groninger Rijkspolitie.

De politie heeft haar laatste hoop op de fotoconfrontatie gevestigd. Eerdere naspeuringen zijn volgens Maring op niets uitgelopen. De voorlichter verwacht dat het onderzoek nog „een aantal weken” zal duren. „Maar dat we

dan toch tot een afronding moeten komen.”

De fotoconfrontatie is het gevolg van het afsluitend rapport van de kinderpsycholoog G. Mik. De politie is momenteel met vijf mensen bezig de personen na te trekken die door de kinderen zijn aangewezen. De confrontatie is tot de kinderen beperkt. Ouders, of andere inwoners van Oude Pekela, zijn bewust niet bij de herkenningsoefening betrokken omdat, volgens Maring, zij altijd hebben verklaard niemand te hebben gezien.

N/A/N 17.10.87

N/A/N 20.10.87

TUB 24

Hoofdagente in Enschedese ontuchtzaak:

Buurtkinderen hebben de waarheid gesproken

ENSCHEDÉ - De 19 jonge buurtkinderen, met wie in de afgelopen jaren door een 22-jarige Enschedeër op ernstige wijze ontucht zou zijn gepleegd, moeten tegenover de politie vrijwel zeker de waarheid hebben gesproken. „Kinderen hebben wel fantasieën, maar niet op seksueel gebied”, zei de Enschedese hoofdagente van politie mevrouw J. Hogenelst-Eggens gisteren tegen de Almelo rechtbank. Zij en de Groningse kinderpsychiater prof. dr. G. Mik waren als (getuige-) deskundigen opgeroepen om voorlichting te geven over het waarheidsgehalte van verklaringen van kinderen.

De strafzaak tegen de Enschedeër is al eerder behandeld. In augustus eiste de officier van justitie mr. A. Lunenburg één jaar gevangenisstraf en onvoorwaardelijke terbeschikkingstelling van de regering. Hij achtte bewezen, dat de man de veelal perverse ontucht heeft gepleegd. De Enschedeër zelf ontkent groten-deels. Hij heeft in de loop van het onderzoek 19 gevallen toegegeven, het aantal herroepen en uiteindelijk drie „lichte” zaken opgebicht.

Mevrouw Hogenelst heeft alle kinderen gesproken. Zij heeft grote ervaring met het horen van jeugdige slachtoffers van zedendelicten. In deze affaire hebben de kinderen uit angst voor straf niets tegen hun ouders durven zeggen. Ze had eerst de medewerking van de ouders nodig, die moesten beloven hun kinderen niets kwalijk te zullen nemen en ook niet zouden straffen. Tegen de kinderen vertelde ze, dat ze alles mochten zeggen, ook hele vieze woorden, en dat papa en mama niet kwaad zouden zijn.

„Ik heb het idee, dat ze alles hebben verteld wat ze hebben mee-

gemaakt”, zei ze gisteren. „Er waren kinderen bij, die je niets boeide te vragen, ze waren één grote spraakwaterfall”. Van enkele ouders hoorde ze later, dat de kinderen na het gesprek zeer opgelucht en niet meer zo agressief en onhandelbaar waren geweest.

Mevrouw Hogenelst geloofde niet, dat, zoals de raadsman mr. M. Verhoeven opperde, de kinderen mogelijk door hun ouders waren beïnvloed. „De ouders hebben nooit durven geloven, dat hun kinderen ook slachtoffer van S. waren geweest. Ze denken altijd, dat een kind van een ander zoiets overkomt, nooit hun eigen kind”.

De Enschedese hoofdagente kreeg veel lof van prof. dr. Mik. Deze had de grootst mogelijke bewondering voor de psychisch-hygiënisch verantwoorde wijze waarop zij met ouders en kinderen was omgegaan. Mik heeft zich zeer intensief beziggehouden met de zaak-Oude Pekela, waar meer dan 100 kinderen het slachtoffer zouden zijn geweest van ontucht door één of meer personen. Zijn aanvankelijke mening, dat er in Groningen sprake is geweest van een massa-psychose heeft hij na gesprekken met de kinderen herzien. „Het is wel waar”, zei hij gisteren.

Op verzoek van de Almelo rechtbank heeft hij de dossiers met de verklaringen van de kinderen in de zaak-S. doorgenomen. Hij onderstreepte de uitspraak van mevrouw Hogenelst, dat je heel goed kunt nagaan of een kind fantaseert of niet. Volgens hem hebben de kinderen

met een grote mate van waarschijnlijkheid de waarheid gesproken. In de verklaringen staan genoeg details, die een kind niet heeft kunnen verzinnen, meende hij.

De Enschedeër riep de kinderen, die veelal met zijn vijfjarig zusje speelden, naar binnen met de belofte dat hij ze wat zou laten zien. Eenmaal boven pleegde hij de ontucht. Gebleken is, dat veel kinderen inwendig lletsel hadden. De man sloeg ze als ze niet op zijn wensen ingingen en dreigde ze meer dan eens met een mes als ze hun ouders zouden inlichten. Volgens de psychiater is de Enschedeër in meerdere mate verminderd toerekeningsvatbaar. Zonder behandeling is de kans groot, dat de gebeurtenissen zich zullen herhalen.

De Enschedeër wordt volgende week opgenomen in het Pieter Baan-centrum in Utrecht voor intensief psychiatrisch onderzoek. Begin januari wordt de rechtszaak tegen hem voortgezet. Dan komen de officier van justitie mr. Lunenburg en de raadsman, mr. Verhoeven, aan het woord.

Mik: misbruikte kinderen spraken de waarheid

ALMELO (ANP) — Prof. dr. G. Mik, kinder- en jeugdpsychiater in Groningen, twijfelt niet aan het waarheidsgehalte van de verklaringen die negentien kinderen uit Enschede tegenover

de politie hebben afgelegd over de wijze waarop een 22-jarige man met hen ontucht zou hebben gepleegd.

Dat heeft Mik gisteren voor de rechtbank in Almelo verklaard. De rechtbank had de hoogleraar als deskundige inschakeld omdat de verdachte op de rechtszitting van augustus had verklaard dat de kinderen er maar wat op los hadden gefantaseerd.

Aan de hand van de verslagen die de politie van de gesprekken met de kinderen maakte stelde de hoogleraar Mik dat kinderen in de leeftijd van drie tot zeven jaar geen fantasien kennen met zulke vergaande perversiteiten. „Als kinderen fantaseren is dat heel snel te onderkennen”, aldus de hoogleraar.

Prof. Mik signaleerde ook dat de verklaringen van de kinderen tot in details met elkaar overeenstemmen. Wat de verhalen van de kinderen uit Enschede betreft, constateerde Mik een grote overeenkomst met het relaas van de kinderen die in Oude Pekela het slachtoffer van ontucht werden. Daar is evenmin sprake van fantasien, aldus Mik, die als deskundige is toegevoegd aan het politieteam dat deze zaak in de Groningse gemeente onderzoekt.

Hoogleraar: verklaringen kinderen over ontucht waar

ALMELO, 24 okt — Prof. dr. G. Mik, kinder- en jeugdpsychiater in Groningen, twijfelt niet aan het waarheidsgehalte van de verklaringen die negentien kinderen uit Enschede tegenover de politie hebben afgelegd over de wijze waarop een 22-jarige man met hen ontucht zou hebben gepleegd. Dat heeft Mik gisteren voor de rechtbank in Almelo verklaard. De rechtbank had de hoogleraar als deskundige inschakeld omdat de verdachte op de rechtszitting van augustus had verklaard dat de kinderen er maar wat op los hadden gefantaseerd.

Aan de hand van de verslagen die de politie van de gesprekken met de kinderen maakte stelde de hoogleraar Mik vrijdag dat kinderen in de leeftijd van drie tot zeven jaar geen fantasien kennen met zulke vergaande perversiteiten. „Als kinderen fantaseren is dat heel snel te onderkennen”, aldus de hoogleraar.

Prof. Mik signaleerde ook dat de verklaringen van de kinderen tot in details met elkaar overeenstemmen. Bewondering had de hoogleraar voor de manier waarop de Enschedese politie met de kinderen is omgegaan. Deze liet hen zo veel mogelijk spontaan vertellen, wat veel informatie opleverde over de misdrijven van de verdachte. Tegenover hun ouders hadden de meeste kinderen gezwegen, vooral uit angst voor een pak slag van de verdachte, die bij hen in de buurt woonde, of uit schuldgevoelens.

Over de blijvende psychische schade van de ontucht zei Mik dat de kans hierop bij oudere kinderen groter is dan bij jongere. De kleintjes vergeten sneller. Wat de verhalen van de kinderen uit Enschede betreft, constateerde Mik een grote overeenkomst met

Justitie: Geen relatie met Oude Pekela

Nederlandse porno in beslag genomen in Oldenburg

Van onze verslaggever Willem Molema

OLDENBURG/GRONINGEN

— Justitie in Groningen legt geen verband tussen de inbeslagname van 46 bladen en 89 videocassettes met harde porno in het Westduits Oldenburg en de kindersexaffaire in Oude Pekela. Officier van Justitie, mr. Blok, heeft deze week een onderzoek ingesteld naar de gang van zaken in Oldenburg, maar volgens hem is er geen relatie met Oude Pekela. „De grote interesse van onze kant in deze zaak is voorlopig weg. Mochten er alsnog nieuwe aanwijzingen komen, dan zullen we er

seker weer induiken,” aldus Blok.

Volgens hem is er, in tegenstelling tot wat een woordvoerder van de Westduits politieverklaarde, wel contact tussen de politie van Oldenburg en de rijkspolitie Groningen geweest. Blok zelf wist daar aanvankelijk niets van.

De bladen en videocassettes, afkomstig uit Nederland en Denemarken, werden gevonden in een sexshop bij het treinstation van Oldenburg. De Westduits politieverklaarde van „walgelijke” pornografie met kinderen, dieren en gefolterde vrouwen. De bladen en de videocassettes werden „onder

de tafel door” verkocht, omdat handel in harde porno wettelijk verboden is in West-Duitsland. In Nederland geldt dat alleen voor kinderporno en voor harde porno „wanneer men daarmee ongewenst wordt geconfronteerd”.

De kinderen die in de films zijn misbruikt, zijn tussen de acht en tien jaar. Het gaat voornamelijk om Aziatische kinderen. De sexshopeigenaren weigeren te zeggen waar de videofilms zijn gemaakt. Medewerkers in de sexshops hebben tegenover de politie verklaard dat de bladen -in het Duits geschreven- en de videofilms -in het Duits nagesynchroniseerd- afkomstig zijn uit Nederland en Denemarken. Van waar precies, konden ze niet zeggen.

In West-Duitsland is het gerechtelijk onderzoek in deze zaak nu afgesloten. De drie mensen die zijn aangehouden lopen de kans op een forse geldboete of een maximale gevangenisstraf van een jaar. „Als we wisten dat de films in West-Duitsland zijn gemaakt, waren we wel verder gegaan met het onderzoek. We hebben tot dusver ook onvoldoende duidelijke aanwijzingen dat ze in Nederland zijn gemaakt,” aldus de Westduits politieverklaarde.

N 1/4 N 22-70 81

Pedofilie in België *Gay kint okt*

door Peter Hijmans

uit: SEK NOV '87

James Grant van Unicef-Europa maakte een vermoede indruk toen hij onlangs de pers te woord stond. Hij was bang dat, in het bijzonder in België de hulp aan Derde-Wereldkinderen onder druk was komen te staan door de recente onthullingen over Gilbert Jaeger, voorzitter van de raad van bestuur van Unicef-België. Laatstgenoemde werd door Grant dan ook ontslagen. Een en ander als gevolg van het taboe dat ook bij onze zuiderburen nog rust op pedofilie.

Eind februari van dit jaar werden in België negen mensen gearresteerd die een ding gemeen hadden. Ze waren allen lid of medewerker van C.R.I.E.S., een vereniging die emancipatie van relaties tussen minder-en meerderjarigen nastreeft. Onder de negen bevond zich de voorzitter, een vertaler aan het ministerie van justitie en de werknemer van Unicef. Bij deze laatste trof justitie een lijst van abonnees van het blad van CRIES, l'Espoir, aan alsmede een aantal pornofoto's van kinderen. Tot in Delft in Nederland aan toe werd iemand opgepakt, de architect Jan Weekers. Ook bij hem werden 'pornofoto's' in beslag genomen. Later bleek dat het om gewone foto's ging die niets met porno hadden te maken.

BESCHIKBARE KINDEREN

De zaak werd door de Belgische justitie flink opgeblazen en ook de media hielpen een handje mee. Er was al snel sprake van een ontdekken van een Sodom en Gomorra getuige een verhaal in de Belgische 'Panorama' van augustus. 'De politie kwam er al snel achter dat het niet alleen maar ging om onschuldige plaatjes schieten van kinderen. Ze hadden de kinderen van hun mindervermogen ouders gelokt of gehoord en dan ter consumptie aangeboden aan een selecte clientèle van onder meer: leraren, artsen en religieuzen.' Justitie presteerde het zelfs om foto's boven water te krijgen waaruit bleek dat een baby van 6 à 8 maanden seksueel was misbruikt. Op 18 juni werd de directeur van Unicef-België, Jos Verbeek aangehouden. Hij werd niet van pedofilie verdacht, maar van het afdekken van een werknemer van hem, Michel Felu, die wel actief binnen CRIES was. In België is pedofilie niet bij de wet verboden, alleen het bedrijven van de pedofiele liefde wel. Een volwassene die zich aan een kind onder de 16 'vergrijpt' wordt aanranding ten laste gelegd en riskeert daarmee

een straf van 2 tot 10 jaar. Indien het desbetreffende kind van het vrouwelijk geslacht is tenminste. Jongens kunnen volgens de Belgische wetgeving niet verkracht worden. Het door CRIES uitgegeven blad l'Espoir wordt door de Panorama een suggestief blad genoemd waarin verslag wordt gedaan van studiereizen naar Nederland, brieven uit de gevangenis waarin mensen hun gevoelens voor kinderen uiteenzetten en aanprijzingen voor reizen naar Manila.

INGRIJPEN

Eind 1986 gaf l'Espoir een speciaal nummer uit waarin de beste artikelen uit de afgelopen jaren waren opgenomen. Dit nummer werd op grote schaal gratis verspreid om meer bekendheid aan blad en vereniging te geven. Drie maanden later greep justitie in, er zouden klachten zijn binnengekomen over dat blad en ook de zedenpolitie vond het genoeg. Alle bekende medewerkers van CRIES werden opgepakt en ingerekend. 'In het begin dachten we, we moeten ruimdenkend zijn', zegt een magistraat die aan het onderzoek meewerkt. 'Ik heb de verklaringen van de betrokken kinderen gelezen en dat was me te gortig. Het merendeel van de mensen die zijn aangehouden zal vermoedelijk worden beschuldigd van aanranding van de eerbareid met geweld.' Dat het idee van een wijdvertakte organisatie met kinderhandelaren en pornodealers is losgelaten blijkt als de magistraat vervolgt met: 'In de prostitutie en de pornohandel zijn gangsters werkzaam die het alleen om het geld doen. In dit geval gaat het om mensen met een seksueel probleem, ongelukkige mensen die op een hoogst ongelukkige manier hebben geprobeerd hun probleem op te lossen. Tot nu toe hebben we hooguit een tiental kinderen kunnen opsporen die zijn misbruikt. Vader alcoholist, moeder half debiel: heel zielig allemaal.'

Anti-pedo-hetze

Zo gemakkelijk als het is om iemand 'zwart' te maken vanuit vooroordelen, zo moeilijk is het om diezelfde vooroordelen te bestrijden. Als potten en flikkers weten we dat maar al te goed. Vooroordelen zitten vaak diep verankerd, niet alleen in individuele hoofden, maar in een hele cultuur. Zoals een bekend gezegde het uitdrukt: 'onbekend maakt onbemind.' Vooroordelen leiden tot wantrouwen, afstoting, haat en agressie. In kringen waarin vooroordelen gelden als de normaalste zaak van de wereld is geen plaats voor mensen met andere gedachten, gevoelens of leefstijl. Daar klopt men zich op de borst onder het slaan van kreten als: 'Wij zijn de besten!' Actueel is de politiek van maatschappelijke isolatie van AIDS-patiënten en seropositieven. Actueel ook de criminalisering van asylozoekers. Actueel zijn de hel-en-verdoemenis-uitspraken van kerkelijke hotmetolen. En dan te bedenken dat dit nog maar een kleine greep is uit de beschikbare voorbeelden. De laatste jaren word ik steeds vaker, ook in kringen waar ik dat niet verwacht, geconfronteerd met agressieve uitingen en van haat vervuld gedrag jegens allerlei mensen en groepen in de samenleving die niet leven volgens de normen van 'de meerderheid'. Ook in homo- en lesbische kringen. Onlangs heb ik het, nota bene in de redactionele kolommen van SEK, zelf nog aan den lijve mogen ondervinden. Welk een 'voorrecht'!

Op de Roze Zaterdag stond ik op het podium in het Enschedese volkspark om daar iets te zeggen over seksualiteit en de media. De kritika die zegt dat mijn toespraak niet direct een toonbeeld was van redenaarskunst geef ik groot gelijk. Ik was erg geëmotioneerd en zat tot het laatste moment in twijfel of ik wel echt wilde. Met wat uiteindelijk de inhoud van wat ik zou gaan zeggen die de doorslag gaf om toch te spreken. Het verhaal van een pedofiliër, toegespitst op de anti-pedo-hetze die driftig gevoerd door de media, een groot deel van het 'normale' volk in haar ban houdt en meesleurt in vooroordelen, wantrouwen, haat en agressie. Mogelijk verbaasd

Oude Pekela en een nieuwe seksuele moraal

HOMOLOGIE 10 '87

Twee jaar geleden vernamen we vanuit Amerika dat Nederland een centrum voor de productie van kinderpornografie zou zijn. De directeur van de Amsterdamse universiteitsbibliotheek, Ernst Braches, heeft toen aangetoond dat het om een Amerikaanse fantasie ging en dat het met die productie in Nederland alleszins meeviel. Desalniettemin rukte de zedenpolitie er herhaaldelijk op uit om het onheil te bestrijden en de betreffende porno in beslag te nemen, laatstelijk ook kunstwerken in boekhandel Intermaale en De Meervaart. Opmerkelijk is de verdeeldheid die in feministische kring, vooral in de Verenigde Staten, is opgetreden rond zulke kwesties van seksuele moraal. Enkele jaren geleden woedde er een verhit debat over sadomasochisme met publicaties als *Coming to power* van het Samois-collectief (1981), en de daartegen gerichte bundel van R.R. Linden (ed) *Against sadomasochism* (1982). Nu gaat het over pornografie. In het uiterst moralistische *Final report of the Attorney General's commission on pornography* (kortweg het Meese-rapport) wordt ingespeeld op feministische wensen door de bescherming van de vrouwelijke seksualiteit centraal te stellen. Een feministe als Andrea Dworkin ging daar gretig op in, terwijl andere, vaak lesbische feministes in de voorstellen van Meese c.s. een aanslag zagen op de vrijheid van seksuele ontplooiing, ook voor vrouwen. Het is een onprettige ontwikkeling dat rechtse en feministische stromingen elkaar vinden op het punt van de seksuele moraal. Het lijkt rechts te versterken en feministes te verdelen. Het afgelopen jaar is er weer een thema ontdekt dat de vrouwenbeweging in de ban houdt: incest. In de discussies die onderwijzers, psychotherapeuten en belanghebbende vrouwen voeren, wordt incest zonder enige terughoudendheid gelijkgesteld met seksueel geweld. Zo ontstaat een modderpoel rond de kinderlijke seksualiteit waartoe iedereen in naam van het kind gretig kan putten, wordt niet langzamerhand elke aanraking van het kind door de vader (moeders zijn bij voorbaat onschuldig) een ongewenste intimitie, een incestgeval en tenslotte een vorm van seksueel geweld? De discussie heeft het karakter van een hetze gekregen, omdat niemand duidelijke grenzen stelt en zo iedereen de kans krijgt in het wilde weg beweringen te doen en beschuldigingen te uiten. In de discussies rond incest wordt het wel heel bont gemaakt: de oude mythes over de masturbatie zijn in een nieuw jasje gehuld en slaan nu op incest. Incest zou het geestelijke welzijn van het kind altijd schaden, alsof seksualiteit voor het kind zoveel schadelijker zou zijn dan de leerplicht of het hebben van ouders. Onderwijzers zouden, net als indertijd met de zelfbevelking, kunnen zien of het kind slachtoffer is, het is bang voor naakt-zijn, houdt de knieën stijf tegen elkaar, is schuw, etc. Doen deze tekenen zich voor, dan dient de onderwijzer hoger in de hiërarchie advies in te winnen en een vertrouwensarts in te roepen. Die bepaalt dan of de politie dan wel een psycholoog wordt geroepen. Ongetwijfeld kan incest ernstige problemen opleveren, maar zou dat misschien niet eerder liggen aan de seksuele hypocrisie van het Nederlandse gezinsleven dan aan de achterbakshoud van individuele vaders? Langzaam aan zijn in de incest-discussie redelijkheid en gematigdheid ver te zoeken. Maar om de hoek liggen andere problemen. Zo is de macht van de onderwijswereld door een afbraakbeleid de afgelopen jaren sterk afgekalft. Met zo'n broeiende onderwerp kan het onderwijs weer terrein winnen op andere opvoedingsinstaties en aanspraak maken op extra investeringen. Geen enkele politicus zal laks willen lijken ten aanzien van zo'n link onderwerp. Met mogelijk als belangrijkste neveneffect een versterking van ideeën over seksuele normaliteit, waar vooral pedo's last van zullen krijgen. Dat kwam duidelijk naar voren in het Oude Pekela-schandaal. Daar groeide een kinderfantasie uit tot een nationale ramp waar zich de media uit de gehele wereld volgaarne op stortten. Een lege huls werd een bom, een clownspak werd een pornofabriek.

Opeens bleken alle uithoeken van Nederland bedreigd door 'Bataafse satyren', zoals het Franse dagblad *Liberation* ze noemde. Kinderverkrachters werden gesnuiterd op Texel, in Enschede, in Winschoten en toeristen die in Zaanstad een zandbak met kinderen fotografeerden, werden door de politie aan een verhoor onderworpen. Elke keer werd een kleine onregelmatigheid in de fantasie van kinderen, op hol gebracht door de reactie van de omgeving, een enorm schandaal waarbij een ongewenste intimitie uit kon groeien tot het rituele offeren van baby's. We leven in een samenleving die is doordrenkt van gewelddadige en seksuele beelden, maar tegelijk neemt men aan dat het kind seksueel onschuldig en onmondig blijft. Dat levert een egestelling op waarin het kind nooit voldoende beschermd kan worden. Het kind zal nooit afgesloten kunnen worden van datgene waarvan de maatschappij is verzadigd. Vertrouwensartsen, politie agenten, psychiaters, ouders en onderwijzers kunnen om hun kleintjes een prikkeldraadversperring leggen tegen seksuele exploitatie, maar het zal niet werken. Kinderen vinden altijd wel een gaatje om uit de band te springen of anderszins blijken hun beschermers wel weer hun belagers te zijn. Incest was toch een omvangrijk probleem! In het informatietijdperk zullen er nooit genoeg bewakers zijn voor de kinderlijke onschuld en maagdelijkheid. Zou het niet verstandiger zijn omgangs vormen te vinden voor de kinderlijke seksualiteit in plaats van haar verder aan banden te leggen? De moderne westerse samenleving neemt een unieke positie in omdat het kind systematisch toegang tot de seksualiteit wordt ontzegd. Daar helpt geen seksuele voorlichting aan zolang dat droogzwemmen blijft. Kinderen zullen altijd wegen blijven zoeken en vinden om seksueel aan de gang te gaan, met elkaar of met volwassenen. Evenals er altijd volwassenen zullen zijn die esthetisch genoeg vinden in de schoonheid van de jeugd en de vruchten daarvan plukken. Vanzelfsprekend kan seks traumatisch zijn — en al helemaal in een samenleving waar seksuele hypocrisie standaard is. Maar de opvoeding is in al haar aspecten bij tijd en wijle traumatisch, het gezinsleven, de dwang van de school, de omgang met leeftijdgenoten, de boze buitenwereld, om van natuurrampen als dood en ziekte niet te spreken. Waarom moet de seksualiteit van het kind zo'n bijzondere plaats in het rijk der trauma's innemen? We zouden er beter aan doen de kinderen de kans en de ruimte te geven zich seksueel te ontplooiën, met en zonder volwassenen. Pedofiliërs zijn dan geen smerige kinderverkrachters meer, maar pioniers van een andere seksuele moraal waarin niet een fundamenteel aspect van het mens-zijn aan de kinderen wordt onthouden: hun erotische wensen en fantasieën. In een open en anonieme samenleving zal het kind een seksuele fetisj blijven en ook als zodanig toegankelijk zijn — maar kinderen zullen zich niet alleen tot seksueel object, maar ook tot seksueel subject ontwikkelen. Altyd richt de aandacht zich op de gevaren die het kind loopt als seksueel object. Maar waarom wordt de ontwikkeling van het kind als seksueel subject tegelijk gefrustreerd? Elke homo kan uit eigen ervaring bevestigen dat het anti-seksuele bastion dat om hem was opgetrokken, niet alleen vele gaten vertoonde maar hem tevens in zijn vrije seksuele ontwikkeling heeft geschaad. In een wereld van seksuele verboden hebben homo's hun weg gevonden, maar vraag niet hoe. Het onderwijs zou ruimer aandacht kunnen besteden aan seksualiteit, zowel in de biologische als bij geschiedenis, maatschappijleer, letterkunde en gymnastiek. Maar hoe vorm te geven aan de seksuele expressie van het kind naast de seksuele theorie voor het kind? In de westerse samenlevingen zijn daar nauwelijkmood vormen gevonden. Van verschillende kanten is aangegeven dat een eerste voorwaarde voor een vrije seksuele ontplooiing van het kind en de volwassene de afschaffing van de zedenwetten zou zijn. De betreffende delicten — voorzover ze als delicten beschouwd kunnen worden — kunnen evengoed worden bestreden met de bepalingen betreffende geweld. Want de aantasting van de seksuele integriteit is een specificatie van de aantasting van de lichamelijke integriteit. De afschaffing van de zedenwetten betekent in ieder geval dat seksualiteit gewoner kan worden, dat een stuk seksuele hypocrisie kan verdwijnen en dat er ruimte komt voor kind en volwassene om te experimenteren met de

seksuele manieren zonder dat er het Damocleszwaard van de wet boven hangt. In het vervolg van de discussie kan het dan gaan over de wilsvrijheid van het kind hetgeen een voortreffelijke zaak is gezien zijn huidige rechteloosheid. Oude Pekela, de incest-discussie, de heisa om kinderporno zijn signalen van een verandering van de seksuele moraal. Het gemak waarmee de regering kortgeleden haar eigen voorstel voor een verlaging van de beschermde leeftijd bij 'ontucht'-bepalingen liet vallen en het achterwege blijven van duidelijke kritiek op zulk gedraai, zijn tekenen aan de wand. De homo's overleven de AIDS discussie over seksualiteit waarbij het vooral gaat om de mogelijkheden voor seksuele beleving voor het kind, in een rechts slop. Het is verwarrend om te zien hoe homogeen de meningsvorming over AIDS en Oude Pekela is. Maar terwijl vrijwel alle politieke richtingen zich uitsloven om de homo's te verdedigen, wordt de 'kinderverkrachter' op even grote schaal veracht en vervolgd. Misschien dat de jongeren zelf met behulp van de informatietechnologie toegang tot seksueel plezier weten te vinden waarop de politiek met haar anti-moderne morele opvattingen geen antwoord meer heeft. Misschien dat de nieuwste technologie vormen van seksueel verkeer brengt die in geen zedenwet zijn voorzien.

Gert Hekma

M.R. VOLG
SUK

Hein Roethof over zedelijkheid en rechtspraak

JEKSTIJNT 10-83

OOK LINKS NIET ALTIJD TEGEN BETUTTETING

Hein Roethof houdt zich als PvdA-kamerlid tegenwoordig vooral bezig met politiezaken en de zgn. „kleine criminaliteit“. Het gadoe rond de zedelijkheid en de wetgeving op dit terrein, waarover hij zich vroeger vaak in kritische zin uitliet, volgt hij nu vooral van een afstand. „Het is er droevig mee gesteld“, zegt hij als ik hem confronteer met de laatste ontwikkelingen: de **Zaak van galerie Intermale** (blootfoto's van jongetjes in beslag genomen) en de **nieuwste instructies van Justitie** aan de politie m.b.t. de opsporing van kinderporno (huiszoeking in een zo vroeg mogelijk stadium) die iets ongehoord grimmigs hebben.

Roethof: „Ik vind nog steeds dat de overheid zoveel mogelijk afstand moet nemen van seksuele gedragingen die tot het dagelijks leven behoren. En ik constateer dat daar nog altijd niet voldoende sprake van is. De verrechtiging in de V.S. en de ons omringende landen waar naar ons over. In Amerika krijg de Moral Majority steeds meer invloed, de fundamentalistische kerken tellen samen zo'n 25 miljoen leden. Dat vormt een afschrikwekkend perspectief.. Want het gaat samen met een verrechtiging op alle politieke terreinen. De emoties bij seks worden er ook geprojecteerd op het strafrecht in ruimere zin, in de laatste tijd zijn er weer veel doodstraffen voltrokken. Dat rijst daar de pan uit. Ik denk dat er een duidelijke relatie bestaat tussen die twee gegevens.“

Maar op het punt van de seksuele repressie hebben we in ons eigen land toch ook een sterke traditie, lijkt me.

„Ons denken over seks wordt per traditie sterk bepaald door het christendom, ja. Alles wat afwijkt van de hetero-norm is zondig en zonde moet bestraft worden. Tot 1971 waren homoseksuele contacten met jongens tot 21 jaar verboden. De verlaging van de leeftijdsgrens tot 16 jaar was een direct gevolg van de deconfessionalisering in die jaren. Men kwam in verzet tegen wat door de kerkelijke traditie werd voorgeschreven. Er is toen een aanzet gegeven tot een liberalisering van de zedelijkheidswetten, zoals met de echtscheidingswet die de Grote Leugen overbodig maakte.“

Met Van Agt begon de restauratie die nog steeds niet is uitgewoed. Eerst richtte hij zich tegen abortus, later tegen pornografie. Het 'Ethisch Reveil'. Toen kreeg je de zedelijkheidscommissie, die van Melai vooraf.

De kerngedachte was dat de overheid slechts mag ingrijpen bij evidente excessen. Ik heb Van Agt verweten dat hij alle rapporten in z'n la stopte. 'Daar doen ze het minste kwaad', zei hij. Maar de liberalisering van de pornografie kon hij niet tegenhouden, de rechterlijke macht kon niet meer vaststellen wat nu precies 'aantasting van de eerbaarheid' was. Hij heeft toen al zijn energie in de abortus-zaak gestoken. Daarmee bereikte hij in elk geval dat de reformisten een groot deel van hun energie ook in die strijd moesten steken. Dat heeft nadelig gewerkt voor de liberalisering van de zedelijkheidswetgeving.

Aan het eind van de zeventiger jaren kreeg je een periode waar ik met veel voldoening op terugkijk. Democrativering, het kritisch toetsen van traditionele opvattingen, met de nadruk op mondigheid. Dat sloot goed aan bij mijn humanistisch mensbeeld. Maar met het begin van de tachtiger jaren begon de vrouwenbeweging een felle campagne. Je hoorde linkse vrouwen opeens hetzelfde naar voren brengen als CDA-woordvoerders over prostitutie, pedofilie en pornografie. Betutteling in een nieuw jas-

je."

Daar hebt u zich toen even fel tegen gekeerd en dat is u niet in dank afgenomen.

Roethof (lachend): „Ik heb van Oud geleerd dat je in de politiek nooit dankbaarheid moet verwachten. Mijn standpunten zijn sindsdien niet veranderd. Gelukkig is er nu wel een zekere nuancing gekomen in het denken van 'de' feministes. Sommigen vragen zich af of de vrouwenbeweging wat de zedelijkheid betreft op de goede weg zit wanneer zij iets zo persoonlijk als seksualiteit tot politiek verklaart en alles wat je verkeerd vindt met het strafrecht wilt uitroeien. Ik vind dat je daar uiterst voorzichtig mee moet zijn. Ik ben een voorstander van verscheidenheid terwijl het strafrecht juist het ontstaan van een publieke moraal bevordert: een norm die de mensen voorschrijft wat ze wel en niet mogen doen. De overheid is niet gerechtigd om over zaken als SM, homoseksualiteit en pedofilie een oordeel te hebben. Zij mag alleen optreden als er sprake is van excessen.“

De laatste jaren is er volgens politie en justitie wel erg vaak sprake van excessen.

„... die dat dan helemaal niet blijken te zijn. Kort geleden in Oude Pe-

kela, eerder de zaak niet die Rotterdamse woongroep. Ze zijn vrijgesproken maar wat ze intussen allemaal hebben meegemaakt.“

Volwassenen en kinderen!

„Ik heb er zelfs geen begin van begrip voor dat je kennelijk veel 'strafrechtelijk risico' loopt wanneer je je kinderen vrij opvoedt terwijl je blank van zuiverheid blijft als je ze grootbrengt in een sfeer van frustraties door ze wijs te maken dat seks iets onbehoorlijks is. Ik vind dat buitengewoon bespottelijk en verwerpelijkt!“

De discussie over wat excessen zijn spuist zich nu toe op het afbeelden van bloot kinderen. De commotie daaromheen is misschien te begrijpen omdat er soms inderdaad sprake is van commerciële uitbuiting en andere nare toestanden. Maar in de berichtgeving erover worden pedofilie en kinderporno weer vaak over één kam geschoren. Is zo'n koppeling bevorderlijk voor een juiste afweging van wat er nu wel en wat niet door de beugel kan?

Roethof: „Nee, zeker niet. Dat blijkt uit die Oude Pekela-zaak. Seks, en dan seks met kinderen... dat geeft een enorme paniek. Maar van alle indiano-verhalen is niets aangetoond, op die twee clownspakken na, die ze in een vuilnisbak hebben gevonden.“

Maar wat zit daar achter?

„Mensen praten en schrijven graag smakelijk over seks, nou ja, wat je smakelijk noemt. Aan de andere kant wordt het door de overheid erg gauw in het negatieve getrokken. We

naar aanleiding van die Intermale-zaak. Opnieuw was er iets aan de hand, meende de minister. Nu zal de rechter er zich over gaan uitspreken.“

Toch gaat Korthals-Altes door voor een vrij verlicht bewindsman, niet?

„Twee jaar geleden heeft hij onder druk van het CDA en een deel van zijn eigen partij zijn nieuwe zedelijkheidswet ingetrokken. Daarin werd de grens van 12 jaar gehanteerd, omdat die grens ook op andere plaatsen in ons wetboek geldt, buiten de seks om dus. Beneden de 12 jaar zou een kind nog geen eigen wil hebben, dat vormde het uitgangspunt. Die term 'eigen wil' stamt uit de 19de eeuw. Hoe 't nu verder zal gaan met de zedelijkheidswet is onduidelijk, veel wijst er op dat 't op de lange baan is geschoven.“

Heeft die verdragingspolitiek ook niet te maken met de ontwikkelingen in de V.S. en in onze buurlanden? En met de druk die men hier op onze regering uitoefent, net als wat de drugs betreft? Gaan we ons steeds meer Europees stellen? Met als mogelijk sluitstuk een Europese Wet op de Zedelijkheid?

Roethof: „Dat is niet geheel uitgesloten, 't vormt inderdaad een belangrijk punt. De Europese integratie brengt mogelijkheden met zich mee waar we helemaal niet zo opgetogen over moeten zijn.“

Ook in uw eigen partij, de PvdA, wordt nogal verschillend gedacht over de zedelijkheidswetgeving.

„Dat is waar, ja. Misschien heeft 't nog wat tijd nodig. Links betekent nog steeds niet een houding die zich keert tegen betutteling. Sommige mensen die ik op andere terreinen als geestverwanten beschouw, bliken op het gebied van de zedelijkheid standpunten te verdedigen die haaks op de mijne staan. Ik hoop dat we weer in een opgaande golfbeweging zitten.“

Hoopt u het of verwacht u het?

„Ik hoop het. Aan mij zal het in elk geval niet liggen.“

■ Anton Oskamp

Ik leg Roethof de foto van een 11-jarig jongetje, bloot voor een

spiegel, met fier gestrekt pikje, gemaakt door Don Mader. Een verboden foto, door de politie met 15 andere foto's in beslag genomen in de Amsterdamse galerie Intermale.

Deze actie wordt m.i. niet gedekt door de tekst van Art. 240b waarin sprake is van „seksuele gedragingen“ met of door kinderen, jonger dan 16 jaar. Maar in het rapport van de Commissie Kinderporno (1986) wordt naar voren gebracht dat dit ook de afbeelding van individuele kinderen dekt mits de „kennelijke behoefte tot prikkelen“ voorop staat. Is hier sprake van prikkeling? En zo ja, is dat dan verkeerd?

Roethof: „Mij prikkelt 't niet, dat kan voor anderen uiteraard anders liggen. Ik vind niet dat zo'n foto pornografisch is. En ik vind 't bijzonder alarmerend als zo'n foto niet meer mag worden tentoongesteld!“

Nu is dit nog een openbare gelegenheid, een galerie. Maar als je de recente richtlijnen voor de politie en justitie leest, letterlijk ontleend aan de aanbevelingen van de Commissie Kinderporno, ontstaat er mijns inziens een sfeer waarbinnen de politie ook bij „van ontucht verdachten“ zonder meer huiszoeking kan doen om op zoek te gaan naar „kinderporno“ oftewel blootfoto's van vindingjes. Zo'n verdenking kan op louter geruchten ontstaan. En dan huiszoeking, dat is nogal bedreigend!

„Het meest bedenkelijke vind ik dat het in de strafrechtelijke sfeer ligt, met alle gevolgen van dien: een strafblad, stigmatisering. Ik ben daar dus erg tegen. Ogr die verscheping van het vervolgingsbeleid heb ik vorig jaar kamervragen gesteld. De minister ontkende toen dat daar sprake van was. Lankhorst van de PPR heeft dat onlangs opnieuw gedaan

was ik toen ik in het SEK-verslag van de Roze Zaterdag las dat er naast andere, met name genoemde sprekers (m/v) ook nog een 'pedofliker' sprak die, zo werd er in een adem aan toegevoegd, 'seksistisch' was en op wiens verhaal 'dus' niet verder ingegaan werd. Voordelen? In een kort briefje aan de redactie van dit blad (zie vorige nummer) vroeg ik om opheldering omdat mij niet duidelijk was waarom mij plotseling het etiket 'seksistisch' was opgeplakt. De reactie daarop van Jetske Mulshof, SEK-verslaggeefster in Enschede, vond ik nietszeggend. Een eigen definitie van seksisme, gevolgd door de constatering dat kinderen veel met normen van volwassenen worden opgescheept.

Hoewel ik het met de laatste bevestiging meer dan honderd procent eens ben, was het in de versie verle geen antwoord op mijn vraag. Tenzij het tegendeel aannemelijk gemaakt wordt, houd ik het erop dat Jetske, zoals zo veel, bevooroordeeld is ten aanzien van ouders-kind-relaties en zich schaamt in de gelederen van 'moral majority'-predikers' die zeggen het beste voor de kinderen te willen, maar onderwijl de vrijheid van kinderen tot een minimum beperken met allerlei ge- en verboden, straf en dwang. Met primende wijsvinger verklaren zij de de pedo's tot zondebok (c.q. seksist).

De onderdrukking van kinderen en hun seksualiteit is de meest verbreide vorm van onderdrukking in de westerse samenleving. De oude Freud maakte zich daar al druk om. Ouders, leraren en lerarissen, pedagoges, psychologen, politieagenten, rechters, kinderbeschermers, dominees en priesters bepalen wat goed is voor het kind. Maar het kind zelf wordt niet geluisterd. Het wordt hoogstens uitgehooft. Kinderen die van huis weglopen, voorwaar geen geringe beslissing, worden achtervolgd door een heel apparaat van dubieuze speurnezen en eigenwijze betweters. Zij hebben nauwelijks of geen mogelijkheden om een vrij en veilig onderdak te vinden, worden of in de klauwen van de drugs- en prostitutieaffairiers gedreven, of belanden in concentratiekampachtige drilinstellingen en 'pleeg'-gezinnen waar hun problemen

met grinzend enthousiasme worden tegemoetgezeten. Van liefde geen sprake. Doodse radertjes moeten het worden in de vernietigingsmachine van het systeem, het witte-heteromannenapparaat. Een apparaat waarin ook zwarten, homo's en vrouwen zich maar al te vaak gewillig onderwerpen.

Moralisten

Ik heb er geen behoefte aan om medelijden op te roepen met 'die zielige pedo's'. Beter dan begripvolle en meelevende welzijnswerkers weet ik welke gevaren er op de loer liggen, welke risico's ik loop en hoe ik daar het beste mee om kan gaan. Uit ervaring weet ik dat hoe eerlijker en opener ik ben over mijzelf, over wat mij beweegt, wat ik doe, denk, voel, hoe minder last ik heb van kwaadwillige moralisten en machtswellustelingen. Ik probeer ontspannen te leven, zelfbewust, niet deel uitmakend van wat ik het witte-heteromannenapparaat noem, maar eraast, eronder, erboven. De shit die ik in mijn eigen opvoeding, het onderwijs en in de wereld van werk en geld heb meegekregen is niet altijd even gemakkelijk te overwinnen en weer uit te bannen. Daarom houd ik het ook niet voor onmogelijk dat ik me in Enschede ongewijd enkele woorden heb laten ontvallen die als seksistisch kunnen worden aangemerkt. het goede zit 'm voor mij daarin, dat naarmate ik merk een onafhankelijker weg te vinden en een autonoom leven te leiden, mijn aansluiting bij de belevingswereld van het kind echter en hechter wordt. Het kind in mezelf is hard bezig zich te bevrijden. Onstuitbaar. Weg met die kleinburgerlijke betrompenheid. Leve het menskind!

In het korte bestek van dit artikel is het ondoenlijk om op alle aspecten van de strijd tegen anti-pedo-hetze afdoende in te gaan. Vooral voor lezers en lezeressen die niet met de andere kant van de medaille van die hetze vertrouwd zijn - en wie is dat wel? - zullen sommige uitspraken hierboven als onwerkelijk of als lucht-fietserij voorkomen. Ik zou het op prijs stellen als zij hun vragen op verduidelijking aan mij kenbaar maken via de redactie van SEK. Mijnerzijds ben ik graag bereid om op zulke vragen in te gaan. Reacties echter waaruit vooroordelen spreken zal ik terzijde leggen. Voor het geval de SEK-redactie het wenselijk acht dieper op de aangesneden materie in te gaan, wil ik suggereren dat SEK binnenkort een artikel wijdt aan het ideeënboek in de praktijk van de Indianerkomune in Neurenberg (BRD), een gemeenschap waarin kinder- en pedostryd harmonieus samengaan en waar (dus) de relatiepatronen tussen ouders en kinderen kenmerken vertonen die haaks staan op wat 'gewone' mensen zich kunnen voorstellen.

Geert Walgemoed

Rentprens Dagblad
Dinsdag 27 oktober 1987

Typisch Belgisch mag het niet worden genoemd, want seksuele ontsporingen en barbaars gedrag komen in alle beschaaft landen voor, maar feit is wel dat België nu al voor de tweede keer in zeer korte tijd is opgeschrikt door een ernstige en aandacht-trekkende kinderporno-affaire.

De eerste, met vertakkingen tot in Nederland (Delft) en Frankrijk toe, had als extra pikante dat volgens de huidige stand van het gerechtelijk onderzoek niet alleen een voormalig gerechtelijk assistent, een leipman en twee artsen van verpaande betrokkenheid worden verdacht, maar ook een medewerker van Unicef, het kinderfonds van de Verenigde Naties, een gegeven dat binnen de VN-organisatie wereldwijd grote onrust veroorzaakte en kort geleden leidde tot het gerucht-makend ontslag op eigen verzoek van Jozef V., de 63-jarige directeur van Unicef België.

De tweede affaire spreekt evenwel nog meer tot de verbeelding, omdat het slachtoffer, een inmiddels 21-jarige jongen, zeven jaar lang door een en dezelfde persoon werd misbruikt en de dader een 65-jarig, nog steeds praktizerend dienaar van God is.

Ontucht

Noch voor hemzelf, noch voor zijn parochianen, noch voor zijn kerkelijke meedieren was echter de veroordeling en daarmee formele schuldig verklaring van pastoor T. kennelijk voldoende aanleiding om het habijt, maar nu dan voorgoed, af te leggen. In tegendeel, doordat de aardse rechters van de correctionele rechtbank hem slechts voorwaardelijk straffen, heeft de betrokken pastoor zelfs nog geen zondag zijn werk hervaren verzuimen.

In het Vlaamse Westrozebeke, een tweeduizend inwoners tellend, vooral van de tuinbouw levend dorpie tussen Roeselare en Ieper, wordt daar weliswaar schande van gesproken, maar tegelijk worden nog steeds de missen van pastoor T. druk bezocht. Want Westrozebeke is zeer godvrezend en T. de enige pastoor.

Voor veel inwoners van Westrozebeke is zijn gezag onaangetaast, ook al verklaren nu de ouders van de door de pastoor misbruikte jongen bitter dat hij 'de duivel in eigen persoon' is. Bij het Hof van Beroep in

Gent hebben zij bezwaar gemaakt tegen de uitspraak van de correctionele rechtbank, die T. met een voorwaardelijke celstraf van twee jaar en een proeftijd van vijf jaar liet gaan. Volgens hen is dat te weinig gezien de ernstige gevolgen die de amoureuze toenaderingen van de pastoor in het leven van hun inmiddels volwassen zoon hebben teweeggebracht.

Bart, zoals hij in het tot nu toe enige met hem verschenen interview wordt genoemd, werd al op zijn elfde jaar door de pastoor misbruikt, en met het en verdoemenis bedreigd voor het geval hij er zijn ouders of anderen iets over zou vertellen. Zeven jaar lang leefde Bart onder die vloek en kon hij bij niemand met zijn angsten en frustraties terecht, want T., wie niets te ver ging, ontwikkelde zich al snel tot een gezien huisvriend van de ouders van het door hem aanbeden misdienaartje.

Hij garandeerde hun extra op hem te letten tijdens de jaarlijkse uitjes van de kerk - "om zeker te zijn dat hij braaf is, zal ik in dezelfde kamer als hij slapen", beloofde hij de gerustgestelde ouders - en ging daar in zijn perversiteiten nog verder.

In Griekenland en in het Brussel-

se Noorderkwartier liet pastoor T. zijn jonge vriend kennismaken met de betaalde liefde, en als Bart hem onthiep, ging de vindingrijke pastoor simpelweg een avondje kaarten bij zijn ouders.

„Een paar minuten nadat hij vertrokken was belde hij dan mijn ouders om te vragen of ik zijn hoes niet naar de pastory kon brengen.

Die was hij dan vergeten”, aldus Bart, die zelfs nadat hij op kamers was gaan wonen, in Kortrijk, nog door de pastoor werd lastig gevallen. Van de studio waaraan hij de ouders van Bart had geholpen, bleek T. een dubbele sleutel te hebben.

Bart liep weg, zwierf een tijdlang rond, had een heel moeilijke dienst-

tijd en belande uiteindelijk in de psychiatrische afdeling van een militair hospitaal. Daar besloot hij, op de dag dat hij 21 moest worden, dat de pastoor moest hangen voor wat hij hem allemaal had aangedaan, wat voor hem persoonlijk de gevolgen ook zouden zijn.

In de Vlaamse pers, die anders al snel klaar staat om vooral geweldsdelicten uitgebreid te beschrijven, is vreemd genoeg aan de zaak Westrozebeke nog maar weinig aandacht besteed. Alleen de HRT-radio en een weekblad dat leeft van de misdaad-verhalen, gingen tot nu toe op de relatie tussen de pastoor en zijn jonge misdienaartje in.

En blijkbaar uitgebreider dan de gerechtelijke diensten in Vlaanderen dat deden, want volgens medewerkers van het weekblad die parochianen in vorige standplaatsen van T. opzochten, gedroeg de pastoor ook daar zich al tamelijk werelds. „Hij liet veel te graag zijn onderpastoorke bewegen”, zo trkende de weekblad-medewerker daar onder andere op.

Bart kan er niet mee lachen. „Hij heeft mijn leven vergald en mij mijn jeugd afgepakt. Wat ze met hem verder ook doen, feitelijk heb ik van hem al levenslang gekregen.”

Spaanse handelaren kinderporno in cel

8 h 14

VALENCIA — In Valencia in Spanje zijn gisteren 23 personen die hun brood verdienden in de kinderprostitutie tot langdurige gevangenisstraffen veroordeeld. Twee leiders van de bende kregen respectievelijk 22 en 20 jaar gevangenisstraf voor het corrumperen van minderjarigen, souteneurschap en aanverwante strafbare feiten. Eigenaars van huizen en clubs van waaruit de bende opereerde en klanten kregen ook vrijheidsstraffen. De politie was achter de kinderporno gekomen door het verhaal van een 15-jarige die had verteld dat een pooler haar en zeven andere meisjes tot seks met cliënten had gedwongen.

Prof. dr. G. Mik:

'Kinderen in Oude Pekela fantaseerden niet'

Van een onzer verslaggevers

OUDE PEKELA — De verhalen van de kinderen uit Oude Pekela, die zeggen het slachtoffer te zijn geworden van ontucht, zijn niet gebaseerd op fantasie. Dit heeft de Groninger kinder- en jeugdpsychiater prof. dr. G. Mik verklaard tijdens een zitting van de Almeloze rechtbank. Daar stond een 22-jarige inwoner van Enschede terecht die ervan wordt verdacht negentien kinderen van drie tot zeven jaar seksueel te hebben misbruikt. Getuige-deskundige prof. Mik zei desgevraagd dat hij eerst aan maans-hysterie in Oude Pekela heeft gedacht, maar dat hij al lang van deze theorie is afgestapt. „Zulke jonge kinderen hebben geen fantasieën met dergelijke vergaande perversiteiten”.

Verder zei prof. Mik dat in het algemeen de kans op blijvende psychische schade bij oudere kinderen groter is dan bij jongere.

V/h/v 26.10.87

Jaar geëist tegen Wierdenaar, die incest ontkent „Mijn dochter heeft 'n hele grote duim”

WIERDEN - Heeft een 44-jarige Wierdenaar van december 1974 tot januari 1981 zijn dochter nu wel of niet vele malen seksueel misbruikt? Hij zelf ontkent ten stelligste, ook gisteren weer bij het gerechtshof in Arnhem. Daar tegenover staan - behalve de verklaring van het meisje - de uitspraken van dr. W. Wolters, klinisch psycholoog van het Wilhelmina-kinderziekenhuis in Utrecht. Hij is tot de stellige overtuiging gekomen, dat de man lange tijd met de dochter op ernstige wijze incest heeft gepleegd. Het meisje moet door haar vader ook sterk zijn verwaarloosd en zeer agressief zijn benaderd. Ze is ongeloflijk getraumatiseerd, aldus de getuige-deskundige tegen het Hof. Over de Wierdenaar had Wolters een hard oordeel: „Hij is een intelligente man, die theater speelt en leert met een fantastisch gemak”.

De procureur-generaal mevrouw mr. W. Sorgdrager achtte het bewijs voldoende geleverd. Ze eiste een jaar gevangenisstraf. Ook de Almeloze rechtbank had de Wierdenaar in december tot deze straf veroordeeld, nadat er door de officier van justitie vijf maanden was geëist. „Ik ben echt onschuldig”, zei verdachte. „mijn dochter

moet alles uit een hele grote duim hebben gezogen”.

Volgens verklaringen van het meisje was haar vader met de ontucht begonnen toen ze vijf jaar was. Twee jaar later was ze voor het eerst verkracht. Daarna was het nog vele malen gebeurd, totdat ze op haar veertiende het huis uitging en in een psychiatrische inrichting voor jongeren werd opgenomen. Eind oktober 1985 werd ze in een tehuis in Almelo ondergebracht, waar een lerares naar aanleiding van een tv-uitzending een aantal lessen wijdde aan verkrachting en incest. Het meisje kwam toen met haar verhaal.

De Wierdenaar heeft bij de eerste ondervraging een gedeeltelijke bekentenis afgelegd, maar die later weer ingetrokken. „Wat heb ik haar toch aangedaan”, zou hij tegen de politie hebben gezegd. Gisteren zei hij tegen het Hof, dat hij had bekend om wille van zijn dochter. „Ik wilde koste wat het kost voor m'n kind opkomen”. Ook zou de politie hem door de vraagstelling hebben gemanipuleerd en geprest tot een bekentenis. Toen hij zijn verklaring hernam, had hij gesuggereerd, dat zijn schoonvader het meisje had misbruikt.

Op verzoek van de verdediger mr. L.

Hoogenboezem heeft de rechter-commissaris in de afgelopen maanden nog eens enige getuigen onder ede gehoord. Onderwijzend personeel heeft verklaard, dat het meisje erg leugenachtig was. Ook de dominee was er van overtuigd geraakt, dat haar beschuldigingen niet waar kunnen zijn.

Dr. Wolters, de getuige-deskundige, zei geschokt te zijn door de getuigenverklaringen. „Dit gaat hun competentie te buiten”, zei hij. „Hoe is het mogelijk, dat mensen in het onderwijs en een gepensioneerde dominee met zo'n koudheid en vijandigheid zulke dingen over haar kunnen zeggen”.

„We moeten er van uitgaan, dat ze de waarheid spreken”, meende de president van het Hof, mr. K. Kok, „en dat het meisje inderdaad goed kon liegen”. „Kinderen, die zo getraumatiseerd zijn en zo verwaarloosd, moeten wel liegen om zich staande te houden”, aldus de psycholoog.

Wolters heeft grote ervaring met het onderzoeken van kinderen die seksueel zijn misbruikt. Wekelijks bekijkt hij ongeveer vijf gevallen, waaronder zeer schrijnende. Het gebeurt regelmatig, dat er valse beschuldigingen inzake incest worden geuit. Vooral in echtscheidingsituaties proberen

vrouwen omgangsregeling te verhinderen door de vader te belasten. Wolters concludeert echter - en ook wetenschappelijk onderzoek toont dat aan - dat kinderen met incest-ervaringen de werkelijkheid veelal goed weergeven.

Ook mr. Sorgdrager had met het slachtoffer gesproken en was tot de overtuiging gekomen, dat ze de waarheid had verteld. Ze was onder de indruk geraakt van de ontstellende eenzaamheid, waarin het meisje had verkeerd. Het slachtoffer is opgegroeid in een streng gelovig gezin. Op school kon ze met niemand over haar problemen praten, want de leerkrachten waren bevriend met haar ouders.

De procureur-generaal is er van overtuigd, evenals de getuige-deskundige, dat de Wierdenaar ook zeer sadistisch was tegenover zijn dochter. Toen zijn vrouw thuis een miskraam had gehad en naar het ziekenhuis was gebracht, had hij het meisje naar het toilet gesleurd: „Hier, kijk maar goed. Dat is jouw schuld, jij, satanskind”, had hij gezegd.

Mr. Hoogenboezem had forse kritiek op de wijze waarop dr. Wolters de man had afgeschilderd. De psycholoog had nooit met de Wierdenaar gesproken. Hij had zich

een oordeel gevormd aan de hand van de dossiers en aan wat hij op de terechtzitting in Almelo had meegemaakt. Zijn ervaringen en intuïtie zouden borg staan voor een juiste conclusie. „Ik hoef mensen maar vijf minuten te zien om er drie bladzijden over te kunnen schrijven”.

De raadsman kreeg het in zijn ondervraging enkele malen met Wolters aan de stok. „Ik ben hier niet gekomen om geëxamineerd en verhoord te worden”, aldus de psycholoog. Volgens Hoogenboezem is het wetenschappelijk niet mogelijk aan de hand van verklaringen en een gesprek met de dochter, karaktertrekken toe te dichten aan een verdachte met wie geen enkel gesprek is gevoerd. Ook vond hij het ongebruikelijk, dat een onpartijdige getuige-deskundige zich in de bewysvoering begeeft. Hoogenboezem gaf het Hof in overweging prof. dr. F. Bejaert van het Pieter Baancentrum in Utrecht te horen, die een en ander als deskundige kan toelichten.

In zijn laatste woord zei de Wierdenaar diep geschokt te zijn. „Ons gezin zal blijven vechten voor hulp voor onze dochter. We houden zielsveel van haar”.

De uitspraak is donderdag 15 oktober.

Tub. 6

Verdachte vrijgesproken Rechter: Wierdense incest niet bewezen

(Van een onzer verslaggevers)

WIERDEN - Het gerechtshof in Arnhem heeft vanmorgen een 44-jarige man uit Wierden, die werd verdacht van jarenlange incest met zijn dochter, vrijgesproken. Het achtte de ten laste gelegde feiten niet bewezen. De procureur-generaal

mevrouw mr. W. Sorgdrager had vorige week een jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf geëist. Ook de rechtbank in Almelo had in december de incest bewezen geacht en twaalf maanden cel opgelegd nadat er vijf maanden waren gevorderd.

In het Almeloze oordeel wogen vooral de verklaringen van de getuige-deskundige, dr. W. Wolters, zeer zwaar. Deze klinisch psycholoog van het Wilhelmina-kinderziekenhuis in Utrecht, was tot de stellige overtuiging gekomen, dat de Wierdenaar lange tijd met de dochter op ernstige wijze incest heeft gepleegd.

Volgens hem speelde de ontkenkende Wierdenaar theater en loog hij met een fantastisch gemak. Het Hof heeft deze stellingen niet over willen nemen. De raadsman van de Wierdenaar, mr. L. Hoogenboezem uit Almelo, had bij de behandeling van de zaak in hoger beroep, ernstig bezwaar gemaakt tegen het optreden van Wolters, die zijn conclusies had getrokken zonder met de verdachte te hebben gesproken.

Het slachtoffer heeft in enkele publicaties verhaald over haar incest-ervaringen. Afgelopen zondag verscheen ze in een tv-uitzending van Achter het Nieuws. Volgens verklaringen van het meisje was haar vader met de ontucht begonnen toen ze vijf jaar was. Twee jaar later zou ze voor het eerst zijn verkracht. Daarna zou het nog vele malen zijn gebeurd, totdat ze op haar veertiende het huis uitging en in psychiatrische inrichting van jongeren werd opgenomen. Dat was in 1981; eind 1985 kwam ze met haar verhaal bij de politie.

Incest

Tot onze grote woede, schrik en teleurstelling hebben wij uit deze krant vernomen dat de van incest verdachte Wierdenaar 15 oktober in hoger beroep op vrije voeten is gesteld. Wederom is gebleken dat - seksuele mishandeling niet wordt veroordeeld

- slachtoffers van incest niet serieus worden genomen
- keiharde argumenten, feiten, beweegredenen tegen de verdachte worden gebagatelliseerd
- en argumenten die op het eerste gezicht voor de verdachte spreken worden opgeblazen.

Afweer is hier het slachtoffer nog eens slachtoffer van de rechtspraak die per definitie voor de machtigste pleit. Geweld, machtsmisbruik en intimidatie zijn leidraad in de weg naar seksueel misbruik. Het lijkt erop dat in deze rechtzaak dezelfde leidraad is gevolgd.

Blijf van mijn Lijf Twente is te meer diep geschokt doordat incest wordt afgedaan als fantasie. Hierdoor zullen slachtoffers nog minder aangifte doen. Een zaak om over na te denken.

HENGEL

Blijf van mijn Lijf Twente,

Man krijgt twee jaar cel

Incest om 'kinderen op te voeden'

Van onze correspondent LEEUWARDEN - Het gerechtshof in Leeuwarden heeft de 46-jarige Groninger E.H. gisteren veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf waarvan acht maanden voorwaardelijk en verplicht reclasseringstoezicht wegens incest met zijn minderjarige dochter in de periode 1973 tot en met 1985. Ook mag hij geen contact zoeken met zijn dochter als zij dat niet wil. Er was drie jaar celstraf tegen de man geëist.

De veroordeelde begon zijn kind seksueel te misbruiken toen het meisje elf jaar oud was. Toen het slachtoffer 21 jaar was, deed zij aangifte bij de politie. De moeder was van het gebeuren op de hoogte. De veroordeelde zei tot zijn daden te zijn gekomen om zijn kind seksuele opvoeding te geven.

De rechtbank in Assen veroordeelde de man op 18 februari dit jaar tot een zelfde straf, na een eis van drie jaar.

Hengelo's Dagblad 26

duim”

TUB 15

Ontuchtpleger in Eindhoven gepakt

Van onze correspondent
EINDHOVEN, donderdag
De gemeentepolitie van Eindhoven heeft gistermiddag de 16-jarige M.D. uit die plaats gearresteerd, omdat hij de dag ervoor met twee jongtjes van acht en negen jaar ontucht had gepleegd.

De jongeman had de twee kinderen meegelokt naar een terrein achter een wijkhuis. Om hen het zwijgen op te leggen vertelde hij, dat hij hun moeder zou doden als zij hun mond over het voorgevallene zouden opendoen. De politie kon de jongeman al zo snel arresteren, omdat zij zijn signalement bij de hoofden van de Eindhovense scholen had verspreid. Eén van de schoolhoofden herkende de dader toen onmiddellijk.

Moeder moet zitten na incest

DEN HAAG (ANP) - De rechtbank in Den Haag heeft vandaag de 53-jarige H.G. van der W. uit Nieuwkoop veroordeeld tot acht maanden gevangenisstraf waarvan vier voorwaardelijk, wegens ontucht en medeplichtigheid aan incest. Volgens de rechtbank heeft de vrouw ontucht gepleegd met haar twee zoons en is zij medeplichtig aan incest van haar echtgenoot met haar twee dochters. De officier sprak op de zitting twee weken geleden van een 'zeer delicate zaak, die ongeveer 10 à 14 jaar heeft geduurd'. "Onder het mom van seksuele voorlichting moesten de meisjes vanaf hun twaalfde jaar gemeenschap hebben met hun vader en de jongens met hun moeder," aldus de officier. Bovendien zouden de kinderen ook tot

gemeenschap met elkaar zijn gedwongen.

De rechtbank achtte W. medeplichtig aan de incest van haar man, omdat zij het jarenlang heeft toegelaten. "Bovendien heeft zij haar kinderen niet gesteund, maar aangemoedigd toe te geven aan de wensen van hun vader." De raadvrouw mr Wisman betoogde dat haar cliënt niet tegen haar echtgenoot op kon en verzocht de rechtbank een geheel voorwaardelijke celstraf op te leggen. De rechtbank volgde dit verzoek niet, omdat de vrouw gestraft moet worden voor wat zij haar kinderen heeft aangedaan.

De echtgenoot van W. werd vorig jaar veroordeeld tot een jaar cel, waarvan twee maanden voorwaardelijk.

Vrouw wegens incest veroordeeld tot acht maanden gevangenis

DEN HAAG (ANP) - De rechtbank in Den Haag heeft dinsdag de 53-jarige H. van der W. uit Nieuwkoop veroordeeld tot acht maanden gevangenisstraf waarvan vier voorwaardelijk. Volgens de rechtbank heeft de vrouw ontucht gepleegd met haar twee zoons en is zij medeplichtig aan incest van haar echtgenoot met haar twee dochters.

"Onder het mom van seksuele voorlichting moesten de meisjes vanaf hun twaalfde jaar gemeenschap hebben met hun vader en de jongens met hun moeder", aldus de officier van justitie. Bovendien zouden de kinderen ook tot gemeenschap met elkaar zijn gedwongen.

De raadvrouw, mr B. Wisman, had betoogd dat haar cliënt niet tegen haar man opkon en de rechtbank verzocht een geheel voorwaardelijke celstraf op te leggen. De echtgenoot van de vrouw werd vorig jaar veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf, waarvan twee maanden voorwaardelijk.

De rechtbank in Rotterdam heeft dinsdag de 37-jarige T. S. uit Spijkenisse veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien maanden waarvan vijf voorwaardelijk. De man heeft bekend dat hij twee jaar lang ontucht heeft gepleegd met zijn stiefdochter.

Procureur-generaal mr D. Steenhuis heeft dinsdag bij het gerechtshof in Leeuwarden drie jaar gevangenisstraf, waarvan een jaar voorwaardelijk, geëist tegen de 46-jarige E. H. uit Groningen. De man stond terecht wegens het seksueel misbruiken van zijn minderjarige dochter. De rechtbank in Assen veroordeelde H. in februari tot twee jaar, waarvan acht maanden voorwaardelijk. De uitspraak is op 27 oktober.

Leraar pleegde ontucht

DEN HAAG (ANP) - Wegens ontucht met minimaal vier meisjes uit zijn klas is gisteren tegen een onderwijzer uit Leiden voor de Haagse rechtbank tien maanden celstraf, waarvan zes voorwaardelijk, geëist. De man, de 39-jarige B.V., zou ook een psychiatrische behandeling moeten ondergaan.

De meisjes die werden misbruikt varieerden in leeftijd van acht tot tien jaar. Rechtbank-president mr S. Kootte: "Ik hoop dat u beseft dat u deze kinderen grote schade heeft toegebracht. Er waren meisjes bij die in de war raakten en onhandelbaar en agressief werden. Bovendien gingen hun schoolprestaties hard achteruit."

V. was onderwijzer op een school in Zoetermeer. Volgens de officier van justitie heeft V. zich acht jaar lang aan ontucht met aan hem toevertrouwde leerlingen schuldig gemaakt. Maar hem zijn alleen de vier meest recente gevallen ten laste gelegd. Een paar ouders en het hoofd van de school hadden al ongerustheid getoond voordat de politie onlangs ingreep.

De openbare aanklager verweet het hoofd van de school dat hij op dat moment al niet doortastender is opgetreden en een ongeruste moeder in eerste instantie zelfs als een aanstelier beschouwde.

De raadsman van de verdachte betoogde dat zijn cliënt geen dwang heeft toegepast en zijn handelingen niet met seksuele bedoelingen heeft verricht. De gescheiden schoolmeester zou zijn affectieve neigingen op de kinderen hebben botgevierd en hun alleen afhankelijkheid en tederheid hebben willen betonen. "Ik voelde ook geen seksuele opwinding," aldus V. "Dan ziet u nog steeds niet in hoe verkeerd het was," stelde Kootte.

Behalve opa misbruikte ook oom 6-jarig meisje

TUB 28

ENSCHEDÉ -

Wegens het plegen van incest met zijn zesjarige nichtje is gisteren bij de Almeloëse rechtbank tegen een 30-jarige Enschedeër vijf maanden, waarvan bijna drie voorwaardelijk geëist. Het onvoorwaardelijke deel van de straf mag worden vervangen door een dienstverlening van 200 uur. De man heeft tien dagen in voorlopige hechtenis doorgebracht.

De Enschedeër pleegde de incest toen hij onder de douche stond. Het meisje zou uit zichzelf bij hem zijn gekomen. Het zou ook maar één keer zijn gebeurd. Het slachtoffer zelf zegt, dat het vaker is voorgekomen en dat ze tot de ontucht werd gedwongen.

De zaak kwam begin dit jaar aan het licht, toen de 50-jarige vader van de man werd aangehouden. Deze had in de nacht van 1 op 2 januari zijn kleindochter uren achtereen seksueel ernstig misbruikt. Bij het verhoor vertelde hij toen, dat ook zijn andere zoon zich aan het meisje had vergrepen.

Voor deze incest is de grootvader in

april veroordeeld tot een langdurige gevangenisstraf. Na de gebeurtenissen met het meisje heeft een 24-jarige dochter aangifte gedaan. Zij heeft verteld, dat haar vader haar heeft misbruikt tussen haar tiende en dertiende jaar. In 1980 zou de man voorts zijn schoondochter hebben verkracht, nadat hij 's morgens om vijf uur haar slaapkamer was binnengedrongen, terwijl zijn zoon afwezig was.

Volgens een psychiater is het dan ook geen wonder, dat de man die gisteren terechtstond, door het afwijkende gedrag binnen de familie op psycho-seksueel gebied ernstig is beschadigd. Hij moet dan ook in geringe mate verminderd toerekeningsvatbaar worden beschouwd.

De uitspraak is dinsdag.

Tegen onderwijzer cel geëist wegens ontucht

(Van onze verslaggever)

DEN HAAG - „Ik hoop dat u beseft dat u deze kinderen grote schade heeft toegebracht. Er waren meisjes bij die in de war raakten en onhandelbaar en agressief werden. Bovendien gingen hun schoolprestaties hard achteruit". Dat zei de president van de rechtbank in Den Haag gisteren tegen de 39-jarige B.V. uit Leiden, die tot voor kort onderwijzer was op een school in Zoetermeer.

Wegens ontucht met tenminste vier meisjes uit zijn klas, in de leeftijd variërend van acht tot tien jaar, hoorde V. tien maanden cel tegen zich eisen. Ook zou V. de psychiatrische behandeling moeten voortzetten die hij nu al ondergaat.

Volgens de officier heeft V. zich acht jaar lang aan ontucht met aan hem toevertrouwde leerlingen schuldig gemaakt, maar zijn hem alleen de vier meest recente gevallen ten laste gelegd.

Een paar ouders en het hoofd van de school hadden al ongerustheid getoond voordat de politie onlangs ingreep. „Ik dacht toen nog dat ik sterk genoeg in mijn schoenen zou staan om er mee te stoppen", aldus de schoolmeester gisteren. De openbare aanklager verweet het hoofd van de school dat hij op dat moment al niet doortastender is opgetreden en een ongeruste moeder in eerste instantie zelfs als een aanstelier beschouwde.

De verdiger betoogde dat zijn cliënt geen dwang heeft toegepast en zijn handelingen niet met seksuele bedoelingen heeft verricht. De gescheiden schoolmeester zou zijn affectieve neigingen op de kinderen hebben botgevierd en hun alleen afhankelijkheid en tederheid hebben willen betonen. „Ik voelde ook geen seksuele opwinding", aldus V. „Dan ziet u nog steeds niet in hoe verkeerd het was", stelde de rechter.

Uitspraak 27 oktober.

den Helder's 14 oktober 1987 dagblad #

Onderzoek toont te kort schieten van hulp aan incestslachtoffers

Van onze verslaggever **VK 12**
HILVERSUM — De hulpverlening bij incest schiet ernstig te kort. In twee van de drie gevallen gaat de incest door, ook nadat de hulpverlening is ingeschakeld. Incestcontacten zijn ook ernstiger en duren langer dan tot nog toe werd aangenomen.

Dit zijn enkele conclusies uit een onderzoek van het Nederlands Instituut voor Sociaal en Seksuologisch Onderzoek, dat deze week zal worden aangeboden aan staatssecretaris Dees van Volksgezondheid. Het rapport, Knelpunten in de Hulpverlening, is gemaakt in opdracht van het ministerie van WVC en op verzoek van de Tweede Kamer.

Naar aanleiding van de onderzoeksresultaten vindt de VVD-fractie in de Tweede Kamer dat er meer geld moet

komen voor de hulp aan de slachtoffers van incest. In het VARA-radioprogramma Zondageditie zei fractievoorzitter Franssen zondag dat dit extra geld besteed moet worden aan de uitbreiding van de bureaus voor vertrouwensartsen. Hij wees erop dat het aantal incestslachtoffers dat zich bij de hulpverlening meldt, de afgelopen anderhalf jaar is verdubbeld. Volgens Franssen moeten hulpverleners ook worden geschoold, zodat zij vaker in staat zijn incest te signaleren en een halt toe te roepen.

De incestdeskundige dr. I. Jonker onderschreef zondag de noodzaak van scholing. Volgens haar zijn de meeste hulpverleners niet capabel en durven zij niet met het onderwerp seksualiteit om te gaan. Jonker, werkzaam voor verscheidene bureaus voor vertrouwens-

artsen, uitte deze kritiek in VARA's Achter het Nieuws.

De hulpverlening moet, volgens Jonker, samen met politie en justitie een netwerk oprichten, waarbij tot actie wordt overgegaan zodra er aangifte van incest is gedaan. Afzonderlijke hulpverleners moeten al in een vroeg stadium spreken met het slachtoffer en met de verdachte. Er komt dan, meent Jonker, eerder duidelijkheid en met het bieden van hulp hoeft niet gewacht te worden op een eventueel gerechtelijk vonnis.

Daders van incest moeten volgens Jonker een gedwongen therapie ondergaan, waarin zij worden geconfronteerd met hun daden en waarin wordt gewezen op hun verantwoordelijkheid. Dat zal, aldus Jonker, de kans verkleinen dat zij zich opnieuw schuldig maken aan incest.

Hulp na incest faalt in alle opzichten

Door een onzer redacteurs **NRC**

DEN HAAG, 14 okt. — De hulpverlening aan vrouwen met incest-ervaringen faalt in alle opzichten. Bovendien wordt tien procent van de incest-slachtoffers seksueel misbruikt door hulpverleners of geconfronteerd met pogingen daartoe.

Dit blijkt uit een onderzoek dat in opdracht van het ministerie van WVC is verricht door het Nederlands instituut voor sociaal seksuologisch onderzoek (Nisso), onder 130 hulpverleners en vijftig incest-slachtoffers die de afgelopen jaren een beroep op hulp hebben gedaan.

De kwaliteit van die hulp is „verbijsterend slecht“, zeggen de onderzoekers dr. J. Frenken en drs. A. van Stolk, die aan het Nisso verbonden zijn en de leiding hadden over het onderzoek. Uit het rapport blijkt dat hulp aan

kinderen met incestueuze contacten haast nooit leidt tot beëindiging van het seksueel misbruik.

Incest-slachtoffers worden door hulpinstanties vaak eindeloos van het kastje naar de muur gestuurd omdat hulpverleners niet of nauwelijks weten wat zij met de hulpzoekers aan moeten, of hun problemen te schokkend vinden. Het gebrek aan deskundigheid geldt zowel voor professionele hulpverleners als artsen als ook voor de alternatieve hulpverlening.

Aandacht

Volgens Frenken, die zelf lid is van het incestteam van het Haagse bureau vertrouwensartsen, en incestuologie aan de Universiteit van Leiden doceert, zijn deze ervaringen van incest-slachtoffers gevolg van het feit dat mannelijke hulpverleners vaak erg opgewonden en geprikkeld raken door de

verhalen van hulpzoekenden en menen dat die erotisch-affectieve aandacht nodig hebben.

Om seksueel misbruik van hulpzoekenden te voorkomen pleit Frenken nu voor meer collegiale supervisie en controle in hulpverleningskringen.

Omdat de meeste hulpverleners volgens Van Stolk en Frenken ondeskundig zijn als het om incestervaringen gaat en grote schroom en weerzin voelen tegen wat de slachtoffers vertellen, moeten die vaak „een lange mars door de wachtkamers“ maken voordat zij iemand vinden die hen echt kan helpen.

Wat de onderzoekers vooral trof waren de lange duur van de incestueuze verhoudingen (gemiddeld vijf jaar), de jonge leeftijd waarop die begonnen, de frequentie van de contacten (2 à 3 keer per week) en het vergaande karakter daarvan.

Opvallend noemen zij ook dat bleek dat bij het eerste incest-contact van de dader meestal geen bijzondere pressie uitging. Ook trof het hun dat de moeder van het gezin, waarin de vader, pleeg- of stiefvader of oudere broer zich aan seksueel misbruik van dochter of zuster schuldig maakt, daarvan meestal wel op de hoogte was, maar zich er niet tegen verzette.

Volgens Frenken en Van Stolk komt incest voor onder alle lagen van de bevolking. Wel heeft Frenken de indruk dat incest geleidelijk aan minder vaak voorkomt. Hij wil deze vorm van crimineel gedrag daarom niet met strenge normen tegemoet treden, maar wil alleen dat aan vaders/broers die hun dochters/zusters misbruiken heel duidelijk wordt gemaakt hoeveel psychische schade zij daarmee hun slachtoffers berokkenen.

Seksueel misbruik cliënt komt vaker voor

Van onze verslaggever **VK 15**

AMSTERDAM — Wat bezielt toch de hulpverleners die seksueel misbruik maken van hun patiënten? Zelfs als die slachtoffer zijn van incest, een van de meest traumatische vormen van verkrachting? Op deze vragen, die opkomen bij lezing van het deze week verschenen onderzoeksresultaat van het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek (NISSO) naar vijftig slachtoffers van incest, hebben de hulpverleners zelf nu eens geen passend antwoord klaar.

Van de vijftig meisjes uit het NISSO-onderzoek die seksueel zijn misbruikt door vader of broer, bleken er vijf ook nog eens seksueel te zijn vernederd door hulpverleners. De huisarts wilde met ze naar bed, de psycholoog deed seksuele spelletjes en de psychiater liet ze in hun blootte het verhaal vertellen. Op die manier werd een op de tien meisjes behandeld, blijkt uit het rapport.

Dat zijn schokkende cijfers, zeker omdat ze vrijwel zeker niet zijn geflatteerd. Het beeld van hulpverleners die op ruime schaal misbruik maken van hun patiënten, wordt bevestigd door allerlei andere onderzoeken die op dit gebied zijn gedaan.

Een sluitende verklaring voor misbruik van incest-slachtoffers heeft prof. dr. J. Frenken, een van de NISSO-onderzoekers, niet kunnen geven. Kennelijk gaat een aantal hulpverleners „ge-

woon“ over de schreef. „Ze hebben de op dit punt gangbare maatschappelijke normen niet verinnerlijkt“, staat in het rapport. Maar de vraag is waarom.

Een van de theorieën die Frenken aanhangt, is dat de verhalen die de slachtoffers vertellen, seksueel opwindend zijn voor de hulpverleners. Sommige therapeuten weten dat niet te hanteren en zoeken een motief om zelf sex met de patiënte te kunnen hebben. Zo'n motief is snel gevonden, want slachtoffers van incest, of andere verkrachting, hebben soms een verklaarbare weerzin tegen sex. De therapeut treedt op als de persoon die hen eens over die drempel zal helpen. Bijna altijd wordt de seksuele toenadering door de hulpverleners verkocht als therapie.

Een Utrechtse RIAGG-hulpverleenster voegt daaraan toe dat incest-slachtoffers bij de eerste contacten met hulpverleners ook zelf te neiging hebben om — met de warmte van het hulpcontact — seks aan te bieden. „Ze hebben geleerd dat dat erbij hoort, maar het is natuurlijk aan de hulpverlener om niet daarop in te gaan.“

Een op de vijf

Nogal wat therapeuten slagen daarin dus niet, zelfs niet bij incest-slachtoffers van wie vaststaat dat hun verknoeiende seksuele emoties een levenslange handicap kunnen blijven. Aangenomen wordt dan ook dat het seksueel misbruik van andere patiënten nog hoger ligt. Een rapport van de Rutgers Stichting dat dit voorjaar verscheen, bevestigt dat vermoeden.

De schatting op basis van een interna-

tionaal literatuuroverzicht luidt dat een op de tien hulpverleners (mensen die bij psychisch-sociale nood optreden) erotische of seksuele contacten aangaat met patiënten. Van hen gaat de helft ooit of vaker met de patiënt naar bed. Sommige Amerikaanse onderzoekers vinden deze schatting nog te laag. Zij gaan ervan uit dat een op de vijf hulpcontacten op deze manier fout loopt.

Een onderzoek onder psychiaters in de Verenigde Staten wees uit dat van degenen onder hen die seksuele toenadering zochten, ongeveer de helft zelf psychische problemen had. De behoefte aan warmte en aandacht haalden ze via hun patiënten binnen. In status en aanzien zijn deze psychiaters hun (vrouwelijke) patiënten altijd de baas. Gemiddeld waren ze 16,5 jaar ouder dan de vrouw met wie ze erotisch contact zochten. Maar ondanks hun eigen probleem, vonden ze de relatie toch vooral een „waardevolle ervaring“ voor de patiënt. Sex als therapie dus.

Stencil

Het onderzoek van de Rutgers Stichting was een initiatief van de hulpverleners zelf. Volgens onderzoekster en seksuoloog Willeke Bezemer bleek dat seksuele contacten zelden nadrukkelijk worden verboden in de bestaande gedrags- en tuchtregels in Nederland. Men gaat er te veel van uit dat zoiets vanzelfsprekend niet zal gebeuren. „Een van onze aanbevelingen is om een stencil in elke wachtkamer van hulpverleners neer te hangen dat seksueel contact altijd is verboden.“

De NVAGG, vereniging van regionale

instellingen voor ambulante geestelijke gezondheidszorg (RIAGG), vindt ieder seksueel contact tussen hulpverleners en cliënten uit den boze. Wanneer het toch gebeurt, moeten maatregelen worden genomen. In veel gevallen zal dat ontslag op staande voet zijn.

De Nederlandse Vereniging voor Psychotherapie heeft in haar gedragsregels een nadrukkelijk verbod opgenomen om in te gaan op agressieve of seksuele uitnodigingen van de patiënt. Dat die er in sommige gevallen om vragen, wordt door geen enkele hulpverlener ontkend.

Volgens Bezemer moet seksueel misbruik nadrukkelijk en expliciet in de opleiding van hulpverleners ter sprake worden gebracht. Net als de incest-onderzoekers adviseert ze verder een „intercollegiale toetsing“. Veel hulpverleners werken in hun eentje. Ze zouden verplicht moeten worden regelmatig met anderen over hun ervaringen te praten.

„In sommige gevallen is dat overigens niet voldoende. Uit de recente gevallen van gynaecologen bleek bijvoorbeeld dat veel collega's van hun gedragingen afwisten. Die mensen zelf waren voor toetsing niet bereikbaar“, zegt Bezemer.

Voor dit probleem zou een netwerk van vertrouwenspersonen de oplossing kunnen zijn. Bij deze mensen zouden collega's verdachte gevallen kunnen aanmelden, en zelf ook te rade kunnen gaan als ze met problemen zitten. Ook patiënten zouden bij een vertrouwenspersoon terecht kunnen, aldus de aanbeveling.

JEROEN TROMMELEN

Hulpverlening niet verrast door vernietigende uitkomsten onderzoek

'Incest doorbreek je niet met gesprekjes'

Door **MARIEN ABRAHAMSE** en **JAN BONJER**

GRONINGEN/ ROTTERDAM, 16 okt. — „Voor de incestpleger is seksueel misbruik vaak een vorm van verslaving geworden die je niet met een paar gesprekjes doorbreekt. Dat verklaart ook waarom in twee derde van de gevallen de incest gewoon doorgaat terwijl er al contact is met een hulpverlener.”

Mevrouw B. Mijlof, coördinator van het opvanghuis seksuele kindermishandeling in Groningen, is allerminst verrast door de woensdag bekend geworden uitkomsten van het incest-onderzoek van het Nederlands instituut voor sociaal sexologisch onderzoek (Nisso). Daaruit bleek onder meer dat de helft van de incestslachtoffers niet of niet goed wordt opgevangen door de verschillende hulpverlenende instanties. In een

meerderheid van de gevallen slaagt de hulpverlening er niet in het misbruik te doen stoppen.

Die conclusies sluiten aan bij de praktijkervaringen van Mijlof. „Het verslavingspatroon is alleen te doorbreken door het slachtoffer en de incestpleger uit elkaar te halen. Bovendien ontstaat zo een crisissituatie die de basis kan vormen voor verdere hulpverlening. Dat is precies de functie van ons opvanghuis.”

Het opvanghuis in Groningen begon tweeënhalf jaar geleden en hielp in de afgelopen periode ruim honderd slachtoffers van incest. De vraag naar hulpverlening is echter groter dan de capaciteit van het huis die uit acht bedden voor kortdurende opvang bestaat. Daarnaast zijn zes bedden beschikbaar voor kinderen die langer moeten worden opgevangen. Mijlof: „Wij zijn het enige opvanghuis in Nederland en dus krijgen we ook verzoeken voor op-

B. Mijlof

vang uit Brabant, Zeeland en Limburg. Dat is eigenlijk te gek voor woorden. Hulpverleners buiten Groningen die de slachtoffers van incest wel serieus nemen, kunnen vaak geen kant op omdat er in de omgeving geen goede opvangmogelijkheid is. Er zou in elke regio en in de grote steden in de Randstad een opvangmogelijkheid moeten zijn.”

Slachtoffers

Met de opmerkelijke uitkomsten van hun onderzoek hebben prof. dr. J. Frenken en drs. A. van Stolk een vernietigend beeld geschetst van de hulpverlening aan slachtoffers van incest. Van verazing daarover bij de hulpverlenende instanties zelf of bij de zedenpolitie is echter geen sprake. De Nederlandse vereniging voor ambulante geestelijke gezondheidszorg, een overkoepelend orgaan van de 58 Riaggs, ziet geen reden om de onderzoeksresultaten in twijfel te trekken.

Volgens commissaris A. Visser, hoofd jeugd- en zedenzaken van de Haagse politie, ontbreekt het aan een goede structuur en coördinatie voor de hulp aan acute incestslachtoffers en vrouwen die in hun jeugd met incest te maken hebben gehad. „Men kan de samenwerking tussen Riagg, maatschappelijk werk en vertrouwensarts niet overlaten aan de goede wil van een hulpverlener. Er dient een vooruitgeschoven post te worden gecreëerd die ervoor zorgt

dat de totale problematiek van een gezin waarin incest voorkomt, in ogenschouw wordt genomen. Dat vergt een investering en betekent een gedeeltelijk verlies van de autonomie van de instellingen”, aldus mevrouw Visser.

Dat één op de tien hulpverleners volgens het onderzoek seksuele toenadering tot een slachtoffer van incest zoekt, noemt mevrouw Visser zeer verontrustend. „Dit zou wel eens het topje van de ijsberg kunnen zijn. De ervaring leert dat instellingen als ziekenhuizen en psychiatrische inrichtingen de voorkeur geven aan eigen disciplinaire maatregelen boven het inschakelen van de politie. Onderzoek door de politie, gecombineerd met de publiciteit, levert vaak meer aangiften op. Daar zitten de instellingen niet op te wachten”, aldus mevrouw Visser.

Het aantal klachten over psychiaters die hun patiënten seksueel benaderen, is gering, meent voorzitter drs. G.R. van den Berg van de Nederlandse vereniging voor psychiatrie, die zich baseert op gegevens van de medische tuchtcolleges. Hij zegt het zeer belangrijk te vinden dat patiënten, die klachten over hun psychiater hebben, daarvan de geneeskundige inspectie van de geestelijke volksgezondheid of een medisch tuchtcollege in kennis stellen. Van den Berg is er niet van overtuigd dat de harde conclusies van het Nisso geheel op hun plaats zijn. „Bij incest is van zo'n vanzelfsprekende schaamte sprake dat het niet vreemd hoeft te zijn als een slachtoffer er vier hulpverleners over doet alvorens met het verhaal voor de dag te komen. Dat kun je de hulpverlener niet altijd verwijten.”

De hoofdinspecteur voor de geestelijke volksgezondheid, drs. J.B. van Borssum Waalkes, noemt het gebrek aan kennis en inzicht bij de behandelaars het meest opvallende aspect van de incest-problematiek. „Ze weten er geen raad mee en gaan onbekwaam aan het werk. Dat verklaart ook waarom slachtoffers soms zulke teleurstellende ervaringen hebben.” Voor de inspectie is de bevordering van de bekwaamheid de grootste zorg. Op landelijke niveau wordt daarover sinds 1986

gepraat in het incestplatform, dat een doorsnee vormt van alle betrokken organisaties, inclusief justitie en de rechterlijke macht.

Voor de preventie van seksueel misbruik door hulpverleners is het volgens Van Borssum Waalkes van belang dat ook psychologen, verpleegkundigen en maatschappelijk werkers onder het tucht-recht vallen. Daarin wordt voorzien in het wetsontwerp beroepen individuele gezondheidszorg (BIG). Psychiaters vallen onder het bestaande medisch tucht-recht. „Strafrechtelijk ligt het seksueel misbruik door behandel-aars moeilijk. De bewijskracht is in het algemeen betrekkelijk gering en men belandt al snel in een welles-nietes spel. Dat heeft tot gevolg dat seksuele delicten vaak niet tot vervolging leiden”, zegt Van Borssum Waalkes.

De medewerkers van het Groningse opvanghuis geven zelf trainingen voor collega-hulpverleners. Coördinator Mijlof: „Incestslachtoffers ontwikkelen een overlevingsstrategie die zich uit in vormen van ongewenst gedrag. De meeste hulpverleners concentreren zich op de behandeling van dat storende gedrag, maar daar is het slachtoffer niet mee geholpen en dus gaan ze weer op zoek naar een andere hulpverlener. Dat veel hulpverleners tekort schieten valt ze eigenlijk nauwelijks te verwijten. Er is de laatste jaren, ook in de vakpers, veel geschreven over incest en de beste manier om daar mee om te gaan. Maar het blijft theorie. Incest is niet alleen een seksueel probleem, maar gaat heel vaak samen met emotionele verwaarlozing en lichamelijk of psychisch geweld.”

Hoewel de Groningse opvang kennelijk goed werkt, ziet het er niet naar uit dat er elders in het land opvanghuizen zullen komen. De ministeries van justitie en wvc, die het Groningse experiment aanvankelijk financieel steunden, erkennen de kwaliteit die in Groningen wordt geleverd. Mijlof: „Maar ze vinden ook dat deze vorm van hulpverlening moet worden ondergebracht bij bestaande hulpverlenende instanties. Dat is een terecht uitgangspunt, maar die worden nu juist geconfronteerd met bezuinigingen”.

Seksueel misbruik

In een artikel in de Volkskrant van 15 oktober stelt Jeroen Trommelen de vraag: „Wat bezielt toch de hulpverleners die seksueel misbruik maken van hun patiënten?”

Hij constateert dat de onderzoekers van het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexologisch Onderzoek deze vraag niet (kunnen) beantwoorden. Vervolgens geeft hij aan hoe, door gedragsregels en collegiale controle op de naleving daarvan, seksueel misbruik door hulpverleners zou kunnen worden aangepakt. Zijn suggestie van meer collegiale controle roept bij mij een wrang gevoel op. Zij doet mij te zeer denken aan veelgehoorde reacties op incest. De moeders krijgen dan de verantwoordelijkheid toegeschoven: „Zij heeft het vast geweten, maar niet ingegrepen...” of: „Voor seks kan ik bij m'n vrouw niet meer terecht, dus...”

Deze benadering pleit vaders/mannen vrij van de verantwoordelijkheid voor hun eigen gedrag. Mijn wrange gevoel wordt veroorzaakt door het feit dat ik mijn collega's ervoor zou moeten behoeden over de schreef te gaan. Dat betekent impliciet dat ik medeverantwoordelijk wordt gesteld voor hulpverleners die hun klanten seksueel misbruiken. En dat gaat me te ver.

Voor mij is duidelijk wat hulpverleners bezielt die hun klanten seksueel misbruiken. Bij het plegen van incest gaat het om macht; er wordt misbruik gemaakt van de afhankelijke positie waarin meisjes (kinderen) verkeren. Deze macht wordt gebruikt ten behoeve van het eigen genot van de volwassene die incest pleegt. Om met de incest door te kunnen gaan, geeft degene die incest pleegt cadeautjes of excessieve aandacht.

Wanneer ik mijn visie op incest verbreed naar een visie op seksueel geweld, word mij duidelijk wat hulpverleners bezielt die hun klanten seksueel misbruiken.

Iemand die hulp vraagt en een therapie of behandeling nodig heeft, verkeert altijd in een afhankelijke positie ten opzichte van de hulpverlener die ingaat op de hulpvraag. Ook hier gaat het om een onevenredige verdeling van macht. Ik acht het de verantwoordelijkheid van de hulpverlener op een bewuste, zuivere manier te leren omgaan met die „meermacht”.

In de opstelling van een hulpverlener die zijn klant seksueel misbruikt, herken ik veel van wat speelt wanneer er sprake is van incest: onder andere het aanwenden van macht ten behoeve van eigen genotsbevrediging. Het cadeautje voor misbruikte klanten bestaat uit een doos vol exclusieve aandacht, verpakt in een zacht-roze „behandelings”papier met een lintje waarop vermeld — in JOUW belang”. Mijn conclusie is dat hulpverleners die hun klanten/patiënten seksueel misbruiken, potentiële incestplegers zijn.

Het lijkt me een goeie zaak dat bovengenoemde hulpverleners worden verplicht in therapie te gaan. De oplossing die veelal wordt gekozen is ontslag. Dit ontnemt mijns inziens de betrokken hulpverlener niet altijd de „lust” zijn praktijken elders voort te zetten.

SCHIEDAM Hettie Rodenburg

Incestslachtoffers door hulpverleners misbruikt

Van onze verslaggever VK14

DEN HAAG — Tien procent van de slachtoffers van incest is seksueel misbruikt door de ingeschakelde hulpverleners. Om excessen te voorkomen, is externe controle, bijvoorbeeld door collega's, noodzakelijk. „Bij afwezigheid daarvan zal de kans op seksueel misbruik van hulpzoekenden toenemen.”

Dat staat in een rapport van het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexologisch Onderzoek (NISSO), dat dinsdag is aangeboden aan het ministerie van WVC. Het instituut heeft onderzoek gedaan onder vijftig slachtoffers van incest. Het rapport schetst een vernietigend beeld van de hulpverlening aan deze slachtoffers, voornamelijk meisjes die op jeugdige leeftijd seksueel misbruikt zijn door hun vader.

Hulpverleners blijken veelal niet in te gaan op de incest-ervaringen van de cliënten. Hun verhalen worden gebagatelliseerd of niet geloofd. Gemiddeld komen de hulpvragers langs vier instanties voordat ze een goede hulpverlener hebben gevonden. „Anderen komen pas na negen of meer hulpverleners op een goede plaats terecht. Velen haken echter af in de lange mars door de spreekkamers”, aldus prof dr J. Frenken, een van de samenstellers van het rapport. Zestig procent van de jeugdige slachtoffers

blijft weg uit de hulpverlening na een eerste, teleurstellend contact.

Het seksuele misbruik door hulpverleners kwam toevallig aan het licht. De onderzoekers hadden er geen rekening mee gehouden en er daarom ook niet naar gevraagd. Spontaan vertelden vijf van de vijftig meisjes over hun ervaringen met psychiaters, een RIAGG-psycholoog en een huisarts, die tijdens de therapie seksuele toenadering hadden gezocht.

Twee meisjes moesten zich tijdens het gesprek met de psychiater uitkleeden en zo hun verhaal vertellen. „Dat had hij niet-moeten doen, ik schaamde me erg. Alle mannen denken aan sex.”

Een RIAGG-psycholoog begon na drie jaar behandelen de afspraken te verzetten naar na vijf uur. „Ongeveer een maand deed hij dingen van duidelijk seksuele aard. Ik durfde me niet te verzetten omdat ik dacht dat ik niet zonder therapie kon.”

De huisarts bleef lichamelijk onderzoek doen en zocht steeds meer toenadering. „Later heeft hij me min of meer omgepraat om met hem naar bed te gaan.”

Uit onderzoek onder 130 hulpverleners bleek al dat 5 procent van hen vindt dat een dochter door haar gedrag medeverantwoordelijk is aan incest. Zie verder pagina 6, kolom 6

Incestslachtoffer kiest soms bewust voor een man als hulpverlener

In de Volkskrant van 24 oktober reageert een anonieme lezeres met kritiek op het onderzoek van het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek (NISSO) naar de knelpunten in de hulpverlening aan incestslachtoffers. Zij stelt dat bij dat onderzoek „de sekse van de hulpverlener — een factor die van groot belang is — buiten beschouwing is gebleven.” Als dat zo zou zijn, zou dat inderdaad een laakbare omissie zijn.

Echter in ons onderzoek onder de incestslachtoffers hebben wij bij alle contacten die zij met hulpverleners hebben gehad — zo'n tweehonderd in totaal — gevraagd of de sekse van de hulpverlener voor hen een belemmering was in het spreken over de incestervaringen. We concluderen daarover in ons boek „Hulpverleners en incestslachtoffers” (Van Loghum Slaterus, Deventer) dat de sekse van de hulpverlener „een constant, vaak genoemd probleem is tot en met de vierde hulpverlener aan toe” in de hulpverleningscarrière van de slachtoffers. De helft van de vrouwen was inderdaad ontevreden met de mannelijke sekse van de hulpverlener. Bij de resterende helft was de mannelijke sekse van de hulpverlener op zich geen belemmering. Sommige incestslachtoffers die veel hulpverleningservaring hadden, spraken zelfs een voorkeur uit voor een mannelijke hulpverlener omdat die „steviger” was of „mijn ook wel positieve gevoelens over mijn vader accepteerde”, of „niet meeging met mijn haat tegen alle mannen”. In dit verband is ook het gegeven van belang dat vooral vrouwen die geen steun van hun moeder hadden ontvangen tijdens en na het uitkomen van de incestproblemen, minder positief oordeelden over een vrouwelijke hulpverlener dan over een mannelijke hulpverlener.

Bij nadere analyse bleek dat het meer negatieve oordeel over mannelijke hulpverleners vaker de eerste hulpverlener betrof waarmee over de incestervaringen was gesproken en minder alle daaropvolgende — vaker tweede-lijns mannelijke hulpverleners. Wij hebben daaruit voorzichtig geconcludeerd dat voor veel incestslachtoffers mannen in eerste instantie bedreigender zijn dan vrouwen om hun incestervaringen mee te bespreken.

Maar wanneer er eenmaal een werkrelatie tussen de cliënte en de hulpverlener is ontstaan, kan het verwerkingsproces even bevredigend verlopen bij een mannelijke als een vrouwelijke hulpverlener. De geïnterviewde incestslachtoffers rapporteren zowel positieve als negatieve ervaringen te hebben gehad met zowel mannelijke als vrouwelijke hulpverleners. Sommige vrouwen die zich door haar moeder in de steek gelaten hebben gevoeld en sterk teleurgesteld zijn in haar, bleken zich ook niet veilig te voelen bij een vrouwelijke hulpverlener.

Kortom, de resultaten van ons onderzoek bieden geen eenduidige oplossing voor de vraag „Moeten incestslachtoffers alleen door vrouwelijke hulpverleners worden geholpen?” Een respectabel aantal vrouwen blijkt dat te willen, vooral voor de eerste onthullingen, maar voor de latere verwerking van de incest in langduriger tweede-lijns hulpverleningscontacten lijkt de sekse van de hulpverlener niet meer zo van belang.

In ons onderzoek onder hulpverleners werd de mannelijke hulpverlener gevraagd of zij het sekseverschil tussen henzelf en een cliënte als een belemmering in het contact ervoeren, waarop 60 procent van de mannen ja antwoordde.

Enkele anderen die dat niet als een belemmering zagen, plaatsten daar een kanttekening bij: een mannelijke hulpverlener kan door zijn eigen — integrale — voorbeeld een slachtoffer duidelijk maken dat er ook andere mannen bestaan. Wij concludeerden dat wanneer mannelijke hulpverleners in de hulpverlening aan incestslachtoffers hun eigen sekse als storend ervaren, zij zich niet aan die hulpverlening moeten wagen.

Naar onze eigen mening mag de vraag over de gewenste sekse van de hulpverlener met betrekking tot incestproblemen de vraag naar de kwaliteit van de geboden hulpverlening niet gaan overschaduwen. Immers, mannelijke hulpverleners zouden in staat moeten zijn om incestslachtoffers empathisch en stimulerend tegemoet te treden bij het voor het eerst ter sprake brengen van het misbruik. Zeker omdat in de meeste gevallen de incestproblematiek bij aanmelding nog onbekend is, zodat er op voorhand niets geregeld kan worden.

Evenzeer moeten vrouwelijke hulpverleners in langduriger contacten in staat geacht worden om de gegeneraliseerde boosheid van hun cliënten op — oudere — vrouwen te hanteren en te gebruiken bij het doorwerken van de incestproblemen.

UTRECHT Prof. dr J. Frenken (NISSO)

VAKWERK

H. B. H. RENSEN
jeugdarts GG&GD, Utrecht

Maandblad van de Nederlandse Vereniging voor het Onderwijs in de Natuurwetenschappen NVON 12 (1987).

Seksueel misbruiken van jeugdigen

achtergronden, gevolgen, signalen en hantering

De laatste tijd wordt men steeds vaker geconfronteerd met meldingen van seksuele contacten tussen ouderen en jeugdigen. Via kranten, radio en TV worden regelmatig door ervaringsdeskundigen seksuele contacten tussen ouderen en jeugdigen in allerlei vormen, combinaties en gradaties besproken.

De alertie bij hulpverleners en onderwijsgeevenden neemt daardoor toe, waardoor het eerder ontdekt wordt. Maar in vele gevallen nog niet, of te laat. Het seksueel misbruiken van jeugdigen, zo blijkt thans, komt op een veel grotere schaal voor dan men vermoedde. In totaal heeft ongeveer één derde van de jeugdigen ervaringen met seksuele contacten met ouderen. De exacte gegevens over de omvang, achtergronden, kenmerken en gevolgen zijn voor Nederland nog schaars, hoewel er steeds meer over bekend wordt. De schattingen omtrent seksueel misbruik binnen het gezin lopen uiteen van 5-15% bij meisjes en rond 1,5% bij jongens.

De omvang, de ernst van de traumatische ervaringen en de gevolgen op korte en lange tot levenslange termijn, tot zelfs in de volgende generatie, maken preventie, vroegtijdige signalering en verbetering van de hulpverlening noodzakelijk.

Als het om incest gaat kan men drie ernst onderscheiden: de grove verkrachting met geweld soms jarenlang, generatievervaging met rolomkeringen met bedekte dwang, voortdurend inmenging in privacy en ongewenste intimiteiten met een sterke claim van vader naar de dochter toe.

Daarbij kan men grofweg drie 'typen' gezinnen onderscheiden:

- het „starre” patriarchale gezin
- het „moderne alternatieve” gezin of samenlevingsverband
- het „primaire multi-probleem” gezin.

Achtergronden

Seksueel misbruik kan door (stief)vaders, (stief)broers, moeders, zussen, opa's, oma's, ooms, en andere leden van het gezinsverband geschieden. Over het algemeen wordt aangenomen dat seksueel misbruik door vaders of vaderfiguren het meest traumatisch is, omdat het kind hierbij in ernstige loyaliteitsconflicten geraakt in ambivalente relaties met sterk

gestoorde starre machtsverhoudingen waaruit welhaast geen ontsnapping mogelijk is, zonder het gezin op te offeren.

Voor moeder en zoon-verhoudingen geldt hetzelfde zij het met minder ernstige gevolgen gezien de machtsverhoudingen tussen man en vrouw in onze maatschappij. Bovendien gaan vrouwen anders om met seksualiteit dan mannen, wat de verklaring kan worden door de verschillende socialisatieprocessen die cultuur-historisch bepaald zijn.

Gezien de wijze waarop men er in het onderwijs mee geconfronteerd wordt, zal in het onderstaande hoofdzakelijk gesproken worden over misbruik binnen het gezin, en dan met name de vader-dochter incest, omdat dit het meeste voorkomt en de ernstigste gevolgen heeft. Het belangrijkste aspect hierin is het machtsmisbruik van de oudere t.o.v. de jongere. Men kan echter niet in stereotype situaties denken, incest komt in de „beste families” voor, iedere situatie dient dus apart beoordeeld te worden.

Definitie: Onder seksueel misbruik wordt verstaan: een kind onder dwang, geweld, bedreiging of emotionele druk

VERVOLG 'VARWERIK'

aanzetten tot seksuele handelingen, of het zodanig emotioneel onder druk zetten of met beloning verleiden, dat het het gevoel heeft dat het niet kan weigeren om deze handelingen te verrichten of te ondergaan. (GHI bulletin, september 1985, N. Drayer)

Patriarchale gezinnen

Incest kan voorkomen bij de volgende combinatie van factoren:

- Een maatschappelijke subcultuur met een sterk patriarchale religieuze bovenbouw waarin onvoorwaardelijke gehoorzaamheid een hoge waarde heeft (oert uw vader en uw moeder, men spare de roede niet)
- seksuele impulsen en de uitingen daarvan worden sterk afgewoerd en als „vies” en „zondig” aangemerkt
- een gebrekkige seksuele relatie tussen vader en moeder
- een falende impulscontrole met geblokkeerde uitwijkmogelijkheden
- vaders' vermoende recht op gehoorzaamheid en bezit van het kind
- de macht t.g.v. het fysieke overwicht van vader
- onmacht en frustratie in de omgang met gevoels.

De moeder is in het patriarchale gezin afhankelijk, gehoorzaam, gesteld op „orde en netheid”, en is afwerend t.a.v. sex. Zo zij de incest al merkt, zal ze zwijgen uit angst voor het verlies van vader, gezin, status en de „goede naam”. Zij staat evenals het kind geïsoleerd in het gezin, en kan als afscheidingsmanoeuvre dwangmatig „zorgend” zijn. Het kan hier gaan om maatschappelijk hooggevoerde „normale” gezinnen. Vooral in deze vaak „gesloten” gezinssystemen lopen meerdere kinderen het risico om misbruikt te worden. Hier is „machtsmisbruik” het meest manifest.

Moderne alternatieve gezinnen of samenlevingsverbanden

In het „vrije natuurlijke opvoeding” gezin of samenlevingsverband van min of meer wisselende samenstelling, komen vloeiende overgangen van vervagende rollen voor die voor kinderen in ontwikkeling erg verwarrend kunnen zijn. De

volwassenen kunnen hier seksuele of sterk seksueel gekleurde omgang met de kinderen hebben. In hoeverre hier voor de kinderen sprake is van „vrije” wil om te „vrijen” is maar de vraag.

Het beperkte oordeel des onderscheids, zeker op jongere leeftijd (zeg jonger dan 16 jaar), de beïnvloedbaarheid, de manipuleerbaarheid, de afhankelijkheid en verleidbaarheid van kinderen in ontwikkeling, dus ook bij pubers, is nog erg groot.

De ruimte die het kind in ontwikkeling heeft om nog kind te mogen zijn kan dan erg beperkt worden door een volwassen visie op seksualiteit. Men kan zich afvragen in hoeverre hierbij rekening gehouden wordt met het eigen tempo en ritme van het kind, en in hoeverre de belangen en doelstellingen van de volwassene hier een rol spelen. Machtsmisbruik is hier bedekt aanwezig en moeilijker te onderkennen.

Primaire multi-problem gezinnen

Een derde type gezin aan de andere kant, om niet te zeggen onderkant, van de schaal star-los zand, is het primaire multi-problem gezin met een tekort aan alles. Hier eveneens een vervaging van rollen, met tevens een verminderde sociale controle door maatschappelijk „isolement”, porno als lectuur en op de video, bij tijden ruim alcoholgebruik, een patriarchale structuur, en een „oermoeder” die het al min of meer bestiert. Hier laat een emotioneel „onrijpe” vader die zich onderdrukt voelt en gelijkgesteld wordt met de kinderen zich verleiden tot pedofiele incest met een of enkele van de kinderen, meestal een meisje, soms ook jongetjes, en soms tevens met kroegvrien-

den en bekenden, waarbij hele netwerken kunnen ontstaan. (Freaken 1986)

Een minderheid van de vaders zijn de zogenaamde „psychopathe”, zelf verwaarloosd, misbruikt of mishandeld, die slechts egocentrisch gericht zijn en die meestal de krant halen door hun gruweldaden. Enige empathie voor het slachtoffer is hier niet aanwezig, de prognose voor behandeling vrijwillig dan wel verplicht is hier uiterst somber. In zeer veel gevallen van misbruik, vaak gepaard gaande met mishandeling, speelt alcohol een belangrijke rol als de „oplosser” van de problemen en het saperego, waardoor seksuele en agressieve impulsen kunnen doorbreken.

Gevolgen

In het patriarchale gezin zal met name de hoge status van het gezin voor een gevoelig en getalenteerd kind in een sfeer van langdurige geheimhouding en chantage met ontkenning bij de „vader” en de „moeder”, de psychische schade ernstig zijn. Over de schade in het vrije-opvoedingsgezin valt te twisten, alnaargelang de draagkracht en de weerbaarheid van het kind en de hoeveelheid dwang die ermee gepaard gaat. De kinderen in de primaire gezinnen zijn meer gewend aan openlijke sex en agressie, zodat misbruik hier eerder manifest wordt, als iemand zich tenminste het lot van deze „vierde wereld” kinderen wil aantrekken. Hun intellectuele, affectieve, gedragsmatige en materiële mogelijkheden zijn echter tevens beperkt. Of het lijden daarbij minder bewust ervaren wordt is de vraag. Voor de meeste gevallen geldt dat door de sterk kromgetrokken verhouding tussen vader en dochter het meisje de vader meer als vriend beschouwt. Moederervaart (on)bewust haar dochter als rivale en staat emotioneel ver van haar af. Misbruikte moeders ervaren sex niet als een positieve gevoels- en liefdeservaring en vinden alles wat daarmee te maken heeft besmet en afschuwelijk. Dit is één van de redenen die kunnen leiden tot min of meer bedekt afwijzen van vaders seksuele toenaderingen (altijd hoofdpijn, rugpijn, buikpijn). Zo kan in-

cest zich voortzetten over generaties van gezinnen, gevangen in ziekmakende driehoeksverhoudingen in het verleden, heden en de toekomst. Een belangrijke reden temeer om deze vicieuze cirkels te doorbreken en gezinsleed te voorkomen. Merkwaardig genoeg is de „relatie” met vader, zij het sterk ambivalent en erotisch gekleurd, beter dan die met moeder, die als koud en afwijzend en niet beschermend ervaren wordt. De verwijten en agressie zijn dan ook veel meer op moeder gericht: „Zij zou me tegen de avances van vader hebben moeten beschermen!”. Hierbij zij opgemerkt dat een sterke claim van vader met sterk erotiserende elementen even zo schadelijk kan zijn als „de daad” op zich, al zou deze nooit „echt” hebben plaatsgevonden, de integriteit wordt voortdurend geschonden, het isolement is er niet minder om. Het gaat er hierbij om, in hoeverre het kind zich „onmachtig” voelt om aan de situatie iets te veranderen.

De gevolgen voor het kind bij voortzetting van de incest zijn desastreus. Ieder kind (mens) wil aandacht en affectie, het gevoel onvoorwaardelijk geaccepteerd te worden zoals het is, kortom „liefde”. Maar het ongelofelijke gebeurt, degene waar je totaal afhankelijk van bent gebruikt je voor eigen behoeftebevrediging zonder rekening te houden met je integriteit, recht op zelfbeschikking en bezit van eigen lichaam. Voor de vader is seksuele bevrediging hierbij slechts één factor. Veeleer is het een uiting van „onmacht” om om te gaan met gevoelens, emoties en frustraties. In de incestrelatie heeft hij tenminste nog macht over het kind. De schade die een kind oploopt is afhankelijk van de verhouding tussen de „ervaren draaglast” en de „draagkracht” van het kind.

De draagkracht wordt bepaald door de interactie tussen erfelijke en omgevingsfactoren en is tevens afhankelijk van leeftijd, geslacht, intelligentie, temperament, de sociaal-emotionele ontwikkeling en de manier waarop dit alles zich uit in het gedrag, kortom de wijze waarop een kind met problemen omgaat.

De draaglast ten gevolge van de incest-situatie is vooral afhankelijk van het leeftijdsverschil tussen de betrokkenen, de verwantschap, de aard van de handelingen, frequentie en duur van de contacten.

Het sleutelwoord
is
machtsmisbruik

de instemming van het kind, de context waarin het zich afspeelt, maar vooral de hoeveelheid DWANG die ermee gepaard gaat.

Het gevolg van het „geheim” en de ontkenning daarvan („Gij zult niet merken,” Miller, 1983) is een verwarring: de maastroom van gevoelens en emoties die hierbij een rol spelen, veroorzaakt een heftige afweer in de vorm van rationalisering en verdringing. Er treedt aldus een splitsing op tussen gevoel en verstand.

Het spreekt vanzelf dat iemands identiteit (zo die er al is) hier ernstig onder te lijden heeft, zeker als ook nog de adolescentie als faseprobleem erbij komt. Een scala van psychische en lichamelijke klachten kan optreden zoals, depressies, labiliteit, eet- en slaapproblemen, leer- en gedragsproblemen, teruggetrokken gedrag, promiscuïteit, agressiviteit, verslavingen en suicidaliteit. Het merendeel van de prostituees en verslaafden bestaat uit jongeren die vroeger misbruikt zijn. Daarnaast ontstaan allerlei angsten. Naast de voortdurende angst voor benadering door vader, ontstaat de angst voor misbruik van de andere kinderen waarvoor het zich verantwoordelijk gaat voelen, angst voor echtscheiding bij ontdekking, de angst voor veroordeling door anderen, en de angst om niet geloofd te worden. Ook kan er jaloezie ontstaan van de andere kinderen in verband met de „speciale” positie in deze „duivelsdriehoek” (vader, moeder, kind).

Signalen

De verschijnselen en de signalen die incest doen vermoeden komen overeen met

VERVULLE VAKWERK

die van lichamelijke en geestelijke mishandeling en verwaarlozing. Vaak gaan deze vormen van geweld samen, vooral als moeder de dader is. Met name een combinatie van bovenvernoemde factoren en de hieronder volgende verschijnselen en gedragingen bij het kind kunnen verwijzen naar seksueel misbruik. (N. Drayer, GHI bulletin „hulpverlening bij geweld in gezin en relatie“, sept. 1985). Een specifiek symptoom voor alle jeugdigen die misbruikt zijn zijn geslachtsziekten en beschadigingen van of bij vagina of anus. De niet specifieke verschijnselen tonen een verschil tussen de diverse leeftijdsgroepen.

Voor de puber kunnen genoemd worden:

- relatieproblemen
- weggeloopt gedrag om aan het seksueel misbruik te ontkomen
- spijbelen, stelen
- depressies en sterke schuld- en schaamtegevoelens
- zelfmutilatie en of zelfdestructief gedrag en suïcidepogingen
- buikpijn zonder gevonden oorzaak
- vroegrijpe indruk
- prostitutie, zwangerschap
- door sommigen „verleidelijk“ genoemd
- verslaving aan alcohol en drugs
- preoccupatie met sex in conversatie
- splitsing tussen gevoel en verstand.

Enkele verschijnselen op zich hoeven niet te verwijzen naar incest, het zijn vooral de combinaties van signalen, achtergrondfactoren en verschijnselen die eraan moeten doen denken.

Rond de kinderen hangt een sfeer van ISOLEMENT. Om incest te signaleren moet men naast het *kunnen* ontdekken (kennis), het vooral ook *willen* en *durven* zien. Want hoort dat wel tot je taak, bijvoorbeeld die van onderwijsgevende? Waar begin je aan?

Er zijn redenen genoeg te bedenken om de zaak op z'n beloop te laten:

- onderschatten van de ernst van de situatie, de omvang van het verschijnsel en de gevolgen ervan
- ontkenning in verband met de angst voor eigen agressie bij de confrontatie
- angst voor agressie van de ouders
- angst voor het onbekende „Waar begin je aan?“ en factoren als tijdsdruk en arbeidsintensieve bemoeienissen
- „bij wie moet ik wat melden?“
- „is dit eigenlijk wel incest?“

- angst voor justitiële perikelen
- ethische problemen met de beroepsopvatting en levenshouding (bv. privacy)
- fatalisme: „Er is toch niets aan te doen; het gaat al van generatie op generatie zo“.

Er is een groot aantal redenen om wél te melden:

- een jeugdige in de verdrukking, die zich niet zelf kan verdedigen appelleert aan de verantwoordelijkheid en bescherming van ouderen
- ernstige blijvende schade op alle niveaus van psychisch functioneren, cognitief, sociaal-emotioneel en gedragsmatig. De constante dreiging van gedwongen sex en agressie en het gevoel van uitzichtloosheid zijn schadelijker dan de „daad“ op zich (hoewel deze het langste bijblijft)
- leerproblemen en dientengevolge een verdere ondermijning van het gevoel van eigenwaarde met als gevolg depressies en suïcidaal gedrag
- het beloop van het verdere leven is afhankelijk van interventie van buitenaf. Als een jeugdige ervaart dat er óók betrouwbare mensen bestaan en dat er andere manieren zijn van met elkaar omgaan, kan dit voor de rest van zijn leven een steun betekenen
- bedenk dat het kind óók bang is, het kan echter niet vluchten door loyaliteitsconflicten, ambivalente bindingen en het wantrouwen van anderen
- door gedragsproblemen raakt het nog meer geïsoleerd, het trekt de agressie als het ware naar zich toe.
- „incest“ stopt niet vaazelf, het spanningsreducerend moment bekrachtigt de herhaling. Zo ontstaat een spiraal van toenemende spanning in isolement en onmacht-frustratie-agressie-schuldgevoel-isolement enz.

- een misbruikt kind dreigt de mishandelende en misbruikende ouder van morgen te worden
- signaleren is het minste wat men doen kan, desnoods anoniem bij het Bureau Vertrouwensartsen
- kinderen vragen geen hulp (geen motivatie, geen hulpvraag). Iemand die is ondergedompeld in een systeem van sex en agressie beseft nauwelijks dat er andere werkelijkheden zijn buiten dit systeem. Een bewustmaking hiervan kan

het kind weerbaarder maken (nec zega mag).

Naast de weerstanden bij signaleerders moet men ook rekening houden met de weerstanden in het kind:

- angst voor conflicten
- angst om niet geloofd te worden
- loyaliteitsconflicten: „het is tenslotte je vader“ en
- „het heeft geen zin want hij komt toch weer vrij, de straf is te kort, helpt niet, of het wordt toch geseponoerd met vrij-spraak wegens gebrek aan bewijs“
- schuldgevoelens en schaamte: „ik heb er toch aan meegewerkt?“

Hoe ermee om te gaan?

Aanleidingen om „incest“ in de klassesituatie te hanteren kunnen zijn, een signaal vanuit het kringgesprek, praten over ja-sex en nec-sex bij gezondheidsvoorlichting, een vrij opstel laten schrijven, een project over de kindertelefoon, een bijbelverhaal over het recht van de sterkste, filmsbesprekingen, actualiteiten bespreken n.a.v. een TV-uitzending, een project „met elkaar leren omgaan“: „waarom wil je je niet zo graag uitkleden bij de gym? (alweer de gymspullen vergeten!), hoe komt het toch dat het met leren zo moeilijk gaat?, is er misschien iets heel ergs wat je aan niemand durft te vertellen?, zit er wel eens iemand aan je te friemelen wat je niet wil?“ etc. Ze zullen zoveel mogelijk proberen het te verzwijgen. Ze blijven hun ouders beschermen en raken in een ernstig loyaliteitsconflict als ze erover vertellen.

De leerkracht moet het signaal willen en durven herkennen

Ook als anderen zich oordelend uitlaten over gezinsleden kan dit bij het kind heftige reacties oproepen. Ze voelen zich tóch medeplichtig aan het misbruik, zodat het schuld- en schaamtegevoel samen met de angst voor de gevolgen bij ontdekking hen ervan weerhoudt om erover te praten. Ze praten er liever omheen of vertellen tegenstrijdige verhalen zodat ze niet altijd worden geloofd. Dit is overigens het ergste wat je als kind (en als mens) kan overkomen, je wordt niet serieus genomen!

Een neutrale houding is hierbij vaak het beste, zonder veroordeling van de ouders, hoe moeilijk dit soms ook kan zijn. Noch opblazen, noch onderschatten, kalm, rustig bespreken, alsof het dagelijks voorkomt (wat inderdaad zo is!), aansluitend bij het jargon van het kind. Een ieder die met dit soort kinderen geconfronteerd wordt dient zich bewust te zijn van de eigen gevoelens bij het aanhoren van hun ervaringen van hulpeloosheid, uitzichtloosheid en machteloosheid.

Een vertrouwensrelatie is essentieel wi het kind erover praten, het kan veel investering in tijd, gevoel en frustraties vergen.

Het grote probleem hierbij is de vraag: als het verteld wordt wanneer moet je dan wát doen? En hoever moet je met het kind meegaan? Als het kind beloofd is dat er niet verder over gepraat zal worden (uit angst voor de gevolgen), kan men niets meer doen zonder de vertrouwensrelatie op te geven. Men wordt dan medeplichtig aan het misbruikend systeem. Het is dus goed om vóóraf duidelijk te stellen, dat als men er samen niet meer uitkomt, men een deskundige mag inschakelen. Hoever men met het kind mee moet gaan hangt af van de ernst en de draagkracht van zowel het kind als de vertrouwenspersoon. Als men te laat ingrijpt wordt de schade steeds groter, als men te vroeg ingrijpt loopt men de kans dat het systeem zich weer sluit en dat er onvoldoende „hard facts“ beschikbaar zijn om „gedwongen“ hulpverlening op gang te brengen. Per situatie zal men het Bureau Vertrouwensartsen of iemand van de vereniging tegen Seksuele kindermishandeling dienen in te schakelen. Als men zeker weet dat de belangen van het kind op een adequate wijze worden

veiliggesteld, kan men het risico lopen om de relatie dan maar op te offeren. Zolang dit niet het geval is (vraag consultatie over de mogelijkheden), moet men maar geduldig meegaan, hoe moeilijk dit soms ook is, en hopen dat het kind een keer de moed heeft om naar de kinderpolitie te lopen.

Mocht men bang zijn voor de repercussies t.a.v. de goede naam van de school (bij wie?), dan kan Bureau Vertrouwensarts de zaak aankaarten. De opvang van een kind met incestervaring vereist kennis van het fenomeen, een accepterende innerlijke gevoelshouding, inventiviteit en moed in de confrontatie met ouders. Het zal een ontdekkingsreis worden met veel valkuilen, voetangels en klemmen. Het vereist een ware ontmoeting (niets moet) met een mens-kind, met een maximale toenadering, met behoud van distantie. De afstand en het tempo van verwerking zal bepaald moeten worden door het kind, ook als verdringing als „tijdelijke oplossing“ wordt gekozen. Hopelijk wordt het ooit nog zo sterk dat het deze verdrongen bewustzijnsinhouden kan toelaten en verwerken.

De crisis bij de ontdekking én de secundaire gevolgen voor het slachtoffer maken een uithuisplaatsing óf wel van vader, óf wel van het kind vrijwel onontkoombaar. Pas in een veel later stadium zou eventueel, als het kind dat wil, met gezinstherapie gestart kunnen worden. De vader dient hierbij de volle verantwoordelijkheid voor zijn daden op zich te nemen. Intussen moet er voor gezorgd worden dat én het kind, én moeder en de andere kinderen geholpen worden.

gepakt, gebruikt, als kind een ding niet mogen weten wat gebeurde niet zeggen dat je ziel verscheurde

gevangen in m'n zieke hart wie luistert er naar kindersmart?

zo zal het eeuwen verder gaan tragiek van menselijk bestaan

wanhopig zoekend naar wat warmte

COC OP HERHALINGSOEFENING TEGEN KARDINAAL

AMSTERDAM — „Ik vind het laakbaar dat de tegenpartij zonder goede argumenten stelt dat een jongeman na kennisname van de visie van kardinaal Simonis over homoseksualiteit zelfmoord heeft gepleegd. Navraag door mij bij zijn vader en psycholoog heeft geleerd dat deze jongen helemaal geen zelfmoord pleegde omdat hij homoseksueel was.”

Het was gisteren het enige emotionele moment in de hoger beroepszaak die door het COC tegen kardinaal Simonis was aangespannen wegens zijn discriminerend geachte uitspraken over homoseksuelen. Spre-

ker was de advocaat van de kardinaal, de grijze advocaat mr. J. Wijn uit Utrecht, die voor het Amsterdamse Gerechtshof in een geheel van spitsvondigheden ontdaan betoog opnieuw de opvattingen van de kardinaal tot zijn kern wilde herleiden. Nieuwe visies konden daarbij moeilijk worden verwacht. De kardinaal had op verzoek van het Humanistisch Verbond slechts de opvatting van de rooms-katholieke kerk uiteengezet. Dat was niet zijn persoonlijke visie. Pogingen van het COC de Nederlandse katholieke kerk uit te spelen tegen de kerk in

Rome getuigde volgens hem van een fundamenteel gebrek aan inzicht in de gezagsstructuur van die kerk. Hij meende dat vanuit de visie van die kerk op homoseksualiteit de kardinaal er niet aan kon ontkomen het woord afwijking in de mond te nemen, maar dat de kardinaal zijn woorden niettemin op een goudschaaltje had gewogen. Dat kon moeilijk volgehouden worden van het COC en gelijkgezinde organisaties die direct na het interview termen als homohaat hadden gebezigd. De kardinaal gunt iedereen zijn opvattingen, hij heeft alleen de zijne ge-

ven toen daar uitdrukkelijk om gevraagd werd, aldus Wijn. De advocate van het COC, mevrouw A. Bierenbroodspot, bleef niettemin bij haar eis op straffe van /40.000 de kardinaal te verbieden opnieuw dergelijke uitspraken te doen. Zij kwam met foto's aanzetten van de manifestatie op 20 februari om de voorzitter van het Hof, mr. J.A. Witteman, te overtuigen van de omvang van de emoties die de woorden van de kardinaal hadden opgeroepen, daarbij ook wijzend op het geval van zelfmoord waarop Wijn verontwaardigd reageerde. Zij meende dat de kardi-

naal vanuit de r.k. visie homoseksuele handelingen wel mocht aanduiden als zonde, maar daar maatschappelijk gezien geen consequenties aan mocht verbinden.

Er was gisteren nog een organisatie op herhalingsoefening, het Nijmeegse LIO, dat in hoger beroep de opvattingen van de kardinaal over de feministische theologie wilde wraken. Door de advocaat van de kardinaal werd opnieuw het recht van deze organisatie betwist namens theologen te spreken. Mr. Witteman wijst op 10 december vonnis.

PAUL VAN VELTHOVEN

Macabere homo-mars op Washington

Door onze correspondent BEN KNAPEN NRC

WASHINGTON, 12 okt. — Een man van achterin de middelbare leeftijd in een roze kort broekje en met een gedistingeerd oorknopje en een gebruid bovenlijf moedigt zijn colonne homofiele mannen aan. Met grote, bont gekleurde trossen wappert hij dat het een lust is en maakt danspases, zoals de meisjes in de Amerikaanse voetbalstadions. Het is dit mengsel van flower power, Fellini en travestie waarmee de Amerikaanse beweging van homofielen en lesbiennes zich vaak op de barricaden heeft begeven om erkenning en gelijke rechten af te dwingen dan wel een collectieve belevenis te ensceneren.

Taferelen als dit waren er wel meer, maar toch kon carnavalesk verzet tegen homofobie gisteren bij de grote mars op Washington van homo's en lesbiennes, waaraan 200.000 mensen meededen, niet langer de toon bepalen. Want over het algemeen was het aangeboden schouwspel te macaber om nog ludiek te kunnen blijven.

Een man uit New York stapte de bus uit om zich in de betogersstoet te begeven en ging prompt door de knieën: aids in een laatste stadium, meldde het ziekenhuis later op de dag. En als deze man al niet de toon zette dan deden dat in elk geval de honderden mannen die zich vooraan in de stoet per rolstoel voort-

Een mannelijk en een vrouwelijk „echtpaar” poseren in Washington. Zij maakten deel uit van een massale „trouwpartij” in het kader van de mars op Washington van homo's en lesbiennes. (Foto Epa)

bewogen. „Het is mijn laatste kans om de heteroseksuele wereld te beïnvloeden”, zei een van hen. Zijn naam wilde hij niet noemen. „Je kunt het volgend jaar op de lappendeken lezen, als jullie dan tenminste nog belangstelling hebben.”

De lappendeken waar hij op doelde lag op het grasveld tussen het Witte Huis en het Capitool uitgespreid. Daarop stonden 1920 namen van slachtoffers van aids en zij vertegenwoordigden de 25.000 die alleen al officieel aan de ziekte tot nu toe in de Ver-

enigde Staten zijn overleden. Vrienden van de gestorvenen hadden ieder een stuk van de deken in elkaar gezet, met teksten en borduursels versierd. Het overleden pop-idoel Liberace had een deken gekregen die met gouden borduursels was afgezet en met glitters in de vorm van een piano. Vrienden van minder bekende slachtoffers hadden op hun deken slechts een foto geplakt of zijn favoriete kledingstuk of een paar poëtische regels, meestal nogal alledaags. Eén keer per uur werd de deken door een leertje van enkele honderden vrijwilligers opgetild op last van de parkpolitie; anders zou het gras stikken.

De naamlijst met doden was afgekeken van het monument voor gevallen in de Vietnamese oorlog. Op dat granieten monument in het centrum van de hoofdstad staan 58.132 namen. De organisator van dit tijdelijke aids-monument, Mike Smith: „Wij willen dat de mensen weten dat iedereen die aan aids is gestorven ook vrienden en minnaars heeft achtergelaten.”

De grote mars op Washington was eigenlijk bedoeld om te ijveren voor gelijke rechten. Zo waren de eerste deelnemers ook begonnen. Op zaterdag hadden enkele duizenden lesbiennes en homofielen elkaar eeuwige trouw beloofd op Constitution Avenue, die leidt van het Witte Huis naar het Capitool.

Pag. 5: Vervolg

Betoging van homo's in Washington

Vervolg van pag. 1 NRC 12

De meeste echtparen hadden gewone vrijetijdskleding aan, maar sommige bruiden waren in wit kant en hier en daar stond een bruidegom in driedelig. De predikant Troy Perry had de huwelijken ingezegend. „We zijn nu uit het toilet gekomen en bevinden ons in de kapel”, zo vatte hij de bevrijdingsgeschiedenis van de beweging samen. Hij raadde de gehuwde stellen aan om publiekelijk genegenheid voor elkaar te tonen: „Vandaag is Washington de homo-hoofdstad van de wereld”, aldus Troy Perry.

Niet ver van hem vandaan schreeuwden leden van een christelijke broederschap „No, no homo, no”, maar de evangelist uit Los Angeles was niet van zijn stuk te brengen. Troy Perry kan tegen een stootje, hij reist het hele jaar kriskras door Amerika om er homo-huwelijken te propageren en te sluiten.

Maar de eis voor erkenning en gelijke juridische behandeling viel in het niet bij de gevolgen van de ziekte die velen in de homo-wereld heeft geveld en menig deelnemer van gisteren nog zal vellen. Bordjes als „Ik betoog ook namens Arthur” werden er zo veel als premature grafstenen in de stoet meegedragen dat kwesties als gelijke fiscale behandeling voor homo-echtparen niet anders dan van onbeduidend belang moesten blijven.

De homo-activisten hebben de afgelopen jaren in de Verenigde Staten een bredere basis gekregen. Hun politieke lobby, de National Gay and Lesbian Task Force, heeft in tien jaar tijds zijn budget van 70.000 naar 700.000 dollar weten te verhogen. Twee leden van het Huis van Afgevaardigden uit Massachusetts zijn vorig jaar herkozen terwijl ze publiekelijk hun homofiele geaardheid hadden bekendgemaakt.

Maar de ziekte aids (acquired immune deficiency syndrome) heeft de beweging met een dodelijke ernst in aanraking gebracht. Een van de volksvertegenwoordigers uit Massachusetts, die gisteren bij de betoging aanwezig was, Barney Frank: „Wegens aids is de strijd tegen de discriminatie niet zo ver voortgeschreden als anders het geval zou zijn geweest.” En een woordvoerder van de politieke lobby, Jeff Levi, oordeelde: „Vroeger was ons doel de overheid uit ons leven te verwijderen. Maar nu, wegens aids, vragen we de overheid onze levens te redden.”

Volgende week
hoger beroep
COC tegen
kardinaal
Simonis

BH 21

AMSTERDAM — Op vrijdag 30 oktober zal in Amsterdam het hoger beroep dienen in de zaak die door het COC werd aangespannen tegen kardinaal Simonis. Volgens veel homoseksuelen heeft Simonis zich onnodig grievend uitgelaten toen hij in een radio-uitzending van het Humanistisch Verbond zei dat hij begrip kan opbrengen voor huisbazen die hun woonruimte niet willen verhuren aan homo's. Ook was de katholieke gezagsdrager van mening dat kinderen door verleiding homoseksueel kunnen worden en dat dit geen goede zaak is.

In februari diende deze zaak al (toen gecombineerd met Henk Branderhorst) in kort geding. De eis van COC en Branderhorst tot rectificatie in drie landelijke dagbladen en in de Gay-krant werd toen afgewezen.

Willemien Ruigrok en de lange mars van de wet gelijke behandeling

'Homo's weer vatbaar voor chantage'

Door onze redacteur
HANS WANSINK

NRC

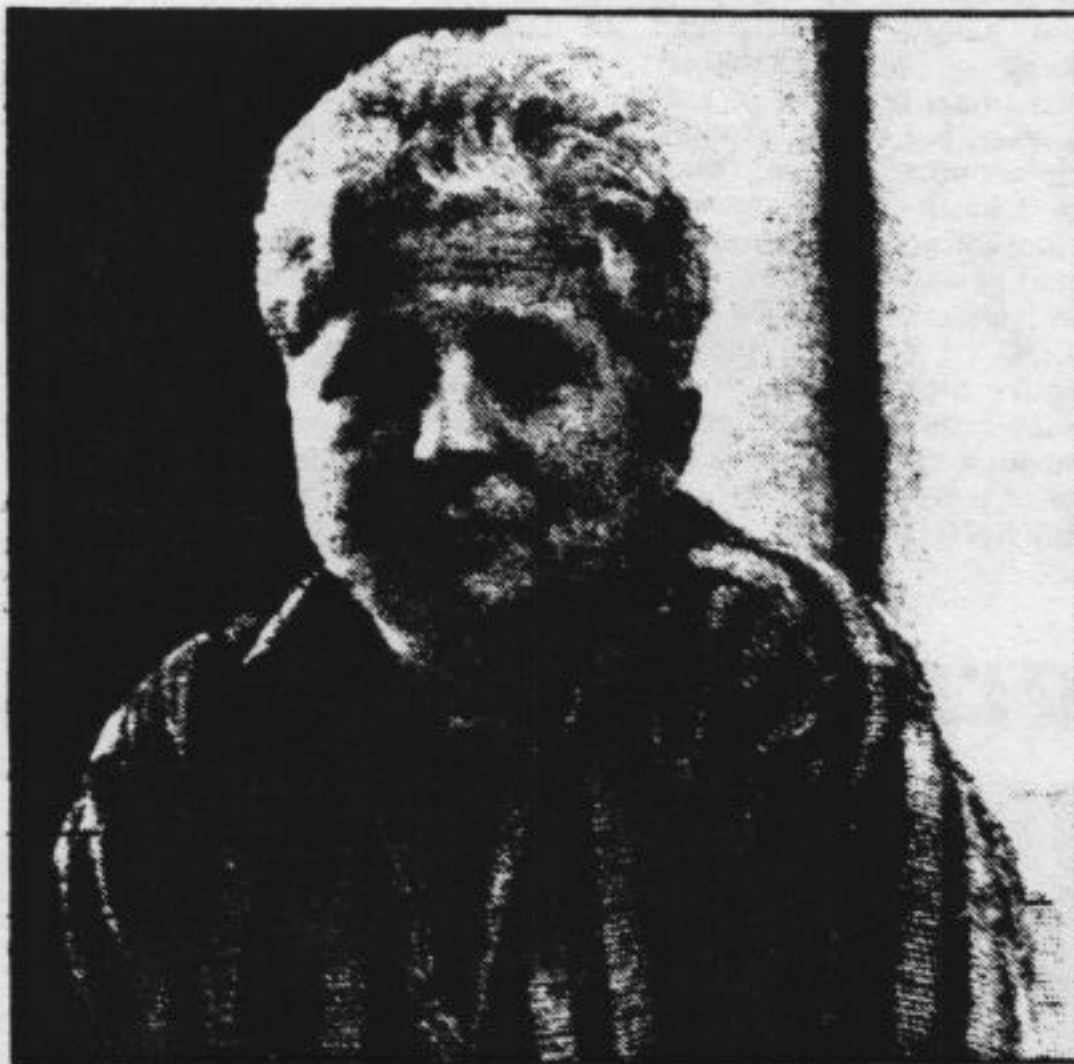
AMSTERDAM, 13 okt. — Willemien Ruigrok, beleidsmedewerkster van de homobelangenvereniging COC, mag met recht de *grande dame* van de gelijke behandeling worden genoemd. Al zo'n twintig jaar is ze nauw betrokken bij een reeks van acties die moet leiden tot wettelijke bescherming van vrouwen en homoseksuelen tegen discriminatie.

Gisteren werden in deze krant de contouren van het ontwerp algemene wet gelijke behandeling, dat de regering voor advies naar de Raad van State heeft gestuurd, ontsluitend. Het wetsontwerp laat het aan de rechter over of het bestuur van een levensbeschouwelijke instelling, „gelet op de betekenis van de grondslag en op de aard van de functie, in redelijkheid" homoseksuele sollicitanten of personeelsleden de deur kan wijzen.

Willemien Ruigrok noemt het wetsvoorstel van de regering zonder aarzeling schandelijk. „Homo's moeten hun homo-zijn weer verborgen houden. Dat zal ongetwijfeld leiden tot dubbellevens. Homoseksuelen worden weer vatbaar voor chantage. In de memoerie van toelichting wordt homoseksualiteit als een 'biologisch-psychische gesteldheid' omschreven, alsof het eer, ziekte is. In plaats van rechtszekerheid te bieden laat de regering het aan de rechter over of een instelling al dan niet discrimineert. Wat ik helemaal schande vind, is dat het kabinet schrijft dat bepaalde vormen van vrouwen- en rassendiscriminatie niet kunnen worden toegelaten omdat Nederland internationale verdragen heeft ondertekend."

Algemeen kiesrecht

Willemien Ruigrok verwacht dat de strijd voor een effectieve anti-discriminatiewet tot diep in de jaren negentig zal duren. Een vergelijking met de totstandkoming van het algemeen kiesrecht dringt zich op. Stapje voor stapje, in een proces van tientallen jaren, kwam dit burgerrecht naderbij. In 1913 was er al een ruime meerderheid in het parlement voor te vinden, maar het duurde nog negen jaar voordat alle mannen en

Willemien Ruigrok: schandelijk wetsvoorstel.

vrouwen hun stem konden uitbrengen.

Willemien Ruigrok: „Het begon aan het eind van de jaren zestig. Het COC zocht contact met Man Vrouw Maatschappij en gezamenlijk werd toen besloten iets te gaan doen aan wetgeving tegen discriminatie. COC en MVM misten dat ook in het werk van de Emancipatiecommissie, die Den Uyl in 1974 had ingesteld. De commissie durfde het bij voorbeeld eerst niet aan discriminatie van homoseksuelen als sekse-discriminatie te beschouwen."

In 1978 diende het Kamerlid Ineke Haas-Berger (PvdA) een motie in waarin werd vastgesteld dat er een wet diende te komen tegen discriminatie op grond van sekse, inclusief discriminatie op grond van homofilie en burgerlijke staat. Tot ieders verbazing stemde ook het CDA in met de motie. Ruigrok: „De verbazing was zelfs zo groot dat in het *Nos-Journaal* werd gemeld dat het CDA tegen was. Ik denk dat die fractie toen sterk was beïnvloed door hun minister De Ruiter van justitie en hun staatssecretaris Kraaijeveld-Wouters van emancipatiezaken."

Kraaijeveld en De Ruiter publi-

ceerden eind 1981 hun voorontwerp van een wet gelijke behandeling. Willemien Ruigrok herinnert zich: „Aanvankelijk reageerde niemand. Pas twee weken voor de sluitingstermijn voor reacties werd het christelijk onderwijs wakker en werd alsnog het voorontwerp onderuit gehaald."

Ed Nijpels heeft als fractievoorzitter van de VVD er nog voor gezorgd dat in het regeerakkoord van het kabinet-Lubbers de verplichting werd opgenomen dat er een wet gelijke behandeling zou worden ingediend. Er gebeurde echter niets. In de zomer van 1985 kwam Nijpels met de aankondiging dat de VVD-fractie een initiatief-wetsontwerp zou indienen. Op kerstavond van dat jaar, het was in de laatste maanden van het kabinet-Lubbers, was het initiatief-wetsontwerp klaar. Het CDA verklaarde meteen geen enkele behoefte aan het initiatief te hebben. De Partij van de Arbeid reageerde pas in maart, toen de

verkiezingsstrijd al in volle gang was.

Compromis

Willemien Ruigrok beschouwt dit gebrek aan alertheid van de PvdA als een gemiste kans. „Als de PvdA wat sneller en handiger op het VVD-initiatief had ingespeeld, dan had de zaak kunnen worden geregeld. Als je kijkt naar het VVD-initiatief en het wetsontwerp dat de PvdA-fractie eind augustus van dit jaar op tafel heeft gelegd, dan zijn er wel duidelijke verschilpunten. Toch was het toen mogelijk geweest een compromis te sluiten en dan hadden we nu een wet gelijke behandeling gehad."

Willemien Ruigrok is voorstandster van een brede wet gelijke behandeling; niet alleen discriminatie op grond van sekse, seksuele voorkeur en burgerlijke staat, maar ook op grond van ras, godsdienst, levensbeschouwelijke of politieke overtuiging moet worden verboden. Het PvdA-voorstel van Haas-Berger en Van Nieuwenhoven beperkt zich tot de eerste categorie discriminatiegronden. Toch moet het PvdA-initiatief volgens Ruigrok in de discussie een rol spelen. „De PvdA heeft in zijn initiatief een commissie gelijke behandeling opgenomen die tot taak krijgt onderzoek te doen naar discriminatie, de regering laat in haar voorstel alles aan de rechter over. De PvdA maakt geen uitzondering voor het confessioneel onderwijs, de regering heel duidelijk wel. Het zou goed zijn als het regeringsvoorstel en het PvdA-initiatief tegelijk worden behandeld."

De COC-functionaris stelt zich in op een langdurige strijd. Ruigrok: „Als in deze kabinetsperiode een eerste behandeling van de wetsontwerpen zou plaatshebben is het heel wat. Ook als er in de jaren negentig een wet is, is het nog altijd mogelijk die te verbeteren. Maar het regeringsvoorstel moet op de ene of andere manier worden weggewerkt. Dat heeft geen nut."

HOMO VERVOLGING

Het Homomonument/The Homomonument

door Peter Koenders
63 blz., Stichting Homomonument
Amsterdam 1987, f 17,50
ISBN 90 9001755 0

NRC 3

Bij de dodenherdenking op 4 mei 1970 wilde een radicale homoburgervrouw één wel eens een krans leggen bij het Nationale Monument op de Dam. Dat mocht niet. De actiegroep was niet nationaal genoeg, het voornemen was te laat aangemeld bij de organisatoren, 'de mensen' zouden teveel geprovoceerd worden. Kortom, smoesjes. Een fikse rel in de publiciteit was het gevolg.

Het incident in 1970 heeft mede de stoot gegeven tot het homomonument dat onlangs op de Westmarkt in Amsterdam is ingewijd. De totstandkoming van dit gedenkteken heeft precies honderd maanden geduurd. Over deze geschiedenis en wat er aan voorafging heeft Pieter Koenders een fraai verzorgd boek geschreven, dat door zijn Engelse samenvattingen voor een internationale markt is bestemd.

De homovervolging in de nazi-tijd is lange tijd door de historici verdoezeld. Er zouden meer dan twintig jaar verlopen eer 'de roze driehoek', die homoseksuelen in concentratiekampen moesten dragen, ook buiten

de eigen kring aan de orde kon worden gesteld. Intussen kwam de homo-emancipatie op gang en de goeie gemeente weet nu in ieder geval dat het niet erg welopgevoed is om af te geven op homo's en lesbiennes. Om de geschiedenis recht te doen en de emancipatoire ontwikkeling te markeren is het monument er gekomen. Pieter Koenders zet deze zaken nog eens sober en met gevoel voor veel-

zeggende details op een rijtje. Hij geeft eveneens inzicht in de discussie in homoseksuele kring over de manier waarop voorkomen is dat het monument in zijn uiterlijke gedaante noch de homoseksuele mannen noch de lesbiennes zou irriteren. Tenslotte schetst Koenders de problemen rond de geldinzameling bij overheden en bedrijven. Dat lijkt op het eerste gezicht een saai onderwerp, maar juist hier bewijst Koenders hoe hypocriet de maatschappelijke tolerantie dikwijls is. Hij schrijft: "Discriminatie op grond van homoseksualiteit vindt indirect plaats, waarbij men er steeds de nadruk op legt er zelf geen bezwaar tegen te hebben, maar dat men te maken heeft met anderen die er wel problemen mee (zouden kunnen) hebben."

Dat de overheid het monument tenslotte toegestaan en er zelfs aan meebetaald heeft, mag een unieke ge-

noegdoening voor de homoseksuelen genoemd worden. Eindelijk gerechtigheid. Het effect aan de 'basis' moet nog worden afgewacht. In ieder geval weten homo's en lesbiennes nu waar ze heen moeten om publiekelijk van zich af te bijten.

Jac Holjer

Premier Lubbers vergeet wie homozaken moet behartigen

Van onze verslaggever V.K. & Brinkman inmiddels? Die wordt daar nog meer door gekenmerkt." Beckers: „U weet het kennelijk zelf niet meer, maar de minister van WVC is bij mijn weten verantwoordelijk voor het homobeleid en zijn handtekening staat niet onder het wetsvoorstel." Lubbers: „Verontschuldiging. Ik trek het boetekleed aan."

Na afloop van het debat gaf de PPR-fractie nog een verklaring uit, waarin de vergissing van Lubbers onthullend werd genoemd. Blijkbaar profileert de verantwoordelijke minister, Brinkman, zich in het kabinet onvoldoende, concludeert de PPR. „Je moet haast vrezen dat hij aan de besprekingen in het kabinet over de Wet gelijke behandeling nauwelijks heeft deelgenomen."

DEN HAAG — Welke minister behartigt ook al weer de homobelangen in het kabinet? Premier Lubbers was het woensdag even vergeten. Dat bleek toen PPR-fractie leider Beckers hem vroeg waarom de voor het homobeleid verantwoordelijke minister het wetsvoorstel voor een anti-discriminatiewet niet mede had ondertekend.

Beckers: „Mijn fractie is het namelijk zeer opgefallen dat die handtekening er kennelijk niet onder staat." Lubbers: „De heer De Koning wordt al jaren gekenmerkt door een volstrekt gebrek aan ambitie als het om competentiezaken gaat. Ik vind dat een compliment." Beckers: „Het is niet de heer De Koning, maar de heer Brinkman." Lubbers: „Is het de heer

Most Women in Survey Bemoan Love Life

By James Barron *HT 3*
New York Times Service

NEW YORK — A sampling of women's attitudes on their relationships with men by an author of best-selling books on sexuality has found that 84 percent of women queried were "not satisfied emotionally" with their marriages or romantic involvements.

The sampling, by Shere Hite, also found that 83 percent of respondents did not believe that most men understand the basic issues involved in making intimate relationships work.

The findings are contained in a 923-page book, "Women and Love," that is to be published Oct. 26. It is the third and final volume in a series begun by Mrs. Hite in 1976, when she published "The Hite Report: A Nationwide Study of Female Sexuality." Her second book, "The Hite Report on Male Sexuality," was published in 1981.

Many feminists hailed the earlier Hite reports as groundbreaking, but critics complained that her research techniques did not result in accurate readings.

The third in the series is a compilation of 4,500 responses from women, 14 to 85 years old, who voluntarily agreed to answer a long

questionnaire about their relationships. In this way it is similar to Mrs. Hite's previous works.

For "Women and Love," Mrs. Hite mailed out more than 100,000 questionnaires beginning in 1980. To guarantee anonymity, which she considered essential for obtaining frank responses, she sent the questionnaires to various groups around the country rather than to individuals.

These included, she said, church groups in 34 states, women's political groups in nine states, women's rights organizations in 32 states and counseling centers for women or families in 43 states.

Her results, she said in an interview, indicated that "Women are frustrated enough to want to make fundamental changes."

"Women feel they have changed in relationships, but the men have not," she added.

According to Mrs. Hite, about 89 percent of separated or divorced women who responded to the sampling said they were "lonelier" in their marriages than at any other time of their lives. And, when asked to describe their favorite ways to "waste time" or do something fun, 92 percent of the women mentioned activities they do alone.

Mrs. Hite said she was "shocked by the

married women's stories" and by what she called "the condescension with which they live" on an everyday basis. More than half of the women in the sampling reported that men "often negate or make fun of the feelings they express," putting them on the defensive.

In response to other questions in the sampling, 78 percent of the women said the men in their relationships treated them as equals "only sporadically," and that they frequently had to fight for their rights and for respect.

In addition, 76 percent said they wanted to trust the man in their lives, but his behavior made them wary. Yet many reported that when they sought reassurance from the man, they were put down for being "insecure."

"Women in this study see men as the group that should adapt," Mrs. Hite said.

The sampling found that 71 percent of respondents who have been married or involved in relationships for more than two years felt they had been unable to produce significant changes by asking for them.

But while 17 percent said they believed that change is impossible 21 percent said they had changed noncommunicative relationships into equal, interactive relationships, often by going to counseling sessions with the man.

"This is the way men are," many said.

Zwifhem Dag Med
Zaterdag 3 oktober 1987

(Van onze correspondent
Jo Wijnen)

WASHINGTON - De Amerikaanse vrouw is 'emotioneel ontevreden' over haar relatie met mannen. Volgens haar weet de man niet hoe hij een liefdesrelatie met een vrouw gaande moet houden. De man is bovendien niet in staat zichzelf in gunstige zin te veranderen.

Dit staat in 'Vrouwen en Liefde', een nieuw, omvangrijk onderzoek dat is ingesteld door Shere Hite. Zij schreef in 1976 en 1981 haar zeer spraakmakende rapporten de vrouwelijke en mannelijke seksualiteit. 'Vrouwen en Liefde' is bedoeld als een voortzetting van de twee eerdere rapporten.

Volgens het nieuwe rapport is 83 procent van de Amerikaanse vrouwen niet tevreden met de emotionele aspecten van hun relatie met mannen, zowel in het huwelijk als daarbuiten. Meer dan 80 procent van de vrouwen gelooft niet dat de mannen zichzelf zolang te kunnen

Nieuw rapport van Shere Hite:

'Amerikaanse vrouw is ontevreden over relatie met mannen'

veranderen, dat ze een blijvend geslaagde intieme relatie met een vrouw kunnen hebben.

Vrouwen hebben de mogelijkheid in hun relatie met mannen te veranderen, maar mannen hebben die mogelijkheid in relatie tot de

vrouw niet, aldus het rapport. Bijna 90 procent van alle gescheiden vrouwen zegt dat ze zich in hun huwelijke eenzaam voelen dan na hun scheiding. Bijna de helft van de mannen doet de klachten van vrouwen over haar emotionele eenzaam-

heid en ontevredenheid af met een grappe, of is zelfs niet bereid erover te praten. Bijna 80 procent van de vrouwen zegt dat ze door hun mannen slechts zeer sporadisch als gelyken worden behandeld. Eenzelfde aantal vrouwen zegt dat ze hun man

weliswaar alle vertrouwen wensen te geven, maar dat hij dat vertrouwen vaak beschaamt. Vrouwen die 'geborgenheid' en 'zekerheid' bij een man zoeken worden vaak afgewezen omdat ze, volgens de mannen, 'onzeker' zijn.

In de VS is het aantal echtscheidingen nog steeds zeer groot. Jaarlijks worden ongeveer 2,5 miljoen huwelijken gesloten, maar tegelijkertijd worden 1,1 miljoen huwelijken ontbonden.

De tot dusver door Shere Hite gemaakte rapporten hebben in de VS zeer veel aandacht getrokken en ook tal van verhitte discussies veroorzaakt. De onderzoeksmethodes die Hite gebruikt zijn door sommige critici als 'argus' of 'met toeren kind' van de hand gewezen. Enkele onderzoekers zijn van oordeel dat mevrouw Hite haar overigens zeer omvangrijke materiaal (dat ze verzamelt door middel van anonieme vragenformulieren) op een ongebruikelijke wijze verwerkt en interpreteert.

Britse rechter zet zijn pruijk af voor kinderen

Door onze correspondent NRC

LONDEN, 21 okt. — Voor het eerst in de geschiedenis van de Britse rechtspraak is gisteren een scherm gebruikt in de rechtszaal waar kinderen van 9 en 13 jaar oud moesten vertellen wie hen seksueel had misbruikt en op welke manier dat was gebeurd. Het scherm werd opgesteld tussen de kinderen, in de getuigenbank, en de stoelen van de verdachten, onder wie de stiefvader van de kinderen.

De noviteit werd ingevoerd nu steeds meer zaken van seksueel misbruik van kinderen voor de rechter komen. In het Britse rechtssysteem ligt het zwaartepunt van de bewijsvoering op de zitting, hetgeen betekent dat kinderen daar — en niet, zoals in Nederland bijvoorbeeld, bij het vooronderzoek door politie en justitie — hun verklaring moeten afleggen. Nog vorige maand werd een zaak tegen een van misbruik verdachte man geseponeerd, omdat een kind van elf jaar bij de confrontatie met rechtszaal en verdachte in tranen uitbarstte en niet meer verder kon.

Alle moeite was gisteren gedaan het de betreffende kinderen

zo gemakkelijk mogelijk te maken: rechter en officier van justitie hadden pruijk en toga uitgedaan en voor de kinderen was een gemakkelijke stoel achter het scherm klaargezet. Een sociaal werkster mocht naast ze zitten. Desondanks moest een 9-jarig meisje snikkend afgevoerd worden en ook de beide andere kinderen barstten herhaaldelijk in tranen uit. De officier van justitie, in een poging het de kinderen gemakkelijk te maken, had poppen laten komen met behulp waarvan de meisjes en de jongen antwoorden konden geven op gedetailleerde vragen. Pas na herhaaldelijk pauzeren om de kinderen tot zichzelf te laten komen, lakte dat uiteindelijk.

In Engeland wordt de mogelijkheid onderzocht in dergelijke gevallen de vragen via een televisieverbinding met een aangrenzende kamer te stellen, zoals in de VS wel gebeurt. Psychologen wijzen er op dat dit nog steeds een enorme belasting voor kinderen blijft. Er wordt nu gepleit voor het in de rechtszaal mogen tonen van te voren opgenomen vraaggesprekken met de kinderen, die door een daartoe gespecialiseerde volwassene zijn gevoerd.

Klein rechts laakt 'normloosheid'

Door onze politieke redactie NRC

DEN HAAG, 7 okt. — De drie kleine christelijke fracties hebben het kabinet gisteren uitgedaagd duidelijk te maken voor welke "pluriformiteit" het zich de komende jaren wil inspannen. In verschillende toonaarden plaatsten de fractievoorzitters van SGP, GPV en RPF kritische kanttekeningen bij de toenemende "normloosheid" in de samenleving, hoewel ze het sociaal-economische beleid in hoofdlijnen zeiden te ondersteunen.

SGP-fractievoorzitter Van der Vlies vroeg zich af of het kabinet streeft naar "een samenleving waarin christenen en christelijke organisaties naar de rand van de samenleving zijn verwezen" en de regering uit angst voor de publieke opinie geen "neen meer zegt" of een keuze maakt tegen "criminaliteit en geweld in films" of "vernedereend bloot als aandachts-trekker in de reclame".

Volgens RPF-leider Leerling heeft tien jaar CDA/VVD-coalitie het land "in immaterieel op-

zicht beslist geen goed gedaan". "Er kwam een abortuswet en het pornoverbod werd opgeheven. Gokverslaving wordt met het uitbreiden van het aantal casino's eerder gestimuleerd dan geremd", aldus Leerling die de anti-discriminatiewet als negatieve climax van de ontwikkeling zag. Hij wilde van premier Lubbers weten of hij het eens is met de positieve reactie van de ontwikkeling van de gemeente Amsterdam voorlopig alleen vrouwelijke schoolhoofden te benoemen. Met Van der Vlies was hij positief over de geringere interesse voor de arbeidstijdverkorting en de toenemende aandacht voor deeltijd-werk, mits dat maar niet zou leiden tot meer arbeid op zondag. Leerling was ook enthousiast over het voornemen de bijstand voor jongeren tot 20 jaar te beperken, omdat met de huidige regeling volgens hem kinderen worden "uitgelokt" om bij hun ouders weg te lopen.

GPV-fractievoorzitter Schutte daarentegen keerde zich tegen het plan om het minimumloon voor

23-jarigen te verlagen. "Een sinds jaren aanvaard uitgangspunt dat mensen op deze leeftijd in de gelegenheid moeten worden gesteld zelfstandig een gezin te onderhouden, behoort niet ter discussie te worden gesteld", aldus Schutte. De GPV'er uitte zijn scepsis over het pleidooi van premier Lubbers om de politiek te "herbronnen". Indachtig de befaamde anti-revolutionair Abraham Kuiper zou dat moeten betekenen dat het CDA zich opnieuw met de oorspronkelijke idealen gaat voeden. "Wat betekent herbronning voor een samenleving waarin we een nieuwe armoede zien ontstaan die afsteekt tegen de uitwassen van een nieuwe welvaart, zoals het yuppie-verschijnsel, het bloeiende casinowezen en de explosieve groei van het aantal golfbanen in natuurgebieden", vroeg Schutte zich af. Met zijn collega Van der Vlies (SGP) hield ook hij een pleidooi voor meer infrastructurele werken. Volgens Schutte mogen die niet alleen gericht zijn op de "heilige koe" van de automobilist maar ook op de spoorwegen en het milieu.

PORTRET VAN RADIOPASTOR ALJE KLAMER

Bij gedenken gebeurt het opnieuw

DEN HAAG — Voor talloze velen was het een schok, nu ruim een jaar geleden: ds. Alje Klamer, de IKON-radio-pastor, was overleden. Het feit dat er zoveel mensen schrokken en iets in zichzelf voelden breken, geeft al aan dat hij een bijzonder mens was. Daarom is het op zichzelf wel te begrijpen dat er een boek over hem is verschenen.

Zo'n boek, over zo'n man, is dat in overeenstemming met hoe hij sprak, hoe hij schreef? Hoe gauw worden gevoelens van waardering, respect, bewondering voor en misschien afhankelijkheid van, niet getrokken in een richting die haaks komt te staan op wat bedoeld is. Een riskante zaak dus, zo'n boek om te gedenken. Maar juist in dat woord gedenken ligt de beveiliging om niet over de grens te gaan. Zoon Arjo Klamer citeert in het woord vooraf hoe Alje Klamer dat begrip gedenken gebruikte op een bijeenkomst ter gelegenheid van 4 mei. Hij begon met een joodse spreuk:

„Vergeetachtigheid leidt tot ballingschap, maar gedenken is het geheim van de verlossing". Daarna zei hij onder meer: „In de vergeetachtigheid stoppen we mensen weg met hun vragen, met hun verlangens. We verbannen hen en begraven ze. We verstenen herinnering tot graf-

monument. Gedenken is het geheim van de verlossing. Gedenken is méér dan: denk je er wel aan, vergeet je het niet. Gedenken is méér dan: achterom kijken, terugkeren in het verleden/ Gedenken is: niet verloren laten gaan, in het leven terugroepen.

Wie ik gedenk, lijf ik in bij de levenden. Het is representeren, weer tot present maken, weer tegenwoordig laten zijn...

Het geheim is gebleven, het geheim leeft verder".

Daarmee is de toon van het boek gezet. Alje Klamer, die dank zij de omroep in zoveel huiskamers kwam en automobilsten via de autoradio bereikte, leeft voort. In de harten van de mensen die met hem het dagelijks leven geleefd hebben en bij die velen die met hem dat ondefinieerbare contact hadden via de radio of in de nazorg via de telefoon of correspondentie. De stem en de geschreven woorden van een iemand die ondanks lichamelijke afwezigheid, kon binnendringen in hoofd en hart van mensen en daar een vriend werd. Vaak een vertrouwde en bemoedigende vriend, soms ook de vriend die mensen hardhandig in hun ziel pakte.

Het boek is geschreven door zoon Arjo Klamer, Rien Doornik, een zwager, Henk Biersteker, programma-medewerker bij de IKON, Mary

Michon, ook werkzaam bij de IKON, Fokkelien Oosterwijk, predikante die mede de begrafenisdienst leidde; Wim Wenekes, free-lance journalist, Ruud Kok, journalist en Joop Swart, tot voor kort hoofdredacteur van De Tijd.

Gezamenlijk geven zij een beeld van een vader, vriend, medewerker en vooral: een pastor. Zo ontstaat een compleet beeld van de mens Klamer en krijgen uitspraken van hem en herinneringen aan hem een verdieping. In het boekje staan talloze citaten van ds. Klamer, maar ook veel ervaringen van de auteurs. En onder het beslag van de betekenis die ds. Klamer aan „gedenken" gaf, worden die ervaringen mededeelzaam, krijgen ze betekenis voor de lezer. De geloofsijver van Klamer voor homofielen, het persoonlijk contact in de nazorg, de ervaring van het avondmaal dat hij vlak voor zijn sterven met familie en vrienden deelde, het zijn gebeurtenissen die in hun betekenis, dat is: verkondiging, opnieuw gebeuren. Zo is het boek over ds. Alje Klamer een boek om te gedenken op een wijze die recht doet aan Alje Klamer en aan wat hij wilde.

LÜTSEN KOOISTRA

Alje Klamer, portret van een radiopastor werd uitgegeven door Ter Hoeve, Baarn.

Zwitserland: meldplicht aids-dragers

BERN (ANP) — Zwitserse artsen moeten van 1 december af aids-patiënten en aids-dragers melden bij de autoriteiten. De anonimiteit van de desbetreffende personen is verzekerd.

Zwitserland gaat met de maatregel voor Europese begrippen ver. Meestal moeten alleen lijdens aan de dodelijke immunodeficiëntie worden aangemeld en niet de seropositieven, die drager van het aids-virus zijn.

Nederland kent helemaal geen meldplicht, noch voor aids-patiënten noch voor aids-dragers. Van een verplichte aids-test is evenmin sprake. Met 366 aids-patiënten op een bevolking van 6 miljoen mensen behoort Zwitserland in Europa tot de landen met het hoogste aantal aids-gevallen.

• Het Kindermoedfonds van de VN, Unicef, zal deze week tienduizenden kinderen in Libanon inenten tegen difterie, kinkhoest, tetanus, polio en mazelen.

• Minister Van Eekelen van defensie heeft besprekingen gevoerd met zijn West-Duitse collega Wörner. Ze zouden hebben gepraat over samenwerking inzake een Duits-Franse anti-tankhelikopter.

• In Joegoslavië heeft de Sloveense communistische partij het aftreden geëist van de minister van financiën wegens het schandaal bij het bedrijf Agrokomer.

'Liever uw arm verliezen dan het rijk Gods'

VPRO 3

Zaterdag, Radio 5, 16.00 uur

Deze week voor de laatste maal twee uur achtereen Het Spoor op de zaterdagmiddag. Het eerste uur verhuist naar de vrijdag, en het tweede - stevast gevuld met oral history - naar de zondag. De gesproken geschiedenis gaat deze keer in op de zoveelste duistere bladzijde uit de geschiedenis van de terbeschikkingstelling van de regering. Ditmaal: de 'vrijwillige' castratie van zedendelinquenten.

Te Heiloo, in het psychiatrisch centrum St Willibrord, is gevestigd het zogeheten Psychiatrisch Museum. Een plaats waar de meest tot de verbeelding sprekende details uit de geschiedenis van de zieleheling tentoongesteld staan. In de duistere, riekende keldergewelven van een voormalig katholiek gekkenhuis. Bereikbaar via lange holle gangen, trappen, en liftschachten. In de ene hoek blauwe aardewerken inmaakpotten (5 L) waarin hersenen werden bewaard waarop onderzoek was gedaan. In een andere hoek - naast een gevarieerde verzameling elektroshockapparatuur - een operatietafel waarop menige Nederlandse balzak van de inhoud is ontdaan. Conservator van dit fraais is de bejaarde psychiater in ruste A. J. A. M. Wijffels. Met collega Hart-suiker uit de inrichting Avereest - zoals programmamaakster Jacqueline

Maris het uitdrukte - 'een van de grote Nederlandse pikkenhakkers uit de naoorlogse periode.' Castratie werd in beginsel onder toezicht van het Ministerie van Justitie toegepast op mannen die in strijd met artikel 248 bis van het wetboek van strafrecht hadden gehandeld. Een artikel dat in 1971 werd geschrapt, en dat seksuele omgang tussen meerder- en minderjarigen van hetzelfde geslacht verbodde. Vanaf 1938 werden volgens de officiële cijfers 384 personen van het mannelijk geslacht gecastreerd. Een remedie die aanvankelijk mondjesmaat werd toegepast, maar die na de oorlog een periode van hoogconjunctuur beleefde, tot er in 1968 een eind aan werd gemaakt. Doel: onderdrukking van het libido. Doelgroep: exhibitionisten, pedofielen, homoseksuelen. Van wie in ieder geval een deel zich beslist niet - naar de tegenwoordige norm gemeten - aan agressieve seksuele delicten had schuldig gemaakt. En die voor de keuze werden gesteld: vrijheid en castratie, of een lang leven zonder fysieke verminking achter de tralies van een tbr-kliniek. Operaties die werden uitgevoerd volgens 'de uiterste vrije wil van de behandelenden'. En met de teelbal als ruilmiddel voor persoonlijke vrijheid. De officiële cijfers laten overigens onverlet de castraties in een alternatief circuitje. Uitgevoerd op mensen die

debiel waren, die in voor-arrest zaten en bang waren voor een veroordeling, of die gewoon door de pastoor naar een goedgeoutilleerd centrum van katholieke geestelijke geneeskunst werden gestuurd. Zoals een van de homoseksuele patiënten van bovengenoemde Wijffels. Te horen in de uitzending, zeggende: 'Ik had een aantal jaren een biechtvader gehad. Ik wilde proberen om biddend mijn homofilie te genezen. Het duurde de man te lang, en hij verwees mij naar de katholieke psychiater Wijffels. Die zei me dat ik de grootste zondaar was die hij ooit had gezien. En dat er in ieder geval voor moest worden gezorgd dat ik geen nageslacht zou krijgen. Hij achtte mij als katholiek verplicht om zijn raad aan te nemen, zeker gelet op de bedreiging die ik voor de maatschappij vormde zolang ik met andere mannen bleef omgaan. En dat advies kwam neer op castratie. Of zoals de bijbel zegt: 'Beter uw arm verliezen dan het rijk Gods.'

Vrije wil

Diezelfde Wijffels tegen Het Spoor over zijn eigen praktijk: 'De patiënten handelden uit vrije wil. En je kon constateren dat sommigen na de ingreep veel gelukkiger, en voor een belangrijk deel van hun spanningen verlost waren. Het bleken bijna altijd mensen die waren vastgelopen

in de maatschappij, van wie sommigen ook een agressief seksueel delict achter de rug hadden. Ze wilden zich bevrijden van een neiging die zijzelf als ziekelijk ervoeren. En maar een enkeling kreeg spijt.' Wijffels promoveerde in 1964 op de uitkomst van een onderzoek naar motieven en resultaat van de castratiemethode onder een zeventigtal mensen die in de loop der jaren behandeld waren. Van de negenendertig zogenaamde 'normaal begaafden' (dus niet-debielen of -idioten) werden er dertig ondervraagd. In twaalf gevallen bleek het verlangen naar vrijheid doorslaggevend voor de beslissing tot castratie. Een vijftal noemde de angst voor veroordeling of gevangenisstraf als voor-

naamste reden. Vijftien van de ondervraagden maakten melding van ernstige psychische stoornissen na de ingreep. En in Wijffels' proefschrift staat een aantal van deze gevallen op tot de verbeelding sprekende wijze beschreven. Bijvoorbeeld dat van een man die een voorwaardelijke veroordeling kreeg voor het plegen van ontucht met een minderjarige jongen. Het proefschrift: 'Enige tijd na de uitspraak laat hij zich wegens de dreiging tot nieuwe misstappen vrijwillig castreren (...). De eerste maanden na de operatie voelt hij zich volkomen rustig en bevrijd van seksuele spanningen, doch (na een jaar) wordt hij depressief, voelt zich op kantoor niet meer thuis, haalt steeds zijn voorgeschiede-

nis op, vereenzaamt en wordt levensmoed. Ten slotte wordt de depressie zo ernstig dat hij een suïcidiepoging doet (...). Eindresultaat: (...) Door de ondergane castratie is (de patiënt) in seksueel opzicht volkomen geblijst. Verder deden zich echter vrij ernstige complicaties voor (...).'

Bijlage bij INCEST, SEKSUEEL MISBRUIK VAN KINDEREN - HOEZO "DE

OMGEKEERDE WERELD" ?

(zie Omschrijving 1985 en 1986, WERKROEP S.I.R.)

Uit
ZWART BEHANG
Nr. 11, september '87
JONGEREN EDITIE

DEMONSTRATIE tegen LEERPLICHT en
OPVOEDINGSTERREUR
op 3 oktober '87 in HAMBURG (BRD)

Ons leven is van onsZELF! Niet van moeders, vaders, leraren, meesters. Niet van de staat, niet van het leger en ook niet van de kerk! Overal is het oorlog voor ons. Zij die voor 'de vrede' strijden, doen eraan mee ons te onderdrukken. Verraders! Opvoeding, maatschappelijk werk, betutteling, klappen, slaag, onmondigheid, voor gek verklaard worden, werk, geld en nogmaals werk: dat is de echte oorlog. En met een steelse rotgrijs op de smool staat de 'kinderbescherming' toe te kijken. PISS OFF!

Scholen waar ons geleerd wordt te hateren en waar onze vrijheid in beton wordt ingegoten: dat is de oorlog. De school: een trainingskamp voor hun oorlogsspelletjes (war-games). Kinderen en jongeren die zich verzetten en wegllopen moeten ze zonnodig vervolgen. Dat alles onder het mom van 'lieve vrede'. Alleen al in Duitsland worden iedere dag 3 tot 5 kinderen doodgemarteld! Daar worden ook meer dan 100.000 'minder'jarigen in tehuzen en in de psychiatrie (vaak in gesloten afdelingen) opgesloten. En dan nog de miljoenen die zich bijna hele dagen moeten koesthouden in gezinshuizen en scholen met onbetaalde kinderarbeid: huiswerk en andere loze opdrachten.

Gezin, school, geld, stress, fabrieken, TV, video, homecomputers, auto's chemie, regeringen, smeris, racisme, bajes, genenmanipulatie, wapens, grenzen, kernenergie, kerk, seksuele onderdrukking: allemaal bewijzen voor het totale onvermogen van de gevaarlijke gekken die zich 'volwassen' noemen. Zij bevelen dat wij zonder voorschriften en bevelen niet kunnen leven! Een heel industrieel complex bepaalt allang precies wat wij moeten vreten, welke kleren wij moeten dragen, naar welke muziek wij moeten luisteren. Kortom, een hele moraal en een hele jongerenkultuur wordt ons dwingend opgelegd. Dat industriële complex met z'n stinkende winstgedoe vergiftigt ons en stuurt ons regelrecht een zekere dood in. Zo worden wij op een uitgekookte manier afgeleid van onze werkelijke behoeften, de behoefte om lief te hebben, de behoefte om liefde te krijgen.

BOYKOT DE KONSUMPTIE- EN GEZINS-TERREUR

Wij, kinderen en jongeren, willen zelf over ons leven beslissen. Wij zijn geen leuke speelgoedjes voor verknipte 'volwassenen'. KINDERRECHTEN in plaats van kinderBESCHERMING! Daarom zijn we bezig om hier en in het zuiden van Europa kommissies op te bouwen, waar wij onze rechten in de praktijk kunnen verwezenlijken. Wij leven van het afval van de 'welvaart' en houden een fietsenwerkplaats draaiende. In het zuiden willen we op en van het land leven. En... we zijn permanent op zoek naar mensen die met ons mee willen doen!!!

3 OKTOBER: DEMO
BEVRIJD ONS VAN DE OPVOEDING

- Dit zijn onze politieke eisen:
- + het recht om 't huis uit te gaan, wann'er wij dat willen, waarheen wij willen.
 - + het recht om te reizen, ook zonder pappies en mammas.
 - + afschaffing van tehuzen, psychiatrie, bajes en alle (her)opvoedingskampen.
 - + afschaffing van de leerplicht.
 - + geen controle op schoolkranten, brieven, enz.
 - + materiële onafhankelijkheid voor alle kinderen en jongeren. Bijv.: gratis openbaar vervoer, gratis eten, slapen, concerten, zwembaden, gratis wonen in alle leegstaande huizen en gelouwen.
 - + geen diskriminatie of kriminalisering van alle seksuele handelingen die vrijwillig zijn.
 - + het recht om over ons eigen lichaam zelf te beslissen!
Kinderen zijn geen toedeloedada-mooi-zit-schoothondjes voor eenzame moeders.
- Binnenkort ook in Bluf! meer info over de komende demonstratie in Hamburg
- Ons adres is:
Indianerkommine,
Mittlere Kanalstrasse 34,
D-8500 NÜRNBERG (F.R.G.)
tel: 0911-266.786

Twee gesloten en een halfopen inrichting hebben meegewerkt. Het WODC benadrukt dat de resultaten van het onderzoek opgaan voor alle strafinrichtingen. Gebleken is dat de cultuur in een gevangenis niet zomaar wordt bepaald door de kenmerken van gedetineerden, maar veel meer door de manier waarop in de inrichtingen met gevangenen wordt omgegaan.

Hechte band

Ex-gevangene Gerard Bootsman, nu voorlichter van het project Delikwentie en Samenleving, zegt dat hij uit eigen ervaring weet dat er in de gevangenis inderdaad geen hechte vriendschappen voorkomen. "Het is ieder voor zich. Gevangenen kunnen onder elkaar meedogenloos zijn. Als je een mooi baantje wilt in de gevangenis moet je ervoor zorgen aardig te zijn tegen de bewaarders. Als jij dat baantje krijgt, betekent het dat een andere gevangene gepasseerd wordt. Vandaar ook dat gevangenen geen blok vormen tegen de gevangenisdirectie en personeel. Ze kijken wel uit".

Contacten blijven oppervlakkig volgens Bootsman. Dat komt volgens hem, omdat niemand zijn ware gezicht durft te tonen. "Je moet oppassen dat je niet je zwakke kanten laat zien. Je loopt dan namelijk het risico erop gepakt te worden. Sterk en stoer moet je zijn en vooral geen emoties hebben. Toch weet ik zeker dat er na tien uur wanneer iedereen in zijn cel zit menig traantje wordt gelaten".

Martin Grabendaal stelt dat gevangenen oppervlakkig blijven, omdat teveel informatie over hun persoonlijk leven tegen hen gebruikt kan worden. "Sommige gevangenen moeten allerlei rotklusjes voor andere gevangenen opknappen, omdat er anders bepaalde informatie tegen ze gebruikt kan worden".

Gevoelens

De cultuur in een gevangenis zou volgens Bootsman anders kunnen zijn als de gevangenen ten opzichte van elkaar eerlijker zouden zijn. "Ze moeten hun ware gevoelens tonen en niet bang zijn om op hun bek te gaan. In plaats dat ze alleen oppervlakkige praatjes met elkaar houden, zouden ze ook kunnen praten over de dingen waar ze werkelijk mee bezig zijn. Velen maken zich zorgen over hun relatie. Ze zijn bang om hun vrouw of vriendin te verliezen. Niemand praat daarover, terwijl dat juist goed zou kunnen zijn".

Overigens bleek uit het onderzoek dat er in inrichtingen een andere sfeer hangt tussen de gedetineerden dan in de huizen van bewaring. Dat komt volgens de onderzoeker, omdat gevangenen en personeel veel meer gemeenschappelijke belangen hebben. De sfeer is milder en coöperatiever dan in gevangenis waar men denkt dat gevangenen en personeel tegenstrijdige belangen hebben.

Martin Grabendaal denkt dat er in alle gevangenis een beleid moet worden gevoerd dat gevangenen onderling en personeel meer gemeenschappelijke belangen hebben. "Het werkt alleen maar nadelig wanneer directies bewust afstand scheppen tussen gevangenen onderling en personeel". Hij hoopt dat de resultaten van het onderzoek in het rapport gebruikt worden in de vijf nieuwe gevangenis, die gepland zijn. "Als blijkt dat door onze aanbevelingen de sfeer in een gevangenis beter wordt, kan dat langzamerhand in elke gevangenis worden ingevoerd".

UN 3

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT — Ruim de helft van de gevangenen in Nederland is bang voor zijn medegevangenen. Het gaat niet om angst voor lichamelijk geweld; ze zijn vooral bang dat ze genegeerd, geïsoleerd zullen raken. Het gevolg is dat de meeste gevangenen weinig contacten met elkaar hebben en er geen echte vriendschappen bestaan.

Deze conclusie wordt getrokken in een onderzoek dat uitgevoerd is door het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie. Volgens het onderzoek blijft er niets over van het beeld dat gevangenen een hechte saamhorige groep vormen, die pal tegenover gevangenisdirecties en bewaarders staat.

Onderzoek justitie naar gevangenis cultuur
'Gedetineerde toont
gevoelens niet uit
angst voor isolement'

Sex in de wetenschap

NRC 20

Gert Hekma, socioloog te Amsterdam, geeft in zijn artikel 'De sex in de wetenschap' (NRC 29 september) een vertekend beeld van de Nederlandse sexologie; hij blijkt gewoon niet op de hoogte te zijn. Na vijfde deel van zijn artikel besteedt te hebben aan de geschiedenis van de wetenschap van de (homo)seksualiteit — van het Duitsland vanaf 1880 tot aan de Kinseystudies in 1953 — besteedt hij enkele slotregels aan de huidige Nederlandse sexologie. Hij typeert die als "natuurwetenschappelijk gedomineerd" en meent dat nu de tijd rijp is voor "de eerste stappen tot een sociaal wetenschappelijke studie van de seksualiteit". Alsof er op dat gebied sinds de vijftiger jaren in ons land en daarbuiten niets is gebeurd! Niets is minder waar.

De sociaal-wetenschappelijke benadering van de studie van de seksualiteit en de hulpverlening bij seksuele problemen is weliswaar van relatief recente datum. Tot de zestiger jaren was in ons land en in de rest van Europa de sexologie inderdaad overwegend een medisch-psychiatrische discipline. Vóór die tijd was de wetenschappelijk reflectie over seksualiteit welhaast even taboe als seks zelf.

De medicus en de psychiater kwamen echter seksuele problematiek tegen in de spreekkamer. Door hun vertrouwenspositie konden zij als eersten kennis vergaren over seksueel gedrag bij hun patiënten. En door zich overwegend te beperken tot het exotische, curieuze, pathologische of criminele gedrag en tot hun rol als hulpverlener, konden zij de seksualiteit tot legitiem voorwerp van onderzoek verklaren en vormen van sexologische hulpverlening ontwikkelen.

De liberalisering van de seksualiteit, die zich vanaf het begin der zestiger jaren begon af te tekenen, bracht daarin duidelijk verandering. Zij kenmerkte zich o.a. door een veranderde betekenisverlening aan seksualiteit en huwelijk, veranderingen in het seksueel gedrag van jongeren, de sterke verbreiding van de anticonceptiepillen, de eis van vrouwen tot zelfbeschikkingrecht inzake abortus, de verbreiding van expliciet seksuele lectuur en seksuele uitbeeldingen, de emancipatie van de homoseksualiteit en de tweede golf van vrouwenemancipatie.

De felle maatschappelijke discussie over deze gebeurtenissen deed de vraag rijzen naar onderzoek: gegeven al deze meningen, wat zijn nu de feiten? De grotere bespreekbaarheid van seksualiteit en de toenemende interesse van onderzoekers in dit veld maakten het toen ook pas mogelijk om verschijnselen van de 'normale' seksualiteit bij 'gewone' mensen te onderzoeken.

Als neveneffect van de liberaliseringstendenzen werden meer mensen zich bewust van hun seksuele problemen. Hoe langer hoe meer klachten werden openlijk of indirect gepresenteerd bij de medicus en de psychosociale hulpverlener, die er al dan niet iets mee wist aan te vangen. Met name vanuit de klinische psychologie zijn toen nieuwe methoden ontwikkeld voor de behandeling van seksuele stoornissen. De sexologie — onderzoek en hulpverlening — is thans een interdiscipline, d.w.z. een onderwerpspecialisme binnen een diversiteit van wetenschappelijke disciplines en praktische werkvelden. Als het al zou gaan om wie thans wie domineert, dan zijn het eerder de sociale wetenschappers dan de medisch-psychiatrische disciplines die in ons land tot 1965 de toon aangaven in het sexologisch onderzoek. We zullen hier niet al het sociaal-wetenschappelijk onderzoek opsommen dat vanaf die tijd is verricht, maar maken simpelweg gewag van de 45 onderzoeken die het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek sinds 1967 heeft gepubliceerd. Hekma noemt dit — internationaal gezien — unieke instituut niet eens! Maar nog los van de twintigjarige arbeid van dit instituut noemt hij geen van de grote sociologische surveystudies over seksueel gedrag en beleving zoals 'Eros' (1965), 'Balans van het huwelijk' (1967), 'Seks in Nederland I' (1968) en 'Seks in Nederland II'

sexuologie in ons land *non existent* is, terwijl de genoemde studies echt niet in obscure rapporten maar in boekvorm in elke academische boekhandel te vinden zijn. Hij vergeet tevens het bestaan te noemen van de Vereniging voor Sexuologie, waarvan meer dan de helft der leden uit de sociale wetenschappen komen, en laat de drie leerstoelen voor sexuologie (Utrecht, Leiden, Amsterdam) onvermeld; deze leerstoelen zijn waarlijk niet "natuurwetenschappelijk gedomineerd".

Jos Frenken
Hoogleraar sexuologie Rijksuniversiteit Leiden

Naschrift

Frenken verwijt mij de Nederlandse sexuologie niet te kennen. Het was evenwel onmogelijk in het bestek van een artikel over honderd jaar wetenschappelijke sexuologie de door hem gewenste aandacht aan het Nederlandse onderzoek en aan zijn instituut, vereniging en leerstoel te besteden. Frenkens opmerking dat de sociale wetenschappen wel degelijk het seksuologische onderzoek in Nederland domineren, gaat voorbij aan de kern van mijn betoog dat de sexuologie is gebaseerd op natuurwetenschappelijke premissen — en dat geldt ook voor het meeste sociaalwetenschappelijke werk. Het Nederlandse onderzoek kent vanuit wetenschappelijk oogpunt bovendien een andere beperking: het is vrijwel zonder uitzondering beleidsgericht dan wel gedictieerd door emancipatorische behoeften of door de praktijk van de hulpverlening. Daarmee is een groot maatschappelijk belang gemeid, maar Frenken moet als hoogleraar weten dat wetenschappelijke en maatschappelijke doelen nogal eens botsen. Ook zal het hem bekend zijn dat de drie professoren sexuologie door een intussen kreupel seksuele hervormingsbeweging op een bijzondere leerstoel zijn gelanceerd, ieder voor een halve dag in de week, aan de medische faculteit! Dat tekent de inhoudelijke richting en de institutionele zwakte van de sexuologie: meer goede bedoelingen dan wetenschappelijke ambities. Dat vind ik 'onvoldragen' voor een wetenschap van seksualiteit.

Gert Hekma

Medici willen identiteit Aids-patiënt incidenteel onthullen

(Van een onzer verslaggevers)
MADRID — Medici uit 42 landen hebben zich op een conferentie in Madrid bereid verklaard om zich in sommige Aids-gevallen niet aan hun geheimhoudingsplicht te houden. Het gaat daarbij om patiënten die een gevaar voor hun omgeving vormen.

De World Medical Association (WMA), waarbij niet de Nederlandse maar wel veel andere nationale medische genootschappen zijn aangesloten, is van mening dat de identiteit van de patiënt in bepaalde gevallen mag worden onthuld. „De identiteit moet beschermd blijven, behalve wanneer de gezondheid van de gemeenschap anders vereist”, aldus de verklaring van de WMA.

De medische organisatie stelt

dat het achterhouden van informatie over Aids al tot tragische gevolgen heeft geleid. Een Belgisch onderzoek heeft uitgewezen dat in één geval een Aids-patiënt de dood van 27 anderen heeft veroorzaakt.

Volgens de WMA dienen artsen van geval tot geval te bepalen of een Aids-patiënt zijn of haar verantwoordelijkheid besfeert. „Wanneer de arts tot de conclusie komt dat een patiënt de gevaren van overdracht van zijn ziekte op anderen niet niet beseft of niet wil beseffen dan dient hij passende maatregelen te nemen”, aldus de WMA.

Voorzitter prof. E.W. Roscam Abbing van de Nationale Commissie Aids-bestrijding is niet gelukkig met de WMA-uitspraak over het schenden van de geheimhoudingsplicht. Volgens

hem wordt nu de indruk gewekt dat er nu met betrekking tot Aids iets nieuws onder de son is, terwijl ook in andere gevallen (zoals kindermishandeling) een belangenaftreking plaatsvindt inzake het beroepsgeheim.

Het past volgens Roscam Abbing niet in Nederlandse Aids-strategie om de geheimhoudingsplicht van de gemeenschap te schenden. Het „onthullen” van de identiteit van Aids-patiënten is geheel in strijd met het nationale beleid. Alleen als er „derden” in het spel zijn (zoals de vrouw van een biseksuele man) zou de geheimhoudingsplicht kunnen worden geschornd, maar dat is in Nederland nog niet gebeurd, aldus Roscam Abbing.

UN 9

Zuidafrika wijst alle buitenlandse dragers van Aids-virus uit

(Van onze correspondent Ruud de Wit)

JOHANNESBURG — Zuidafrikanen die er van verdacht worden Aids te hebben, kunnen voortaan gedwongen worden een Aids-test af te leggen. Aids-dragers, die van buiten de landsgrenzen afkomstig zijn, zullen geweerd worden of naar hun geboorteland gedeporteerd kunnen worden.

Dat zijn de belangrijkste punten uit de nieuwe Zuidafrikaanse Aids-wetgeving die gisteren in de staatscourant is gepubliceerd. De nieuwe wet geeft bovendien gezondheidsambtenaren de bevoegdheid Aids-patiënten te arresteren en onder te brengen in speciale behandelingscentra.

De nieuwe Aids-bepalingen zijn ondergebracht in een wetgeving,

die betrekking heeft allerlei besmettelijke ziektes, zoals cholera, typhus, gele koorts, hondsdolheid en Congo-koorts. Volgens minister Willie van Niekerk (gezondheidszorg) wonen er in Zuidafrika op dit moment 2234 dragers van het Aids-virus. Meer dan de helft van hen is blank. Van de 1093 zwarte Aids-dragers zijn 946 mijnwerkers.

Nagenoeg alle zwarte mijnwerkers, met een nadruk op de zogenaamde migrantarbeiders uit de buurlanden, zijn inmiddels in opdracht van de onafhankelijke Mynkammer aan een Aids-test onderworpen. Het cijfer van bijna duizende zwarte Aids-dragers, op een aantal van 300.000 onderzocht, is hiervan het resultaat. Met name mijnwerkers uit Malawi zouden de dragers van Aids zijn.

DONDERDAG 1 OKTOBER 1987 Tub.

buitenland

Voorstel voor indammen van kinderhandel Derde Wereld

BRUSSEL (IPS) — Een gedragscode voor kinderen die zonder begeleiding grenzen passeren en strengere regels voor adoptie in Europese landen moeten de illegale handel in kinderen uit de Derde Wereld indammen. Die voorstellen legt de Nederlandse parlementariër Piet Stoffelen volgende week dinsdag voor aan de Raad van Europa.

Stoffelen bracht de kinderhandel in kaart en zegt „verbaasd en geschokt” te zijn over zijn bevindingen. Het PvdA-kamerlid is voorzitter van de juridische commissie van de Raad van Europa. Hij vindt dat het probleem van de handel in kinderen nauwelijks onderkent wordt in de 21 lidstaten van de raad. Het kostte hem moeite een dossier over de illegale praktijk aan te leggen. „De politie beschikt niet echt over informatie”.

Er bestaat een internationaal netwerk van handelaars in minderjarigen, aldus de parlementariër. De drie belangrijkste circuits zijn die van illegale adoptie, jeugdprostitutie en andere vormen van uitbuiting van kinderen, bijvoorbeeld voor diefstal.

De socialist heeft inmiddels een groot aantal zaken in zijn dossier. Kinderhandel loont. Zo betaalde een Boliviaanse advocaat tachtig gulden aan de ontvoerders van een jongetje dat hij doorverkocht aan een Belgisch echtpaar voor de lieve soen van 20.000 gulden.

In de jaren 1985/1986 kochten Italiaanse bendes zeker vijftig Joegoslavische kinderen uit zigeunerfamilies, die daar zestig gulden per kind aan overhielden. In Italië werden de kinderen voor 1500 gulden

verkocht aan bordelen en misdaad-syndicaten.

El Salvador is land van herkomst van honderden baby's die worden „geëxporteerd” naar de Verenigde Staten, België, de Bondsrepubliek en Frankrijk om adoptiegezinnen te verblijden. „Babyjagers stropen de dorpen, vluchtelingenkampen en de sloppenwijken van steden af”, vertelt Stoffelen.

In maart dit jaar onderschepte de Guatemalane politie een zending van veertig kinderen, alle jonger dan tien jaar, die op weg waren naar pleeggezinnen. „De meeste kinderen waren echter ontleend door bendes die hen voor honderd gulden aan de creche verkochten. De eigenaars van de instelling streek 40.000 gulden per geëxporteerd kind op”, schrijft Stoffelen.

„Soms verwordt de handel tot

regelrechte ontvoering en de handelaren maken gretig misbruik van de armoede en onwetendheid van zwangere vrouwen”, stelt Stoffelen. Hij weet zelfs van een geval waar de handelend arts net bevallen vrouwen voorhield dat hun kind gestorven was, terwijl hij de baby's achter hun rug om verkocht.

Een speciale bron van zorg is voor Stoffelen de invloed van de prostitutie op de kinderhandel.

Volgens Stoffelen kunnen een betere gedragscode en strengere voorwaarden bij adoptie helpen excessen te bestrijden, maar een echte oplossing ligt in het wegnemen van de oorzaken waarom ouders in ontwikkelingslanden hun kinderen verkopen. „Het leidt geen twijfel dat armoede de voornaamste oorzaak van het probleem is”. Hij pleit dan ook voor meer ontwikkelingshulp.

JOE ROGALY

Abusing their children ^{FT}₂₂

CHILD SEXUAL abuse does exist, and it can be horrifying - but its extent is almost certainly exaggerated. This conclusion is drawn from conversations with social workers, paediatricians, and others following the publicity given in the UK to a spate of cases in which some 300 children were taken from their parents by the Cleveland social services department on the ground that they would be 'at risk' if allowed to remain at home. The subsequent judicial inquiry into those cases is still in session; meanwhile it is possible for the non-specialist to unravel some of the confusion about the phenomenon in general.

The story starts, as so many do, in the United States. Over there, the writings of Henry Kempe and others led first to a realisation of the shocking incidence of physical maltreatment of children ('battered babies') and, some years later, to a focus on sexual abuse. Each time the concentration of American doctors and social workers on such tragedies was followed, after about ten years, by a similar discovery of abuse in the United Kingdom. It took some time for British public opinion to accept the idea that people could be so beastly as to batter or torture their children, but a few celebrated cases made it impossible to ignore what the post-Kempe generation of social and health workers was saying.

Those same professionals believe that Britain is now going through a similar process of learning about child sexual abuse - and isn't it a pity, they say, that the dawning of enlightenment is being postponed by the obvious muddle in Cleveland. This is not an assertion that one-in-ten or one-in-three children are sexually abused, or anything so dotty. The truth is that (a) nobody really knows how many, while (b) the quantity of diagnosis is currently as volatile as the FT Index. The recent sharp climb in reported cases will doubtless be followed by fluctuations and a more settled curve at a lower level. But the abuse, whatever it is, cannot be ignored, as the grisly accounts I have heard indicate.

Hard as it is to credit, there really is a category of extreme abuse. A six-year-old boy with

cigarette burns around his genitalia was one specific example cited. We need not dwell on that category. Pregnancy, venereal disease, the presence of semen, and cuts or bruises constitute undeniable physical evidence of a second category; most of these are handled by the police. There is not always such clarity, however, in the case of suspected intercourse, even with very young children. As the paediatrician put it, echoing a rather less blunt formulation in The Lancet, "a child can have a bruised bottom but not have been sexually abused, and a child can have been penetrated but not have a bruised bottom."

Diagnosis, in her view, depends upon the child's own account (it is assumed by most professionals that very young children do not lie, particularly about such matters), plus a plethora of information about the family and its circumstances. The child's behaviour is also evidence. She told of a three-year-old girl who, on examination, wiggled about in a manner that her parents later insisted was learned from watching a pornographic film on their video, and of another who came across as highly flirtatious when undressed. (Fortunately that particular father has left the family home.) Such cases do seem to require the multi-disciplinary approach in which doctors, police specialists, social workers and others try to assess what is to be done in the interests of the child.

But what of non-physical abuse, like performing sexual acts in front of children? Done repeatedly, in a non-caring family, by, say a stepfather or a grandfather (both real cases), this can be psychologically damaging. It is not, however, a clear-cut reason - to the lay observer - for breaking up the family. The sensible social services directors tend to agree: they would try a word in the offender's ear first, and a warning to others in the family after that. For apart from the physically obvious cases there are few certainties in this area of practice; paediatricians, and others, can be wrong. The sensible ones are conscious of that. What the rest of us have to take on board is that, alas, they can be right.

Racen bij gebrek aan potentie

AD 23

BONN — Vandaag geef ik u bij wijze van uitzondering enige erotische achtergronden over uw oosterburen.

Volgens analytici die in opdracht van het ministerie van verkeer een onderzoek hebben verricht, ligt seksuele frustratie mede ten grondslag aan het racen op de Westduitse autostraden.

Voor de socialistische afgevaardigde mevrouw Heide Simonis was dit geen nieuws. Zij wist al lang dat „veel automobilisten hard rijden om hun gebrek aan potentie te compenseren". Haar conclusie strookt met die van professionele 'snelafstappers': „Vrouwen rijden verstandiger".

door Metty Hessels

Vijfenzestig procent van de Duitse mannen en vrouwen tussen de 18 en 65 bemint zijn partner het liefst in het donker. Dit ont-hulde een peiling onder 1800 personen door het Hamburgse Instituut voor interdisciplinair seksueel onderzoek. Ik zeg het er maar bij, opdat u niet heimelijk denkt dat ik die cijfers uit mijn mouw schud.

De seksuele wetenschapper dr. Marcus Wawerzonnek heeft ook ontdekt dat er groot gebrek heerst aan fantasie, innigheid en vertrouwen tussen geliefden. „Zesenzeventig procent spreekt nooit met de partner over seksualiteit", stelt hij vast. Volgens hem zijn de Duitsers niet voldoende op de hoogte van de betekenis van tederheid, lust en wellust. Slechts vier op de honderd vrouwen zijn tevreden over hun lichaamsvormen.

Tot slot nog nieuws van het emancipatiefront. Of de mannen eindelijk geknecht en de vrouwen sterk en zelfbewust zijn? Weineen. De psychologe Monika Sieverding van de Universiteit van Berlijn vroeg tweehonderd studenten naar hun ideale partner.

Vrouwen en mannen voelden zich het meest aangetrokken tot iemand die 'teder', 'gevoelig' en 'vol begrip' is. De moderne man wil „een moedige vrouw met initiatief". Prestatiedrift of kracht werd niet genoemd. Maar ongebroken is 's mans verlangen naar „fraaie en sezy vrouwelijke vormen".

Stel nu dat hij de ware Jacoba nog niet heeft gevonden of dat hij met zijn huidige vrouw in omijn leeft. Zet hem dan maar achter het stuur van een auto...

'Hardrijders zijn seksueel gefrustreerd'

BONN (RTR) — De Westduitse minister van verkeer, Jürgen Warnke, zegt dat seksuele problemen de Westduitse autobezitter dikwijls drijven tot te hard rijden.

'Seksuele gefrustreerdheid is soms de oorzaak van te snel rijden', aldus Warnke donderdag in een commissiedebat van de Bondsdag in Bonn.

De sociaal-democratische oppositie verklaarde dat mannen dikwijls te snel rijden 'als gevolg van afnemende potentie'. Maar, waarschuwde Warnke, zijn departement heeft niet het geld om het verschijnsel met 'massapsychotherapie' te lijf te gaan.

NINE 10

In strijd met de zedenwet

VOCERWAARTS (EVDH-ELAD)

In 1950 arresteerde de politie van Heemstede onze partijgenoot dr Edward Brongersma, lid van de Eerste Kamer. Hij had artikel 248bis van het wetboek van strafrecht overtreden, dat homoseksuele contacten met minderjarigen boven de zestien jaar verbodt. In 1971 mocht Brongersma, teruggekeerd als kamerlid, het meemaken dat ditzelfde artikel op initiatief van de Partij van de Arbeid werd ingetrokken.

In en buiten de Eerste Kamer, waarvan hij tot 1977 lid was, heeft dr Brongersma zich sterk gemaakt voor een humanitair strafrecht en niet in de laatste plaats voor wijziging van de zedelijkheidswetgeving en het verbod op abortus.

In een gesproken portret, omlijst door muziek van Nard Reinders, kijkt Edward Brongersma terug op zijn leven, zijn engagement en politieke come-back, de intrekking van artikel 248bis en de politieke strijd om de zedelijkheidswetgeving die daarop volgde. De door Veno Productions vervaardigde band met het circa anderhalf uur durende programma over deze markante partijgenoot is te verkrijgen door overmaking van f 19,50 (inclusief verzendkosten) op gironummer 2459299 ten name van J. Schuijer Noordwijkstraat 6, 2586 VH Den Haag, onder vermelding van 'JVI DJC

FLANDERS TECHNOLOGY

Op de jongste beurs werd het elektronische seksuële apparaat voorgesteld. Het maakt moeit op en met den binnenzide draait aan de juets knop kan men de smaak veranderen van verille in beneen, over molks rizer het inder gewaagde pistachio. Tussen op braet hebben de populierant van het apparaat en het geloof van de makers prin alleen maar Vri starkt. Op de pedofelenbeurs te Artwerpen hoterde man dan ook een recordbestelling. Mede danik is het feit dat de eerste vijfde pers er nog kan pleet bovinop kogen, zoals p Wyman eni elpde Jean Claude

Incest Victim Gets Jail Term

The Associated Press RIVERHEAD, New York — An 18-year-old who admitted hiring a classmate to kill her abusive father was sentenced Monday to six months in jail.

Cheryl Pierson's case became symbolic of a national problem of incest during hearings in which she described four years of sexual and physical abuse.

Miss Pierson fainted as the judge announced that, although she was eligible for youthful offender status, he was sentencing her to the jail

term for manslaughter. She was also placed on probation for five years and ordered to continue undergoing therapy.

James Pierson, a 42-year-old electrician, was found dead Feb. 5, 1986, in his driveway, where he had been shot by Sean Pica, 19. Miss Pierson testified that she had hired Mr. Pica because she suspected her father was about to start an incestuous relationship with her 8-year-old sister.

Mr. Pica was sentenced to from 8 to 24 years in prison after pleading guilty to manslaughter.

Eenzaam afscheid van Kindervuist

Par 22

Het was een treurige dag gisteren voor het Komitee Kindervuist. Na een bestaan van acht jaar hief Kindervuist zichzelf op vanwege gebrek aan animo en geld. In de acht jaar dat Kindervuist bestond, werden twee grote successen geboekt: de Kindertelefoon kon blijven, en het ministerie van Volksgezondheid heeft gezegd iets te doen aan het chloor in de zwembaden. Aan dat laatste wordt nog gewerkt. In een klein zaaltje in Utrecht werden gisteren de laatste afscheidswaarden gesproken van Kindervuist. Fred van den Brug, volwassen begeleider van Kindervuist, maakte daarbij een nogal pijnlijke fout. "Nu geef ik het woord aan de voorzitter van het kinderbestuur," zei hij. Anneke Stevelmans (18) nam het hem niet in dank af: "Bestuur zul je bedoelen, geen kinderbestuur." En ze hield een zeer volwassen toespraak met zinnen als 'Er zijn nog veel te veel excessen waarin kinderen geestelijk worden onderdrukt.' En: 'Dit betekent dat de participatie en integratie nog lang niet vergevorderd was'. Ook de hoofdredacteur van Kindervuist, het blad van Kindervuist,

hield een toespraakje. Hij had het over hoe goed hij een mening had leren te vormen dankzij Kindervuist. De opkomst was niet bepaald groots, gisteren. Kindervuist zelf was maar met vijf leden aanwezig, en er waren nog drie begeleiders. Verder drie journalisten, en een woordvoerder van het ministerie van vvc dat het boekje 'Ben ik anders' in ontvangst nam. Het boekje is het laatste project van Kindervuist en gaat over discriminatie. Dat er zo weinig mensen van Kindervuist zelf zijn gekomen, vindt Berry van Steeuwen (18) heel jammer. "Eigenlijk mocht ik er niet bij zijn, want ik ben 18 en Kindervuist is voor kinderen tot 18. Maar ja, als ik en Anneke er niet waren geweest, waren er helemaal geen kinderen van Kindervuist met ervaring." Volgens hem willen nog maar heel erg weinig kinderen lid blijven van Kindervuist omdat er niet genoeg geld is. "We krijgen helemaal geen subsidie meer. En zonder geld kunnen we geen acties meer verzinnen." Anneke Stevelmans, de voorzitter, denkt ook dat het komt doordat

kinderen geen belangstelling hebben voor politiek. "Als ik naar Den Haag wilde om te gaan praten over kindertehuizen, dan zouden ze: 'Dat lijkt me niets voor mij'. Alleen het woord politiek al schrikt kinderen af. Ik denk dat het door mijn opvoeding komt dat ik me wel voor politiek interesseer. Als mijn ouders me altijd heel erg kinderachtig hadden behandeld, dan zou ik hier nu niet zitten." Ook al wordt Kindervuist opgeheven, dat betekent nog niet dat kinderen nu serieus worden genomen. Annemarie Sipkes (16), 'actief lid': "Ze zeggen over ons: 'Wat een schattige kindertjes, wat leuk dat ze dat doen'. Dat is nou juist wat we niet willen. We zijn helemaal niet schattig!" Berry van Steeuwen zegt optimistisch aan het einde van de bijeenkomst. "Toen de Dolle Mina's ophielden te bestaan, kwamen er ook allerlei andere groepen feministen die in hun voetsporen traden. Misschien gebeurt dat ook wel als wij ons opheffen." Het wachten is op het Komitee Volwassenen Nee.

MARTIJN VAN GASTEL EN EMILIE ESCHER

JOP BERTRAMS

Condoom

Tut 31

LONDEN (DPA) - In Groot-Brittannië komen in het voorjaar condooms voor vrouwen in de handel. Het Britse blad Independent meldde gisteren dat het preservatief net als het condoom voor mannen bescherming biedt tegen bevruchting en infecties. Het condoom is een sluijfe van kunststof met aan het eind een ring van rubber die in de vagina voor een veilige afsluiting zorgt. Het centrum voor geboortenbeperking Mary Pyke in Londen wil het voorbehoedsmiddel nog nader uitproberen en zoekt hier voor 225 vrijwilligers (M/V).

NRC 17
- Alice Schwarzer: Met hart en ziel; artikelen 1968-1983. Sara 1984. Paperback. Van f 28,50 voor f 8,90. Bij Van Gennep en De Slechte. Alice Schwarzer is het voorbeeld bij uitstek van een vrouw die nu in verzet is. Vooral vanaf 1977, als haar eigen blad Emma voor het eerst verschijnt, trekt ze hard van leer tegen de Duitse 'mannelijkheidswaan'. Naast aardige reportages, bevat de bundel columns en beschouwingen over onderwerpen als pedofilie (waar Schwarzer tegen is), militaire dienst (tegen), militaire dienst voor vrouwen (voor), de liefde (tegen), huisboudloon (voor) en Ivan Illich. Hart en ziel is een eigenzinnig boek, dat bovendien een scherp beeld geeft van de onzekere Duitse samenleving in de jaren zeventig.

uit VN

Foto links: dr. W.H.G. Wolters en dr. W. Kuis (rechts) (Foto: Bert Nienhuis)

Fins onderzoek over seksuele hinder op werk:

Vooraf mannen onder de 30 lopen grote kans door vrouwen geknepen te worden

HELSINKI (UPI) - Een kwart van de mannen in Finland klaagt erover dat zij lustobject van vrouwen op het werk zijn, overwegend op terreinen waar vrouwen overheersen, zoals kantinewerk en verpleging.

Het lastigvallen van mannen door vrouwen varieert van 'weg, zullen wij eens?' en kneepjes tot suggestieve blikken en gebaren, telefoontjes en seksgrappen.

Dit staat in een binnenkort te verschijnen studie die Elena Haavio-Mannila met anderen heeft opgesteld onder de titel 'Seksuele hinder op het werk', gemaakt in opdracht van de Finse Raad voor Gelijkheid, een overheidsorgaan.

Haavio-Mannila, sociologe aan de universiteit van Helsinki, zegt dat 26 procent

van 887 mannen die werden gepolst, erover klaagden dat zij op het werk door de andere sekse seksueel werden benaderd. In 1981 verscheen in Amerika een soortgelijke studie, volgens welke 15 procent der werkende mannen soortgelijke ervaringen had.

In de Finse studie staat dat 34 procent van 957 ondervraagde vrouwen zich door mannelijke collega's seksueel gehinderd voelde; in de eerdergenoemde Amerikaanse studie bedroeg het percentage vrouwen 42.

De Finse vrouw die een wellustige blik op een mannelijke collega laat vallen en daarbij volgens de studie van Haavio-Mannila profiteert van de welbekend veronderstelde verlegenheid en reserve van de Finse man, is doorgaans alleenstaand

of gescheiden en gewoonlijk jonger dan de begeerde man.

Mannen van onder de dertig lopen tweemaal zoveel kans om door vrouwen geknepen te worden als die van boven de 45. Merkwaaardig genoeg hebben mannen in de lagere inkomensgroepen meer last van vrouwelijke collega's dan mannen met de hoogste salarissen.

De Finse mannen die het meest aan seksuele hinder van vrouwen blootstaan, zijn verplegers in psychiatrische inrichtingen en keizers, van wie de helft door een vrouw bleek te zijn lastiggevallen.

"Er heerst dikwijls een erotisch geladen sfeer op het werk en liefdesverhoudingen vloeien soms uit lastigvallen voort," aldus Haavio-Mannila. "Komt het tot trouwen, dan is het huwelijk doorgaans gelukkig."

Finse man lustobject

HELSINKI — Een kwart van de mannen in Finland klaagt erover dat zij lustobject van vrouwen op het werk zijn, overwegend op terreinen waar vrouwen overheersen, zoals kantinewerk en verpleging. Het lastigvallen varieert van „zeg, zullen wij eens?“ en kneepjes tot suggestieve blikken en gebaren, telefoontjes en seksgrappen. Dit staat in een binnenkort te verschijnen studie die de sociologe Elena Haavio-Mannila heeft opgesteld onder de titel „Seksuele hinder op het werk“. Het rapport werd gemaakt in opdracht van de Finse Raad voor Gelijkheid, een overheidsorgaan. Haavio-Mannila, zei dat 26 procent van 887 mannen die werden gepolst, erover klaagden dat zij op het werk seksueel werden benaderd. Anderzijds voelde 34 procent van 957 ondervraagde vrouwen zich door mannelijke collega's seksueel gehinderd.

Tentoonstelling vol liefdesbrieven van scholieren

(Door Ellis van Wees)

WINTERSWIJK — 'Toch wel schattig dat je een beetje aan me denkt', stond er op het eerste briefje dat Jacqueline Simon tijdens het schoonmaken op scholengemeenschap Hamaland vond. Dat eerste briefje bracht haar op het idee om een hele verzameling aan te leggen van briefjes die scholieren aan elkaar hadden geschreven. Van alle briefjes, die ze heeft gevonden, heeft ze een tentoonstelling gemaakt, die afgelopen week te bezichtigen was op scholengemeenschap Hamaland in Winterswijk.

Sommige scholieren van de scholengemeenschap hielden hun hart vast dat de briefjes tentoongesteld zouden worden. Stel je eens voor dat hun liefdesverklaringen door andere leerlingen werden berkend.

Danielle Carriere was in eerste instantie huiverig voor de tentoonstelling, omdat er vijf briefjes van haar tussen hingen. Het eerste briefje dat Jacqueline gevonden had (Toch wel schattig dat je een beetje aan me denkt), was van haar. Danielle: „Ik schaam me wel een beetje, maar de tentoonstelling vind ik toch hartstikke leuk“.

Behalve liefdesbriefjes heeft Jacqueline ook spiekbriefjes, pornobriefjes, kwaadbriefjes, grappige en bele gewone briefjes gevonden. 'Do you want any bröd (noors) knesperly bröd van de bakker is so'n grappige'. Een heel kwaad kladje hangt er ook aan de muur. 'Je hebt in mijn Madonna agenda gekraast en dat is een grote misdaad'.

Jeroen (14 Jaar) heeft er een hele gewone tussen hangen. Hij gooide eens een propje naar een vriend met de tekst 'Ga je mee schaatzen'. Hij vindt het wel grappig dat zijn briefje er tussen hangt.

„De vrese briefjes heeft Jacqueline achter donker glas opgehangen. „Je moet een speciale bril met verlichting

opzetten om ze te kunnen lezen, omdat ze wel heel schunnig zijn“.

UN 12

door marjan berk

EEN BEETJE

De waarheid is vaak te veel van het goede, niet te verdragen hard, onmogelijk en ongelooflijk. Geen wonder, dat mensen liever liegen, riante verhalen en smoezen verzinnen, die prettig in het gehoor liggen en gretig naar binnen glijden. Neem nu weer meneer Casey, het opperhoofd van de CIA., nog maar net onder de groene zoden af er komt een boek uit, waarin staat dat hij de vreselijkste dingen bedacht en liet uitvoeren en er dan ook nog gratis de verdenking bijleverde, dat iemand anders het had gedaan. Sterker nog, dat was de bedoeling van meneer Casey. Gewoon puur slecht.

Ik heb zelf al schrijvend met het fenomeen waarheid te maken. Eens, lang geleden, schreef ik een televisieserie voor opgroeiende kinderen. Natuurlijk pleegde ik vitsectie en roo/bouw op mijn eigen kinderen, in de zin van gretig alle authentieke gebeurtenissen, voorvallen, grappen en taalgebruik in de serie verwerken. Zo schreef ik ook een aflevering over de eerste keer met iemand naar bed gaan, vaak een cruciaal ogenblik in mensenlevens. Aan de hand van de ervaringen van een van mijn zoons die, hoevel grondig voorgelicht en niet op zijn achterhoofd gevallen, toch bestond 'het' met een snoezig vriendinnetje te doen, zonder zich voor eventuele gevolgen te behoeden. "1"1

gebeurde aan de ru... van een rietveld, de geliefden zaten onder de muggenbullen, maar daar konden ze niet op letten, kortom het was een buitengewone ervaring. Zeker voor het vriendinnetje, dat emotioneel en fysiek zo van slag raakte, dat haar menstruatie uitbleef. Paniek! Een zestienjarige vader en vijftienjarige moeder, dat leek niemand een goed idee. De vader van het meisje was bovendien astmapatiënt. Toen hij het nieuws van zijn ondeugende dochter vernam, kreeg hij een hoestbui die zo uit de hand liep, dat een ambulance met gillende sirenes hem van de camping naar het dichtstbijzijnde ziekenhuis moest vervoeren, waar hij met behulp van zuurstofapparaten en andere apparatuur werd gered. Gelukkig maar, dat het alleen de zenuwen waren, die zijn dochter parten speelden, ze werd tien dagen later gelukkig voor ons allemaal gewoon ongesteld. Hoera! Ik vond dit een treffend voorbeeld. Als de lieflijke lusten je aanvliegen ga je, zeker als je zo bloedjong bent, niet in de eerste plaats langs een condomautomaat af te nemen. Het overkomt je, min of meer, dat kunnen we wel stellen. Dit autobiografisch verhaal leek mij buitengewoon geschikt om te gebruiken in de jeugdserie. Ik verzoon een moeder met een klein beetje asma, die een sinke hoestbui kreeg, toen zij hoorde dat haar dochter over tijd was. Ik maakte het waar gebeurde, bizarre verhaal, behoorlijk af. Toch, bij inlevering van het script, kreeg ik de opmerking, dat dit verhaal uiterst ongelooftwaardig was, slapstick, onwaarschijnlijk, ensovoort. Het leverde een fraaie komische scène op, waarbij Elisabeth Hoyting als de moeder en Onno Molenkamp als de vader fraai spel leverden, heel levensachtig ook, maar de kritiek bleef. „Kan niet waar zijn!“ Kun je nagaan wat er zou zijn gebeurd, wanneer ik een ambulance met gillende sirenes zou hebben 'verzonden'! Zo hoorde ik ook eens het verhaal van een, overigens bloedtrouwe echigenoot, wiens polygame natuur hem van tijd tot tijd toch parten speelde. Hij kon het gewoon niet laten! Maar had dan na afloop toch spijt. Hij vond ook dat hij het maar moest opbiechten aan zijn vrouw. Dan vertelde hij haar dat hij een beetje vreemd was gegaan! Een beetje!

UN 31

5 UN 31

Tien jaar Blijf van m'n Lijf Zwolle: opheffing blijft nog steeds doel

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT - De eenestwistig Blijf van m'n Lijfhuizen, voor opvang en begeleiding van mishandelde vrouwen en hun kinderen, kampen met een tekort aan medewerkers. Het sinds 1985 gestaag afnemende aantal vrijwilligsters heeft het Blijf-

huis in Zwolle bijvoorbeeld gemaakt om taken af te stellen. De werkgroep buitenlandse vrouwen is zelfs tijdelijk op non-actief gesteld. In het opvanghuis in Zwolle werken de vrijwilligsters als gevolg van het tekort nog maar vier halve dagen in plaats van vijf hele, aldus het verslag '10 jaar Blijf van m'n Lijf, Zwolle'.

'Als we om ons heen kijken zien we dat vrijwilligsterswerk in de hele maatschappij minder populair is geworden. Mensen willen betaald worden voor het werk dat zij doen. Dit geldt zeker ook voor vrouwen die al zo vaak en zo lang onbetaald werk doen. (...) Gezien ons eigen besluit naar betaling te gaan streven, kunnen we hen geen onge-

lijk geven'. Maar omdat betaling van hun werk nog geen feit is, roept Blijf vrouwen dringend op om te solliciteren.

Dat neemt niet weg dat Blijf in Zwolle zich bij haar tienjarig bestaan afvraagt of ze op de goede weg is. 'Moeten we blijven doorgaan met het opvangen van mishandelde vrouwen, terwijl haar

maatschappelijke positie niet versterkt wordt, met andere woorden: symptomen bestrijden terwijl de oorzaken blijven liggen?'

De stroom vrouwen en kinderen die jaarlijks naar een opvanghuis voor mishandelde vrouwen vlucht, is door de loop der jaren ongewijzigd gebleven. In tien jaar tijd waren dat 1056 vrouwen (in de leeftijd van 15 tot 70 jaar) en 1310 kinderen. Ruim de helft, 50 procent, van hen verbleef tussen nul en twee weken in het tehuis; drie procent logeerde er langer dan seven maanden. Door de jaren heen is het percentage vrouwen dat na een kort verblijf terugging naar de partner, ongeveer gelijk gebleven: rond de 30 procent. Opvallend is het stijgend aantal vrouwen dat op eigen initiatief de weg vindt naar een Blijf-opvanghuis; de bekendheid van deze mogelijkheid is daar de oorzaak van.

Hoe nu verder? 'Onze ideeën zijn niet langer omstreden, we worden niet meer uitgedaagd. Integendeel, we zijn een serieuze gesprekspartner geworden, andere instellingen hebben delen van onze visie en werkwijze overgenomen en het ministerie verstrekt ons subsidie. Dat is belangrijk, maar we beseffen dat we daarmee tegelijkertijd tot een voorzinking zijn geworden. (...) Alsof het normaal is dat vrouwen mishandeld worden en alleen maar kunnen vluchten. Alsof het normaal is dat kinderen uit hun eigen omgeving worden gehaald. (...) Het is niet normaal dat het gebruiken van geweld op die manier gelegitimeerd en beloofd wordt.'

Sexvragen voor broek en jurk

Par 22

Op de voorkant van het boekje *Vrij en staat* een idyllische kleurenfoto: jong stel in blauw spijkergoed liggend in groen gras met witte bloemen. Kuis en somers. Zij streeft teder zijn hoofd, hij legt weinig aanstoot gevend zijn hand op haar buik. Onder de foto de boektitel: *Vrijen. Alle vragen over seks voor meisjes en jongens*. Op de achterkant staat dezelfde levenslustige foto nog een keer afgedrukt. Wat de omslag betreft is seks dus iets voor een jongen en een meisje, niet iets voor een meisje en een meisje of voor een jongen en een jongen. In het boekje komt natuurlijk wel een hoofdstuk *Homoseksualiteit* voor, helemaal achterlijk zijn de samenstellers niet. Maar homoseks apart en achteraf zetten, heeft vreemde gevolgen. In het boekje wordt bijvoorbeeld de vraag gesteld wat een jongen kan doen als hij op een ongelegen moment een erectie krijgt. Er wordt dan uitgelegd dat hij niet alleen een erectie kan krijgen bij het zien van of het denken aan een leuk meisje, maar ook als hij bijzonder kwaad of bang is. Dat een jongen ook een stijve kan krijgen bij het zien van of het denken aan een leuke knul, dat komt volgens de schrijvers niet voor. De vragen in het boekje zijn voor-

zien van een pictogram, een gestyld manne- en vrouwefiguurtje: het meisje heeft een jurk aan, de jongen een broek. Een vraag met het teken van een jurk en broek is bestemd voor meisjes en jongens, een vraag met alleen een jurkfiguurtje erbij is alleen voor meisjes, een broekmansvraag alleen voor jongens. Waarom zijn in principe niet alle vragen voor iedereen? De vraag *Zijn testikels net zo belangrijk als de penis?* wordt alleen belangrijk geacht voor heren. Zouden dames dat niet hoeven en willen weten? De vraag *Kun je een tampon gebruiken als voorbehoedmiddel?* wordt als een zaak voor alleen dames beschouwd. Ook de vraag *Ben ik wel normaal als ik niet van orale seks houd?* wordt alleen door meisjes gesteld en dus alleen voor hen beantwoord. Zouden alle jongens van orale seks houden en zich normaal voelen? Zijn de schrijvers eigenlijk normaal? Vragen van technische en biologische aard zijn in de meerderheid. *Hoe oud moet je zijn om condooms te kunnen kopen?* *Kun je een tampon kwijt raken?* *Kan het sperma een keer opraken?* *Welke kleur horen tepels te hebben?* *Kun je zwangete worden als je het staande doet?* *Wat is een zuigzoen?* Gelukkig ontbreken de meer gevoelsmatige vra-

gen niet. *Als seks zoets zets is, waarom doen mensen er dan zo stiekum over?* *Is het gek als ik niet van de tongzoenen van mijn vriend houd?* De antwoorden op de vragen zijn hier en daar moraliserend. Zo schijnen mensen die snel van partner wisselen, vaak erg eenzaam te zijn. En: *Als je maar met iedereen naar bed gaat, kun je geen relatie opbouwen.* Het boek stikt verder van de gebruikelijke dwarsdoorsnedes van penis en vagina's, baarmoeders en geslachtsgemeenschappen. Ongewild eng en grappig is de tekening van een sterk vergrote schaamluis; dat zal maar in je kruis rondbarren. Het woordgebruik in het boek is zeer netjes, meestal Latijn. In de verklarende woordenlijst achterin staat wel *agina* vermeld (*de schede, die verloopt van het eind van de baarmoeder naar de witwendige schaamluis van de vrouw*) maar vreemd genoeg ontbreekt *penis* op de lijst. Uiteraard staan niet alle vragen en antwoorden in dit boek. Ook wat dat betreft, is het omslag verneukeratief.

JOS VAN HEST

Diagram Group. *Vrijen. Alle vragen over seks voor meisjes en jongens*. Prima Pocket, uitgeverij Het Spectrum, 1987 19,90.

Voortbestaan van Stichting Handen Thuis lijkt verzekerd

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT - Het voortbestaan van de Stichting Handen Thuis, het landelijk klachtenbureau voor ongewenste intimiteiten op het werk, lijkt ook na 1 augustus 1988 verzekerd. Volgende maand wordt met de rijksoverheid het meerjarenplan van de stichting besproken. De subsidiegevers toonden zich in een kortgeleden gehouden gesprek 'zeer tevreden' over de werkwijze en de resultaten van Handen Thuis, zo meldt de Stichting. Aangezien echter het ministe-

rie van binnenlandse zaken de stichting vanaf 1989 alleen nog wil subsidiëren op contractbasis, bijvoorbeeld voor scholing van vertrouwenspersonen bij verschillende departementen, zal voor het komende jaar het ministerie van sociale zaken de totale subsidie voor Handen Thuis op zich moeten nemen. De stichting kreeg twee jaar geleden voor een periode van drie jaar geld van sociale zaken. Momenteel is nog niet zeker of de derde jaar definitief het laatste jaar zal worden.

Over de periode oktober 1987 tot 1 augustus dit jaar zijn bij het klachtenbureau 147 meldingen van ongewenste intiem gedrag binnengekomen. De helft van de klachten is afkomstig uit het westen van het land. Vorig jaar was dat tweederde deel. Uit de gezondheidszorg en gezinsverzorging kwamen, zo meldt het jaarverslag, aanmerkelijk meer klachten - tweemaal zoveel - dan vorig jaar. Van het totaal aantal klachten is net als vorig jaar, opnieuw ruim de helft afkomstig van vrouwen die werken in kleine organisaties, dat wil zeggen bedrijven met maximaal twintig medewerkers.

De Stichting noemt het 'verontwaardigd' dat in het voortgezet onderzoek het aantal klachten eveneens is toegenomen. 'De noodzaak om ook binnen de onderwijssector beleid te ontwikkelen, zowel ten opzichte van leraren als van leerlingen, moet nu wel duidelijk zijn', aldus Handen Thuis.

tijdschriften Weegschaal-feminisme

Benaauwdheid. Dat gevoel blijft bij mij geregeld over na het lezen van het feministisch maandblad *Opzij*. Aan de commentariërende stukken ligt dat niet. Met de daarin neergelegde standpunten kan je het wel of niet eens zijn. Hinderlijker wordt het bij de vraaggesprekken. Geïnterviewde vrouwen worden daarin onverbleemd gewogen op hun feministisch gehalte. Dat resulteert veelal in een vraag- en antwoordspel, waarin de ondervragden zich vooral op dat punt dienen te verantwoorden. Wie niet aan de norm voldoet, gaat af.

Het grote nadeel van deze aanpak is naar mijn oordeel, dat de geïnterviewde in de verdediging wordt gedrongen en nauwelijks de gelegenheid krijgt zich vrij over haar gedachten en activiteiten te uiten. Dat komt het vraaggesprek niet ten goede. Gelukkig laat cabaretière Adelheid Roosen zich in het oktobernummer door Renate Dorrestein niet in de hoek dringen. Op de haar kenmerkende vrolijk-agressieve wijze bijt ze flink van zich af. 'Ik prijs me gelukkig dat ik altijd met mannen heb gewerkt', zegt ze. Om er meteen aan toe te voegen dat ze tijdens een filmfeestje een fotograaf van Priva een klap op 'n bek had gegeven, omdat de man het woordje 'nee' niet scheen te begrijpen.

Adelheid Roosen komt sympathiek uit het interview naar voren. Juist omdat ze zichzelf geen beperkende normen oplegt. Aangevallen op haar sado-masochistische scène in de Vars-nachtshow ('het verloochen van je eigen sekse', schreef Annemarie Grewel), zegt ze: 'erotiek hoort bij de leukste kanten van het mens zijn'.

'Mensen die hun hele leven niet neuken, die hun eigen erotische stroom afsnijden, die sluis dichtproppen, die verbreken de belangrijkste hartverbinding die we hebben. Liefde, seks en je brains, dat is een driehoek, dat is de magistrale piramide, daar kun je niet een deel van afsluiten. Je moet vanuit je kop, vanuit je hart en vanuit je kruis leven, dat moet allemaal met elkaar in verbinding staan, de boel moet goed doorstromen, zeg ik altijd. Anders doe je jezelf tekort'.

Dese duidelijke opvatting sluit mooi aan bij een verhaal van de psychoanalytica Carla Merkelbach onder de titel 'Was will das Weib na Freud?' De auteur komt tot de conclusie dat de psychoanalyse vrouwen meer zicht heeft gegeven op hun eigen wensen en verlangens, en op de tegengestelde krachten waardoor die verlangens vaak tot schuldgevoelens in plaats van bevrediging leiden. 'Zij heeft de vrouwen toegang gegeven tot het Rijk der Keuzen'.

Tot welke keuses vrouwen komen, kan straks in het januari-nummer van *Opzij* worden gelezen. Het maandblad, dat dan vijftien jaar bestaat, biedt de lezers de gelegenheid hun licht te laten schij-

nen over het grootste vraagstuk aller tijden: wat wil de vrouw? De beste inzendingen over persoonlijke lustbeleving worden bekroond met twee prijzen: een verwenweekend in een luxe hotel of een retraite van een week in een klooster naar eigen keuze.

Vermoedelijk zal de Vlaamse actrice-regisseuse Ivonne Lex voor de laatste mogelijkheid zou kiezen om zich ongestoord op een nieuw project te kunnen concentreren. Als voorzitter van de Vereniging van Vlaamse theaterdirecties leidt zij, zo blijkt uit een verhaal van Maria Straathof, een zeer druk bestaan. In een door mannen gedomineerd milieu te moeten overtuigen, te moeten vechten voor subsidies, gaat haar goed af. 'Ik kies voor agressie', zegt zij. 'Als ik op beroepsniveau moet praten, meestal als enige vrouw, dan beginnen mannen vaak van 'o, wat heb je een leuk jurkje aan of so, van die dingen waarmee ze denken een vrouw te kunnen lijmen of belachelijk te maken. Daar heb ik toch so'n gloeiende hekel aan'.

Bijdragen als deze zijn in *Opzij* een verlichting. Ivonne Lex hoeft zich niet tegenover de interviewer als feministe te manifesteren ('ik ben dat niet'). Zij is gewoon een eigenzinnige, onafhankelijk denkende vrouw. Misschien kan de redactie van *Opzij* daar lering uit trekken. (LOUIS ENGELMAN)

UN5

UN 12

UN 26

MARTIJN DOKUMENTATIESERVICE, LIJST 7, 16-11-1987 / PERSFOCUS OKT. '87 (es 326)

dokumentatienummer		aantal pagina's		prijs per exemplaar (indien bestelbaar via Martijn inclusief verzend- en administratiekosten)		indien bestelbaar via Martijn: X	titel, schrijver, datum, uitgever, plaats, inhoud, bestelinfo
DC 66							Verkeerde Krant, artikel over proces tegen Vies is Lekker, oktober, Roze Driehoek, Postbus 7665, 5601 JR Eindhoven, tel. 040-527183.
DC 67	Y	Y	X				Tijdschrift voor Familie- en jeugdrecht; artikel van Mr. S. Slagter over kinderporno
DC 68		0					Nota 'Seksueel contact binnen de hulpverlening', uitg. Landelijk bureau van de Rutgersstichting, tel. 070-631750.
DC 69	2	1,85	X				Brief van A. de Klerk aan E0-tijdsein over tv-uitzending van 29-10-1987.
DC 70	55	8,80	X				Uittreksel van de verslagen van de vergaderingen van de 2e kamer op 17, 18 en 25-10-1984 over kinderporno en van de vergadering van de 1e kamer op 2-7-1985 over kinderporno.
DC 71	19	5,15	X				Voorstel van wet van 2e kamerleden Van Nieuwenhoven en Haas-Berger houdende regels ter bestrijding van seksdiscriminatie (Wet tegen seksdiscriminatie), 2e kamer 1986-1987, 20 065, nr. 2, met memorie van toelichting, 20 065, nr. 3.
DC 72	7	2,90	X				Aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met enkele bepalingen tot het tegengaan van discriminatie op grond van ras, geslacht of seksuele gerichtheid; oorspronkelijke tekst van het voorstel van wet en van de memorie van toelichting, zoals voorgelegd aan de Raad van State en voorzover nadien gewijzigd; 2e kamerstuk 1987-1988, 20239, A, 1, 2 en 3.
DC 73	3	1,95	X				Brief van de Minister van Justitie aan de NVSH Landelijke Werkgroep Jeugdemancipatie d.d. 13-10-1987 over LWGJ-kommentaar op de richtlijnen inzake de opsporing en vervolging van kinderpornografie.
DC 74	2	1,85	X				Antwoord van de Minister van Justitie op de kamervragen van Lankhorst inzake de inval van de amsterdamse politie bij galerie Intermaale; oktober 1987.

Y: gegevens bij opstellen van dit stuk niet beschikbaar, telefonisch nadere informatie verkrijgbaar, zie onder.

Bestelwijze, alleen voor de met X gemerkte stukken:

maak het bedrag over op postbank 54.59.646 t.n.v. Vereniging Martijn, Postbus 5478, 1007 AL Amsterdam, o.v.v. het gewenste dokumentatienummer.

Let op: korting op verzend- en administratiekosten bij bestelling van meer stukken en/of exemplaren tegelijk; de berekeningswijze staat vermeld in Persfocus april 1987, pag. 39.

Voor nadere informatie: telefoon 020-760670.

59

Alvorens het voorstel van een wet tot herziening van de artikelen 242-249 en van enkele andere bepalingen van het Wetboek van Strafrecht aan de ministerraad voor te leggen voor nader overleg, wilde ik mij nog over een aantal punten, mede aan de hand van het advies van de Raad van State beraden. Dit heeft meer tijd in beslag genomen dan ik had voorzien. Ik denk mijn beslissing te nemen aan de hand van enkele alternatieve teksten, die op dit ogenblik nog niet voorliggen.

60

In het rapport van de Werkgroep kinderpornografie is uitdrukkelijk gewezen op de samenhang die bestaat tussen het seksuele misbruik dat van kinderen wordt gemaakt, terwijl dat op foto of film wordt vastgelegd (het delict van art. 247 Sr.), en de technische produktie en verspreiding van kinderpornografische afbeeldingen (het delict van art. 240b Sr.). Hoewel de aandacht van de werkgroep primair was gericht op het in kaart brengen van de commerciële exploitatie van kinderpornografie, heeft zij uitdrukkelijk geattendeerd op het gevaar dat materiaal dat in beginsel voor eigen gebruik of gebruik in beperkte kring was bestemd, in handen komt van iemand die daaruit geldelijk voordeel wil trekken. Op blz. 7 en 8 van het rapport wordt vastgesteld dat «lekken» naar het commerciële circuit wel degelijk voorkomen. Binnen het bestek van de opdracht van de werkgroep kon evenwel geen duidelijk zicht worden verkregen op de frequentie en omvang van deze «lekken».

Juist ook met het oog op de geschetste samenhang tussen de delicten van art. 247 en 240b Sr. is het zaak in een zo vroeg mogelijk stadium zich te vergewissen van het bestaan van aanwijzingen die zonder toepassing van dwangmiddelen gemakkelijk kunnen verdwijnen.

De werkgroep geeft aan dat zij de indruk heeft dat in opsporingsonderzoeken ter zake van art. 247 Sr. het mogelijk kinderpornografische aspect vaak verwaarloosd wordt, waardoor eventuele sporen die kunnen leiden naar het commerciële kinderpornocircuit, niet worden onderkend of gebruikt. Het spreekt vanzelf dat bij toepassing van het dwangmiddel huiszoeking de gebruikelijke eisen van proportionaliteit en subsidiariteit in acht dienen te worden genomen.

Het vervolgingsbeleid ten aanzien van ontucht met minderjarigen heb ik uiteengezet in mijn antwoord op vragen van het lid van de Tweede Kamer, Roethof, Hand. II 1986/87, Aanhangel nr. 45. Ik voeg daaraan toe dat als een van de verworven inzichten kan gelden dat juist in gevallen waarin dader en slachtoffer uit elkaars directe omgeving afkomstig zijn, een gecoördineerd optreden van politie, justitie en hulpverlening geboden kan zijn. Onverlet blijft daarbij dat, zodra er sprake is van aanwijzingen voor commerciële exploitatie van kinderen, niet geaarzeld moet worden met toepassing van de bestaande wettelijke dwangmiddelen de waarheid aan het licht te brengen.

61

Het zal duidelijk zijn dat het vragen naar kinderpornografie aanbod kan scheppen. Vooral indien dit bijvoorbeeld via advertenties gebeurt, kan er sprake zijn van het vergaren van materiaal met het oog op verdere exploitatie en verspreiding. Als zodanig kan het vragen naar kinderpornografie een aanwijzing opleveren voor het instellen van een opsporingsonderzoek tegen een vooralsnog onbekende dader.

62

Er bestaat geen centraal overzicht of registratie van de frequentie waarmee het dwangmiddel van huiszoeking ter zake van de zedendelicten uit het Wetboek van Strafrecht waarbij minderjarigen slachtoffer zijn, wordt toegepast.

Ik beschik derhalve niet over de gevraagde gegevens.

63

Ik stel voorop dat aan optreden van de politie tegen de verspreiding van kinderpornografie vrijwel nooit een aangifte ten grondslag ligt. Het ligt immers niet voor de hand dat gebruikers c.q. verspreiders daarvan aangifte doen, terwijl ook de directe slachtoffers – zij het om geheel andere redenen – in de regel geen aangifte zullen doen.

Op 1 juli 1987 besloten de procureurs-generaal bij de gerechtshoven dat de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI) een archief dient bij te houden van de in Nederland aangetroffen kinderpornografie. Dit materiaal wordt voor het overgrote deel aangetroffen bij de reguliere politiecontrole op de handel in pornografie.

Over 1986 bestaat bij de CRI geen dekkend landelijk overzicht van het aantal zaken betreffende kinderpornografie.